

Sinine Budha

Peeter Omm

Sinine Budha

Kriminaalromaan

la Kirjastusühisuse kirjastus Wiljandis 1935

Sakala Trükikoda Wiljandis 1935

1.

Kui Hagenauer lõpetas ligi kaks tundi kestnud ettekande oma wiimase ekspeditsiooni üle Hiina tundmatusse osasse, puhkes awaras saalis tugew kiiduawaldus. Hagenauer kummardus ja tänas kiiduawalduse eest. Ta kõhnas pruunikspõlenud näos wõis märgata wäsimust. Nähtawasti oli pikk loeng teda tugewasti pingutanud.

Kuulajaskond moodustus päämiselt teadusmeestest ja uurijatest, kes olid huwitatud Ida-Aasia kunstist. Nad kogunesid tiheda ringina Hagenaueri ümber ja keegi noor professor nende hulgast tegi uurijale ettepaneku:

— Armas doktor Hagenauer, kas teie ei wõtaks osa meie tänasest ööpeost, mis on mõeldud kitsamale ringile.

Hagenauer toetas toolile.

— Meeleldi, kuid ma tunnen praegu wäsimust. See on tingitud sellest, et ma weel pole küllaldaselt kohanenud Berliini kliimaga.

Samal hetkel tungis teadusemeeste ringist läbi klubi teener. Ta ulatas Hagenauerile suure kirjaümbriku.

Heites pilku ümbrikule, luges sellelt Hagenauer: „Härra doktor Hagenauer. Äärmiselt kiire!"

Avades ümbriku leidis ta sellest tüki siidi ja kirja. Kirjale oli kirjutatud hiina keeles: „Palun tulge kohe koju, Ma pean teiega tungivalt kõnelema." Allkiri kirjal puudus.

Ta vaatas lähemalt sinist siiditükki ja märkas omaks imestuseks, et sel oli kala kuju.

— Kes teile ulatas selle kirja? pööras Hagenauer teenri poole.

— Ma seisin saali ukse juures, jutustas teener, — keegi hiinlane astus mu juure ja ulatas selle kirja teile edasiandmiseks. Selle järele hiinlane väljus ruumist.

— Kuidas see mees välja nägi?

Teenija vaikis.

— Loomulikult, naeris Hagenauer, — mu küsimus oli rumal. Europlasele on ju kõik hiinlased niivõrt sarnased, et ta ei suuda neid eraldada.

Peites kirja taskusse, tõusis ta istmelt.

— Mul on väga kahju, pööras ta ümbritsevate teadlaste poole, — kuid ma ei saa siiski tungivail põhjusil mitte osa võtta teie pidulikust koosviibimisest. Ma pean sõitma otsekohe koju.

Ta kummardas teadlaste ringile jumalagajätuks ja kiirustas ukse poole. Istudes autos kasvas temas üha uudishimu. Sinine kalakujuline siiditükk talle ütles, et inimene, kes teda ootas pidi olema asjatundja Hiina kunstis.

Hagenaueri korter asus Breitenbachi platsil. Sääl elas ta vaid mõned nädalad, kuna oli alles

hiljuti saabunud tagasi oma kaheaastaselt Hiina-reisilt.

Koridoris ta kobas hetke mantli taskus korteri võtme järele. Asetanud mantli ja kübara varna, astus ta töötuppa. Süüdates elektri, ei üllatunud ta vähe. Kirjutuslaua ees istus mugavalt leentoolil väike mees. Laud ja osa põrandat oli kaetud mitmesuguste hiina vaasidega, kujudega, piltidega, raamatutega ja teiste tuhandete asjakestega. Siin oli esitatud igasuguseid hiina kunstitooteid.

— Palun ärge ehmatage, sõnas väike võõras mees tõustes leentoolilt. — Ma pidin teiega tungivalt kõnelema ja teist võimalust ma ei leidnud, et teiega kõigist tähelepanematult kokku saada.

— Selleks ei oleks teil tarvitsenud tungida sugugi võõrasse korterisse. Meie ei ole ometi mitte Hiinas! tähendas Hagenauer etteheitvalt.

Hiinlane naeratas sunnitult.

— Pean väga vabandama, sõnas ta. — Kuid asi puutub sinisesse Budhasse, Budhasse kaladega ja seepärast ma lootsin, et teie andestate mulle omavolilise sissetungimise.

— Aa! venitas Hagenauer. — Ja selleks siis murdsite minu korterisse sisse? Teil näib olevat kalduvus asju ajada väga kummaliselt ja salapäraselt.

— Pidin paratamatult toimima nii, sest keegi ei tohi teada, et ma olen kohanud teid. Sellest ei tohi teie kõneleda kellelgi, ka mitte oma paremale sõbrale.

Õhetaw pilk hiinlase silmist tõendas Hagenauerile, et mees kõneles kogu südamest. Hagenauer süütas sigari ja küsis:

— Aga milleks siis õieti pöörasite minu poole?

— Ma olin kuulnud, et teie tunnete mu kodumaad ja säälset kunsti paremini kui keegi teine. Teiseks ma tean, et teie omate mu kodumaal häid sõpru ja sellepärast olete üldiselt teadlik ka mu kodumaa poliitilise olukorraga. Kuid ühte ei tea teie siiski mitte ja seda tahtsin teile öelda.

— Ja see on?

— Mu kodumaa seisab suure mässu eel. Ma ei usu, et need kodusõjad ja werewalamised on õnnistuseks mu rahwale. Seda tundes on mul hirm selle eest. Ma soowin oma kodumaale ja rahwale waid kõige paremat.

— Mis on mul kõige sellega tegemist?

— Sinine Budha wõib olla selle mässu põhjuseks. Teie aga olete hellitanud lootust kogu aja, et leida sinise Budha kuju.

Hagenauer tundis, kuis weri tõusis tal pähe. Ta astus hiinlase kõrwale ja haaras wiimase käewarrest kinni.

— Usun ,teile läheb see kõige wähem korda, kas ma leian sinise Budha kuju wõi ei leia, kostis Hagenauer terawalt.

— Kuid siiski, waidles hiinlane, — ma pean teile nimelt ütlema, et sinist Budha kuju ei ole üldse olemas.

Läbitungiwa pilguga Hagenauer silmitses hiin-

last. Pikkamisi wabastas ta hiinlase käewarre.

— Teie jutt on segane, wäitis ta hiinlasele. — Kes teie õieti olete?

Hiinlane tõusis istmelt ja kummardas.

— Mu nimi on Tsi, naeris ta wiisakalt. — See on wäga tawaline nimi ja ei ütle teile kõigewähematki. Aga teie tunnete Chang-Mi?

— Kas ma teda tunnen! Ma olen olnud pikemat aega ta külaline ta ilusas majas. Tema on kõige targem inimene, keda ma kunagi Hiinas olen kohanud.

Tsi naeris ja tähendas:

— Ma tulen Chang-Mi juurest. Ma olen tema käskjalg ja kaastööline.

— Teie tulete Chang-Mi juurest? Mispärast teie ei öelnud seda kohe mulle?

Hagenaueri ülalpidu muutus hetkelt teissuguseks.

— Tohin ma pakkuda teile sigarit? küsis ta hiinlaselt. — Wõi joote meelsamini otsekohe teed?

Tsi eelistas sigarit.

— Kuidas läheb Chang-Mil? Saatis ta teid mingisuguse ülesandega minu juure?

— Ma wõi selle pääle kosta ja. Chang-Mi oli hiljuti lugenud, et teie tahate iga hinna eest leida sinise Budha kuju, mille jalgade ees siplewad kalakesed. Kuju kõht olewat õõnes, milles leiduwad plaanid suure waranduse peidupaiga üle. Nende waranduste läbi wõib Hiina tõusta Aasia ja kogu

maailma walitsejaks. Kuid nagu teie teate, wõib iga kuju Hiina legendite põhjal tuua oma rahwale suuremat õnne ja ka suuremat õnnetust. Nõnda wõib jagada ka see legendaarne Budha kuju meie rahwale õnne ja õnnetust. Ja wiimast ma kardan...

Hiinlane lõi oma pilgu maha ja silmitses põrandale laotatud asjakesi. Pooleldi sosinal jätkas ta oma kõnelust:

— Teie, härra doktor omate paberid ja plaanid, kus on märgitud, kust wõib leida Budha kuju, kuid miks teie senini ei ole otsinud ja wäljakaewanud?

— Et leida kuju, seks on mul wajalik organiseerida uut ekspeditsiooni kohapääle. See ei ole sugugi kerge. Teie, hiinlased olete juba enam kui 1000 aastat seda kuju otsinud kuid mitte leidnud.

— Usute teie siis ikka kindlasti, et saladuslik Budha kuju on olemas? kahtles hiinlane. — Kas see pole kõik mitte waid muinasjutt?

— See pole siiski waid müüt. Mina olen 17 aastat uurinud pea päewpäewa kõrwal sinise Budha kuju küsimust. Seks olen ma kogunud igasuguseid andmeid ja ülestähendusi. Kõige wanem dokument sinise Budha üle sattus mu kätte alles mõned kuud tagasi. See dokument on wanem kui 1200 aastat.

Hagenauer sattus kõneledes järjest enam hoogu. Pea paatosega ta lausus:

— Selle dokumendi abil ma kindlasti loodan saada kuju jälile. Igatahes on mul asukoht enamwähem teada, kus teostada wäljakaewamisi.

Hiinlane hüppas leekiwate silmadega ta ette.

— Teie ei tee seda, karjus ta. — See tähendab Hiina orjastamist ja hukkumist. Teie ei tohi kuju awastada ühegi hinna eest. Selleks ma sõitsin siia. See on Chang-Mi soow. Ta on ju targem mees tänapäewal Hiinas ja ta on ühtlasi teie sõber. Kui teie aga ei wõta seda palwet kuulda, siis olete teie tema ja kogu Hiina waenlane.

Aknaruut purunes kõlisedes. Raske kiwi kukkus keset põrandat. Tsi haaras kiwi ja ulatas selle Hagenauerile. Kiwi külge oli seotud mingi paber.

Kiiresti Hagenauer arutas nööri lahti ja awas kirja. Suurte ladina tähtedega kirjutatud kirjal seisis: „See hiina lurjus, kes praegu teie pool wiibib on Hiina waenlane. Aga meie oleme teie sõbrad."

Sõnalausumata Hagenauer ulatas kirja hiinlasele.

Tsi hakkas waljusti naerma, kui ta oli heitnud kirjale pilgu.

— See on teile nõuanne „Tarkuse kloostrist".

— Tarkuse klooster? küsis Hagenauer. Kas selle kloostri õige nimi pole Hang-hu-ti klooster? Mäletan, et selle kloostri munke hüüti „Tarkuse munkadeks". Kuid mis on neil munkadel tegemist minu ja teiega?

— Seda ma ütlen teile kohe, härra doktor. Neil munkadel ei ole suuremat igatsust, kui leida Budha kuju.

Hagenauer silmitses tähelepanelikult kirja. Ta

märkas ümbrikul punase lohemao märki. Pigistas siis kirja peos kokku ja pistis tasku.

— Kui ka nemad peawad sinise Budha kuju leidmise wõimalikuks, siis olen ma seda kindlam, et ma omal järgmisel ekspeditsioonil selle kuju wälja lasen kaewata.

Tsi hakkas wärisema kogu kehast.

— Seda ei tee teie mitte. Ärge unustage, mis ma teile ütlen: samal silmapilgul, kui teie sinise Budha kuju leiate, olete teie surnud mees. Sedasama käskis ka Chang-Mi mind teile öelda.

Ta tõstis käe rinnale ja taganes wälja ruumist.

2.

World-Filmi direktori kabinetis ümber pika laua istusid töösse süwenenuna 12 meest. Laual lebas igasuguseid pabereid, käsikirju, ajalehtedest wäljalõikeid ja pilte. Ruum oli täidetud paksu tubakasuitsuga. Nurgas põrandal lebas tühje limonaadi ja mõdu pudeleid.

Ligi wiis tundi oli Miles Peary, World-Filmi direktor, oma lähemate abiliste näitejuhtide ja dramaturgidega pidanud nõu. Suure kuumuse tõttu olid heitnud kõik mehed särgid seljast.

Miles Peary oli suurekaswuline ja laiaõlaline mees. Ärewusest punetas ta nägu. Elawalt shestikuleerides wäitis ta filmiühingu suuremale näitejuhile J. P. Fitzile:

— Meie ei katkesta täna nõupidamist enne, kui oleme awastanud idee, mille alusel meie lawastame oma uue filmi. Eelmistel aastatel meie walmistasime kaheksa filmi, mis tekitasid sensatsiooni kogu maailmas. Filmiühingu osatähtede kurss tõusis 211-le. Kuid nüüd juba ligi aasta pole meie suutnud enam midagi luua selle sõna otsekohesemas mõttes. Täna on osatähtede kurss 160, kuid kes wõib kindlustada, et sarnase olukorra juures kolme nädala pärast kurss on waid 80. Filmid, mis oleme lawastanud wiimasel ajal, ei taga, et osatähtede kursi langus jääks seisma. Meie peame lawastama jälle kõrge kunstiwäärtusega filmi, mis lööb laineid kogu maailmas. Teist teed meil oma seisukorra kindlustamiseks ei ole. Selle filmi idee aga peame leidma täna.

Fits muigas. Ta oli kaswult wäike, mustade silmade ja mustade juukstega kunstnik. World-Filmi ühingu teenistuses oli ta juba kaheksa aastat. Filmiühingu kõrge kunstilise wäärtusega filmid olid kõik tema loodud. Tema oli osawam mees, kes oskas oma laialdasi teadmisi kunstis ja kirjanduses, kasutada filmide loomisel.

— Ideest ei ole olnud meil kunagi puudus, tähendas Fitz. — Siin teete meile asjatuid etteheiteid, härra direktor. Ma juba poole aasta eest tegin ettepaneku luua film kas Wene elust wõi jälle asuda „Salome" lawastamisele.

— Armas Fitz, sõnas direktor Peary lüües rusikaga lauale. — Teie teate wäga hästi, et meil

on filmiühingu juhatuse poolt antud omad juhtnöörid, mille järele meie peame käima. Wene film praeguse wälispoliitilise olukorra juures ei saa tulla kõne all. Senikaua kui Wenega pole sõlmitud kaubanduslikke kokkuleppeid walitsusel, ei soowita ka näha filme, mis kajastawad Wene elu. Teine asi on „Salomega". Selle filmi lawastamine wõib tulla kõne alla.

Fitz tõusis toolilt.

— Kuid ma olen juba öelnud, waidles ta, — millistel tingimustel ma nõus olen „Salomet" lawastama. See film peab olema mu elu suurim looming. Ma tahan luua sellest filmi, millist maailm tänapäewal weel ei ole näinud.

Ta rüüpas mõdu ja jätkas:

— Ma asun seda filmi lawastama waid sel tingimusel, kui mul on kasutada wähemalt 7.000-pääline rahwamass. Siis wõimaldub mul luua juba küllalt mõjuwaid massiistseene. Filmi lawastamine aga selles ulatuses, nagu mina seda soowin, läheb maksma wähemalt 2½ miljonit dollarit. Selle summa teie peate mulle kindlustama. Enne seda ma ei asu tööle.

Peary tahtis lausuda mõned sõnad wahele, kuid Fitz ei annud talle seks wõimalust.

— „Salome" on olnud alati mu kaugeks unistuseks. Teie ju teate, et mul on tehtud ettepanekuid asuda tööle Prantsusmaal, Saksamaal, Wenemaal ja mujal. Ma aga ütlesin neist kõigist ära,

sest ma uskusin, et oma unistust wõimaldub mul waid teostada siin World-Filmi juures.

Kui Fitz uuesti istus toolile wiibisid kõigi pilgud temal. Peary awas oma särgikrae. Ta oli liialt kuum.

Kuna ruumis süwenes waikus astus Peary Fitzi kõrwale ja pani oma käe ta õlale.

— Ma mõistan täielikult teid, sõnas ta oma paremale näitejuhile, — kuid kõige juures meie peame arwestama rahaliste wõimalustega. Selle summa eest, mida teie tahate mahutada „Salome" lawastamiseks, wõime meie lawastada wähemalt kahekssa keskmise wäärtusega filmi. Kõik see sunnib meid kahtlema selles, kas on küllalt otstarbekohane matte „Salome" lawastusse hiigla kapitale. Päälegi on praegu meie rahalised wõimalused küllalt piiratud.

Fitz laiutas käsi.

— Kuid ütelge ometi, küsis ta, — mida meie peame tegema? Palun tehke meile mingi konkreetne ettepanek.

Sõna wõttis kirjanik Johnson. Ta oli erandituult walmistanud World-Filmi kunstilise wäärtusega filmide käsikirjad.

— Mulle näib, sõnas ta hoogsalt, et meie oleme sattunud wäljapääsematusse ummikusse. Wene elust filmi luua pole kohane! „Salome" lawastamiseks ei taheta teha kulusid tarwilisel määral! Kindel aga on, et meie peame midagi ette wõtma. Kuid mida meie siis peame lawas-

tama. Kui kaks aastat tagasi üllatasime maailma oma filmidega Ühendriikide kaitsewäest, siis tänapäewal sarnased filmid ei suuda saawutada enam küllalt edu, sest neid on wahepääl liiati palju jäljendatud. Mingi armastuse jant ei saa tulla kõne alla, kuna tänapäewal publik nõuab teistsuguseid filme.

Nõus olles noogutas Fitz. Sest otsekui saades julgust jätkas Johnson weelgi hoogsamalt.

— Pole mõtet luua filmi ka meremeeste elust, sest praegu sarnaste filmidega on kinod lihtsalt üle ujutatud. Kui hakata lawastama kunstiwäärtuslikku komöödiat, siis tuleb arwestada meil wõistlust Buster Keatoniga. Sel pole aga mõtet. Minu ettepanek on, et algaksime lawastama korraga kaht uut filmi, mille idee täiesti uudne ja haaraw. Ateljees on praegu wabalt ruumi kahe filmi wäntamiseks.

Keegi dramaturgidest sõnas:

— Mis oleks, kui jääksime peatuma põllumehe elu käsitlewa filmi lawastamisele? See film ei tarwitseks olla tawaline Ameerika põllumehe elu käsitaw film, waid haaraks oma põnewuse ja kangelaslikkusega. Selles filmis wäiks mängida kaasa ka paar neegrit.

Fitz raputas pääd ja hüüdis:

— Kas teie ei ole lugenud, et Ernst Lubitsch juba soowib seda teha?

— Aga kuidas on lugu filmiga, mille sünd-

mustik areneb eksootilistel maadel? päris dramaturg.

Peary heitis käega.

— Ei, sarnased kultuurfilmid meile ei sobi, tähendas ta. — Igas kolmandamas kinos näidatakse praegu filmi nagu: „Bali, tantsitarite saar", „Aafrika, saladuste maa" ja kümneid teisi sarnaseid filme. Sarnased filmid hakkawad tänapäewal juba rahwast ülimal määral tüütama.

— Ma mõtlesin nimelt filmi, seletas dramaturg, — mille tegewus areneb Jaapanis. Filmi päälkiri wõiks olla näiteks „Harakiri". Häid kunstnike filmi tarwis wõimaldub meil Jaapanis küllaldaselt palgata.

Laua otsas istuwale Warnerile ei meeldinud see jutt. Ta pidas end direktori lähemaks nõuandjaks ja püüdis igal wõimalikul juhul oma tähtsust ja seisukohta allakriipsutada.

— Kas teie teate ka, pööras ta dramaturgi poole, — mis sarnase filmi wäntamine maksma läheb? Sarnane film nõuab hiigla kapitali. Jaapani walitsus püüab lõigata siit omale sissetulekuid, need nõuawad pööraselt kõrget tasu. Ma olen selles kindel, et filmiühingu juhatus ei nõustu selle filmi lawastamisega.

Johnson lõi raske raamatuga wastu lauda ja tõmbas sellega tähelepanu enesele. Ta otsis oma taskust wana ajalehe ja laotas selle lauale.

— Siin on midagi, algas ta. — Nimelt seisab siin teade, et keegi maadeuurija ja ilmarändur ta-

hab leida Hiinas haruldast sinist Budha kuju. Selle kuju wanadust arwatakse mitmele tuhandele aastale. Meie uue filmi tarwis on see küll wäga tänuwäärt aine.

Peary jõi soodawett.

— Sellest ei tule jällegi muud wälja kui kultuurfilm. Ütlesin aga juba, et kultuurfilmid on tüüdanud ära rahwa. Kultuurifilmid osutuwad tänapäewal igawaks.

— Ma ei mõelnud sugugi kultuurfilmi, rõhutas Johnson. Sellel teemal wõib luua fantastilise filmi, mis kannaks nime „Sinine Budha“ wõi midagi sarnast. Igatahes on selle filmi lawastamisel kõik eeldused olemas, et film tuleb huwitaw ja omapärane.

Ta ulatas ajalehe Pearyle. Wiimane haaras telefoni ja helistas toimetusse.

— Siin direktor Peary, kõneles ta. — Kas teie wõiksite mulle öelda, kes on see mees, kes kawatseb otsida saladuslikku Budha kuju ja kus ta elab? — Kuidas? Marrimann? Maadeuurija ja kunstiajaloolane Marriman? Kus elab? Friskos? Tänan!

Ta heitis telefoni käest.

— See idee ei ole halb, wäitis Fitz. — „Sinine Budha“ on päälkiri, mis köidab laialdasi rahwahulki.

Sarnane märkus Fitzilt meeldis Pearyle.

— Kas ma usun seda. Ma annan teile nõu, lennake täna San-Franziskosse ja otsige see Mar-

riman üles. Ma usun, et homme õhtuks wõite mulle kõige selle üle hankida lähemaid andmeid.

Fitz tõusis istmelt.

— Mikspärast nii hilja? Õhtuks on weel mõni tund aega. Ma asun kohe teele ja loodan teile juba öösel telefoneerida.

Ta wäljus Johnsoniga ruumist. Wäljas ootas neid auto. Fitz sõitis aerodroomile, kust ta lennukil alustas teekonda San-Franciskosse.

3.

Hang-hu-ti klooster asus Schen-Si prowintsis. See oli wana ehitus neljandast sajandist pääle Kristuse sündi. Kloostrit piiras wiie meetri kõrgune kiwimüür. Neli pikka madalat hoonet moodustasid õuel nelinurga. Keset õue asus wäike tempel.

Lähemasse külasse kloostrist oli maad wähemalt kümme kilomeetrit, kuna aga lähem linn asus neljakümne kilomeetri kaugusel. Kloostri ümber asusid piiritud põlismetsad ja kaks wäikest jõge piirasid kloostrit kahelt poolt.

Üks kord kuus peatus kloostri all jõel wäike laew. Laewalt toimetati kloostrisse toidumoona, raamatuid ja ajalehti. See oli kloostril ainsam ühendus wälisilmaga. Muidu teinekord möödus mitu aastat kui keegi wõõras külastas kloostrit.

Kloostris elas ligikorda 200 munka. Nad ei

tohtinud kunagi kloostrist lahkuda. Ülempreester kloostris oli Kwo. Ta kandis „Tarkuse meistri" tiitlit, kuna Hang-hu-ti kloostrit tunti laialdaselt „Tarkuse kloostri" nime all. Kwo paremaks käeks oli õpetaja Ta-hio-schi. Ainult Kwol ja Ta-hio-schil oli õigus kloostrist lahkuda. Seda õigust aga nemad kasutasid wäga harwa. Kloostrist lahkusid aegajalt waid seks, et külastada teisi kloostreid ja õppida tundma säälsete munkade ja õpetlaste edusamme.

Kloostrisse pääs oli wõimaldatud ainult wähestel wäljawalitud inimestel. Kaks neist wäljawalitutest olid, kes wõisid igal ajal kloostrisse tulla ja kloostrist lahkuda, olid budhistide agent Wang-Chan ja teine oli päälik Pao-hi-schen. Ta oli budhistide jõukude juht. Kõigile teistele oli klooster suletud. Nii mõnelegi kangekaelsele uurijale oli maksnud kloostrisse tungimine ta elu.

Templi torni lipuwardas lehwis määratusuur walge lipp, mis oli piiratud pikkade punaste narmastega. Punased narmad olid kloostri sümboliks. Samuti punaste narmastega oli piiratud ka kloostri pääwäraw. Pääle pääwarawa pidi kloostril olema weel wäike salawäraw. See wäraw wiis jõe kaldale ja oli täiesti warjatud põõsastikust. Salawärawat kasutas ainult Kwo. Kellegil teisel kloostris ei olnud salawärawa olemasolust aimu.

Kaks korda päewas kõlas templi gong ja kutsus munke palwele. Mungad kogunesid templi ees olewale platsile. Templi awatud uksest paistew

hele päikene langes Budha kujule ja pani selle kiir-
gama wäga mitmes wärwis. Budha parem käsi
oli ähwardawalt wälja sirutatud.

Kui ilmus Kwo kuju taha, siis mungad põlwi-
tasid. Kwo kandis walgest siidist mantlit, mis teda
kattis päälaest jalatallani. Walge punaste nar-
mastega riie tegi ta auwäärseks ja silmapaistwaks
lihtsalt rõiwastanud munkade hulgas.

Oli palwe lõppenud siis mungad tõusid waiki-
des ja tummalt lahkusid oma kongidesse. Oma
kongides nad asusid tööle. Nad lugesid wäga palju
raamatuid. Mungad tundsid wäga põhjalikult
hiina kirjandust juba kõige wanemast ajast alates.
Ühtlasi aga nad lugesid ka teaduslikke töid ja oma-
sid selle tõttu põhjalikke teadmisi wäga mitmetel
aladel. Kwo omalt poolt püüdis munkade teadmisi
süwendada.

Kwo suuremaks ülesandeks oli harrastada tar-
kust, mille abil Hiina riik tõuseb jälle maailma
esirinda ja hiina rahwas kujuneb walitsewaks rah-
waks maailmas. Sellesse teadusesse pühendati ka
mõne teise kloostri munke. Iga tawalise surelikn
ja eriti iga walge inimese eest oli aga see tarkus
täielikult suletud.

Kaua aastaid ei olnud Hang-hu-ti kloostris mi-
dagi juhtunud, mis oleks kuidagi häirinud Kwo
rahu. Kloostris ja mujal arenes kõik elu rahuli-
kult ja mungad wõisid arendada segamatult oma
igapäewast tööd. Kuid ühel päewal, mil budistide
agent Wang-Chan koputas suurele punaste nar-

mastega ümbritsetud wärawale, said häiritud Kwo mõtted. Samal päewal ilmus wäikesel laewal, mis tõi kloostrisse tarbeaineid ja posti, ka budhistide juht Pao-hi-shen. Oma palweid sosistawad nummgad juhtisid mõlemad mehed Kwo ruumi. See oli ilma akendeta ruum. Ruumi müürid olid nii paksud, et neist ei tunginud läbi ükski heli. Uks oli wähemalt 30 sentimeetrit paks. Seinad ruumil olid kaetud paksu tumesinise siidiga. Lagi oli lööbud üle walge siidiga, mille weertelt langesid alla punased narmad. Leekiwpunased narmad lõid tunde, nagu waataks laest alla ähwardaw wiirastus. Põrandale oli laotatud mitu paksu siidipatja. Kwo kambri ukse ees äga alaliselt pidasid walwet saltkond munki. Nii oli kindel, et keegi kloostriülemat ei saanud segada ta ruumis.

Kui Wang-Chan ja Pao-hi-shen ilmusid ruumi istus Kwo patjadel ja weeretas näppude wahel palwepaela mustaist puust pärlitega. Ka külalised wõtsid patjadel istet. Suur õlilamp ja kuus jämedat raswaküünalt walgustasid ruumi. Pao-hi-shen oli wäike sale mees. Wang-Chan oli enam täitlase kaswuga.

— Kas peate soowitawaks, et ka suur õpetaja Ta-hio-shi wõtab osa meie nõupidamisest? küsis Kwo.

— Tema tarkus on imestuswäärne, seletas Wang-Chan. — Teile wõiks olla temast suur kasu.

Kloostriülem andis munkadele käsu õpetaja kutsumiseks.

Pääle Ta-hio-schi astumist ruumi Wang-Chan seletas, et mees, kelle ta oli saatnud iseäraliste ülesannete täitmiseks Berliini, oli talle säält telefoneerinud. Nende kõne kestnud ligi veerand tundi ja selle aja kestel oli mees teda põhjalikult informeerinud viimaste Berliini uudiste üle. Nimelt olevat sakfa uurijal dr. Hagenaueril kavatsus kõige lähemal ajal ekspeditsiooni ette võtta Hiinasse, et leida sinise Budha kuju. Selleks olevat tal kõik ettevalmistused juba tehtud. Hagenauer olevat reisinud ära mõneks päevaks Berliinist ja sel ajal olevat Wang-Chani käsilane lasknud murda oma kaaslasi sisse Hagenaueri korterisse. Mehed murdnud korteris lahti kõik kapid ja laekad, kuid seda vana dokumenti nad polevat leidnud, mis sisaldavat sinise Budha asukoha plaani. Niipalju olevat aga kindel, et vanul dokumentidel kuju asukohana olevat märgitud Schen-Si prowints. Nii ei asuvat saladusliku Budha kuju mitte kaugel kloostrist. Keegi hiinlane aga olevat teatanud politseile sissemurdmisest ja politsei olevat sissemurdjad vangistanud.

Pao-hi-schen muutus ägedaks.

— Mehed, kes teatasid politseile sissemurdmisest ja laskſid vangistada meie sõbrad, on meie vaenlaste agendid. Ka nemad on nähtavasti asjast juba võrdlemisi hästi informeeritud.

Jätkates ikkagi palvepaela veeretamist käes sõnas Kwo:

— Meie oleme teinud siin vea. Meie peame

talitama teisiti kui senini. Meie peame ühendama rebase ülbuse ja kawaluse, mao nobeduse ja tiigri wõimsuse. Peame leidma mehe, kes need omadused ühendab.

Pao-hi-schen kortsutas kulme. Ta tahtis anda sellega märku, et ta tunneb sarnast meest. Õpetaja Ta-hio-schi waatas põrandale. Ta hakkas kõnelema tasase ja pehme häälega:

Budha walwab meie üle. Ei juhtu midagi, mis tema ei taha ja mida tema ei pea õigeks. Meie peame ainult olema ettewaatlikud ja kannatlikult ootama. Mina ütlen teile, pikameeleline rahulik ootamine on praeguses olukorras kõige parem.

— Millega põhjendate seda? küsis Kwo.

— Meie peame kõige pealt teadma, mida walged mehed tahawad ette wõtta. Kergesti wõib iga walge mees leida sinise Budha asukoha. Ma ütlen nimelt kergesti. Ma tunnen walgeid ja tean, et nemad ei hooli aust ega häbist. Alati ei ole tõsi, mis nemad kõnelewad. Aga on ka wõimalik, et nad tõtt räägiwad. Kergesti walged ka eksiwad. Kui ta waletab, siis ta ainult kõneleb ja kirjutab ja ei tee midagi muud. Kui ta aga kõneleb tõtt, siis on ta tegewuses kogu päewa. Kui ta on tegewuses, siis meie ei tea, kas ta eksib wõi teab ta rohkem kui meie teame siin „Tarkuse kloostris".

Mida aga meie peaksime ette wõtma? uuris Wang-Chan.

— Mitte midagi rohkem, kui ütlesin, wäitis Ta-hio-schi. — Meie peame talitama nii, et walged

mingit moodi märku ei saa, et meie nende tegewust jälgime. Kui nüüd Hagenauer asub oma ekspeditsiooniga teele, siis peame meie tegema esiteks kindlaks, kust teed nad reisiwad, kas nad siirduwad siia üle mere wõi jälle raudteel läbi Siberi.

Ta waatas hetkeks üksisilmi küünlale ja jätkas siis:

— On nad aga jõudnud Hiinasse, siis peame meie jälgima iga nende sammu. Meie peame teadma mida nad teewad ja teha kawatsewad. Usun, et see on ka wõimalik.

Pao-hi-schen noogutas ägedalt pääd.

— Ma oman terwe sõjawäe. Ma wõin kõik teha, et talle ja ta inimestele raskusi teele ette weeretada.

— Hästi, otsustas Kwo. Ta pööras Wang-Chani poole:

— Teie wõtke oma inimestega Berliinis otsekohe ühendus, kui jõuate linna tagasi. Pärige järele oma sõpradelt Berliinis, millal Hagenauer sõidab teele. Kui ta juba on siin, siis ta seisab juba meie wõimuses.

— Siis wõime teda ja ta inimesi wangistada ja lasta üles puua, arwas Pao-hi-schen. — Meil on küllalt põhjust neid walgeid saata oma surnud isade juure.

Kwo heitis käega.

— See jätke minu ülesandeks, sõnas ta.

Nagu wandeks tõstis õpetaja Ta-hio-schi üles käe ja surus üle huulte:

— Sinine Budha peidab eneses wõtme, millega awatakse wäraw, kust wiib tee wõimsa ja uue Hiina riigi juure.

Nad waikisid. Wang-Chan oleks meeleldi süüdanud sigari, kuid teadis, et seda ta siin ruumis ei tohi. Kloostris oli kõwasti keelatud maisete lõbude maitsmine. Ta hakkas unistama. Ettekujutusse kerkis pilt uuest ja wõimsast Hiinamaast. Selle wõimsa riigi juhiks oleks Kwo. Ta oleks siis Hiina suurem keiser, keda kunagi ajalugu on tundnud. Õpetaja Ta-hio-schi oleks ilmariigi esimeseks ministriks. Pao-hi-shen päriks sõjaministri koha ja oleks ilmariigi sõjajõudude juht. Tema, Wang-Chan, aga arwatawasti saaks mõne suurema prowintsi asewalitsejaks. See teadmine täitis ta südant magusa rõõmuga.

4.

Schen-Si prowintsis Tsju-li-te linnas euroopalikus stiilis ehitatud majas istusid söögilauas kaks meest. Tuba, kus nad wiibisid, oli luksuslik. Aia poolses küljes oli toal kaks suurt ja kõrget akent. Üks uks wiis rõdule. Ruum oli soe ja seepärast mõlema mehe särgikraed olid awatud.

Mõlemad mehed kandsid walgest siidist ülikondi. Nad näisid wäga intelligendid. Üks neist oli pankur Tung-Le Schanghaist. Ta pank oli suuremaid ja jõukamaid Hiinas ning oli ärilises ühen-

duses Saksa pankadega. Ta oli juba wanem mees 50—60 aasta wahel. Meelekohtadel olid juuksed löönud tal halliks. Wabalt kõneles ta saksa ja inglise keelt ning waldas wäga hästi oma emakeeles seitse keelemurrakut.

Ta kaaslaseks oli Chang-Mi. See umbes 50-aastane mees oli ägedam wõitleja hiinlaste ideede ja tõekspidamiste eest. Ta omas tugewa tahtejõu. Teda tunti üle kogu Hiina oma maa tähtsama poliitikamehena ja juhina. Tema arwamisel ja seisukohtadel oli suur mõju nii awalikus elus kui ka kulisside taga.

Chang-Mi ideeks oli ühendada lõhutud ja tükeldatud Hiinamaad üheks suureks ja wõimsaks riigiks. Esijoones aga ta soowis Hiinas wähendada wälismaalaste mõju. Oma sihile ta lootis saada üle kodusõdade ja näljahädade. Üle kannatuste ja hädade pidi algama hiina rahwal uus ja hiilgaw tulewik.

Oma ideid ta propageeris igal wõimalikul juhul. Ta wäljendas oma tõekspidamisi hoogsalt ja julgelt. Laiemate rahwahulkade poolt sai talle alati osaks soe ja waimustaw wastuwõtt.

Chang-Mil seejuures oli aga mõjuwaid wastaseid. Teda wihkasid rööwjõukude päälikud, kes olid prowintsides elanikelt pressinud wälja nende wiimase waranduse. Samuti olid Chang-Mi wastu ka kaupmehed ja spekulandid, kes wõtsid rõhutud rahwalt hiigla waheltkasu. Nad kartsid, et kui Chang-Mi paneb maksma kindla õigusliku korra,

et siis on nende tegewusel lõpp. Suur rahwamass aga, kellele Chang-Mi tahtis kindlustada inimlikud äraelamise tingimused, olid ükskõiksed ta poliitiliste ürituste wastu. Waeste kulide iseteadwus oli niiwõrt maha surutud, et nad ei mõelnudki suures enamuses oma olukorra parandamisele.

Pankiir rüüpas weini. Nad kogu aja kuni lõunani olid waielnud Hagenaueri ja ta uurimiste üle. Seejuures nad olid puudutanud ka neid asjaolusid, millega wõiwad wälja tulla nende waenlased, kui Hagenauer teostaks oma uue ekspeditsiooni Ida-Hiinasse. Asetades tassi weiniga tagasi lauale küsis pankiir:

— Mida teate teie Pao-hi-schenist?

Chang murdis tüki leiba ja pistis leiwatüki suhu.

— Pao-hi? küsis ta. — Ta oli kaheksa aasta eest lihtne ohwitser, leitnandi auastmes. Kaheksümne soldatiga ta ühel ööl röövis paljaks postkontori. Selle eest mõisteti ta surma poomise läbi. Tal aga oli õnne. Selles hukkamõistetute trupis, kuhu ta kuulus, puhkes külmtõbi. Surmaotsuse täidesaatmisega wiiwitati ja tal wõimaldus lõpuks põgeneda. Temaga liitusid wäeosadest ärajooksnud sõdurid. Kuhu ta aga tuli, sääl leidis ta uusi poolehoidjaid. Ta nimetas end ise kindraliks ja kindrali nime all teda praegu tuntakse. Oma jõuguga hakkas ta rööwima ja tapma maarahwast. Kolme aastaga kaswas ta armee üle 200.000 mehe suureks. See ei olnud õieti mingi sõjawägi, waid

rööwlijõuk ,kes koosnes rööwlitest ja päewawaras-test. Kuid see jõuk tundis Pao-hi ees hirmu ja alistus wastuwaidlematult ta korraldustele. Kahe aasta eest asus ta siia prowintsi ja on end senini siin kõigiti eeskujulikult ülal pidanud. See on kohalikke elanikke wiinud arwamisele, et selle wõlts-kindrali sõjawäe wiibimine prowintsis on wajalik rahu ja korra säilitamiseks. Ta on oma sõjawäe ülalpidamiseks hakkanud nõudma kodanikelt makse. Kuna prowints on küllalt weel jõukas, siis tasutakse maksud talle tõrkumatult. Pao-hi on leidnud enesele mõjurikka eestkostja „Tarkuse kloostri" ülemas Kwos. Mõnel pool on awaldatud mõtteid, et Kwo ja kindral Pao-hi sõprus on tingitud sellest, et kloostril wahest oleks waja Pao-hi jõukude kaitset. Mina seda aga ei usu. Siin peawad olema kindlasti teistsugused põhjused.

Mehed waikisid hetke. Siis küsis Chang-Mi:

— Soowite teie teed Tung-Le.

Pankiir noogutas pääga. Mehed astusid aeda. Nad wõtsid istet põõsaste warjus. Chang-Mi plaksutas käsi.

— Nüüd joome teed koos minu tütrega, seletas Chang-Mi. — Mu tütar Hsi on wäga rõõmus teid nähes. Oma asjade üle meie kõneleme weel hiljem.

Nad täitsid omad pikad piibud wäga häälõhnalise tubakaga ja hakkasid suitsetama. Nii olid nad sageli istunud koos ja suitsetanud ning joonud teed, sest nad olid hääd sõbrad juba üle 30 aasta.

Chang-Mi tütar ja teenija tõid kandikul tassid ja tee. Tassid olid ilma kõrwadeta, kuid kaantega.

Pankiir asetas piibu käest ja tõusis. Ta terwitas oma sõbra tütart:

— Wäike Hsi-Chang-Mi, kui suureks sa oled kaswanud! Sa oled sirgunud kauniks daamiks.

Hsi kummardus Tung-Le ees ja ulatas talle käe. Tütarlapses ilmnes ta hiina rõiwastusest hoolimata wäga palju euroopalikku kaswatuse mõju. Ta oli haruldaselt kaunis, omades saleda kuju, õrnad näojooned ja suured mustad silmad.

Häälel, mis oli nii pehme ja armas, kui roosíde õõtsumine õhtutuules, awaldas Hsi oma rõõmu Tung-Le jällenägemise üle. Siis hakkas ta walama tassidesse teed.

Kui oli kõneldud pikemalt Hsi õpingute üle pööras pankiir tütarlapse poole:

— Hsi, kas sa ei soowi kord külastada mind Schanghais? Sellega walmistaksid sa mulle suurimat rõõmu. Ma oman ilusa maja ja aia, nagu seda wõib tõendada su isa, kes on olnud sageli mu külaline. Minu majas käib wäga palju inimesi. Nende hulgas on Ameerika meremehi, ühkeid daame Euroopast, kuningaid Aafrikast ja teisi. Kas sa ei soowi kõneleda walgete inimestega?

Tütarlaps kummardus.

— Meeleldi, rõõmustas ta, — ma kõnelen wäga hää meelega walgetega. Mu isal on üks hää walge sõber, Hagenauer. Ta on sakslane, aga armastab wäga meie maad. Oma kaugest kodu-

maast on Hagenauer mulle wäga palju jutustanud. Sääl pidawat olema wäga ilus. Minu isa ütles mulle, et ta soowib mind saata sinna kooli.

Chang-Mi tähendas oma tütre sõnade pääle:

— Ma sain üleeile Hagenauerilt telegrammi. Ta on warsti siin.

Hsi silmad hakkasid särama suures rõõmus.

5.

„Hommikulehe" päätoimetaja hoidis käes kahte telegrammi. Ühe neist oli ta saanud eile õhtul. Ta polnud sellele telegrammile pööranud mingit tähelepanu. Kui aga nüüd mõne minuti eest oli saabunud teine telegramm, siis leidis, et need kaks telegrammi sisaldawad teateid, mille abil wõimaldub luua sensatsiooni.

Ta telefoneeris preili Hdda Hollile. See noor ja andekas daam oli lehe lähem kaastööline. Ta oskas sündmusi suure osawusega kirjeldada. „Hommikulehe" juures oli tal erialaks kongressside ja spordiwõistluste kirjeldus. Preili Holli enese salasemaks soowiks ei olnud mitte saada toimetuseliikmeks, waid saada kirjanikuks.

Wiie minuti pärast preili Holl astus päätoimetaja kabinetti. Ta oli blond saledakaswuline tütarlaps. Kandis helehalli kostüümi ning jakikese taskusse oli surutud sinine märkmik. Päätoimetajat ta terwitas energilise käesurumisega.

Päätoimetaja palus teda võtta leentoolil istet.

— Ma olen saanud kaks huwitawat telegrammi, seletas päätoimetaja, — ja ma tahtsin nüüd teiega nende üle kõneleda. Ma usun, et teie mäletate, et nädalat wiis wõi kuus tagasi doktor Hagenauer esines huwitawa loenguga Ida-Aasia kunsti üle. Ta kõneles nimelt oma tähelepanekutest, mis ta oli teinud wiimasel reisil Ida-Aasiasse.

— Ma mäletan seda weel, wäitis Holl, — kuid mitte päris täpsalt.

— Pange tähele! Eile ma sain telegrammi meie kaastööliselt Schanghais. Ma ei pööranud sellele telegrammile algul suuremat tähelepanu. Telegramm ise kõlab järgmiselt: „Kuuldused, et sakfa uurija doktor Hagenauer tahab wõtta ette uurimisreisi Budha sinise kuju leidmiseks, lööb siin praegu suuri laineid. On karta, et sellest areneb werine kodusõna".

Päätoimetaja asetas selle telegrammi lauale ja wõttis teise.

— Meie New-Yorgi bürood on saadetud meile järgmise sisuline telegramm: — „Hollywoodist „World-Film" tahab hakata lawastama Ida-Hiinas filmi „Sinine Budha". Selle filmi lawastamist juhib Hollywoodi kuulsam näitejuht Fitz. Filmimeestega tahab sõita kaasa ka miljonär ja kunstiajaloolane Marriman. Filmi sündmustik tahetakse rajada neile andmetele ja asjaoludele, mis doktor Hagenaueril on teada „Sinise Budha" kohta".

— Dr. Hagenaueri poole murdis keegi hiinlane wiie nädala eest sisse. Nagu üldiselt arwatakse, tahtis see hiinlane dr. Hagenauerit tappa. Kohus mõistis hiinlase üheks aastaks wangi.

— Õigus, lõi päätoimetaja käega wastu lauda. Seda ei tulnud mulle meelegi. Wiimane asjaolu teeb aga kogu selle wärgi weelgi põnewamaks ja salapärasemaks. Kuid muuseas, kas teie wanemad elawad?

— Ei, nad on juba kaua surnud. Mul ei ole ühtki lähemat sugulast. Miks teie aga küsite seda?

Kerge muie libises üle päätoimetaja näo.

— Ma mõtlen nimelt, et dr. Hagenauer teid oma ekskursiooniga kaasa wõtab.

Tütarlaps ei suutnud maha suruda rõõmukarjatust.

— Kuid kas ma olen selleks ülesandeks küllalt kohane, kahtles ta. — Sääl käib poliitiline käärimine, kuid mul ei ole poliitikast wähematki aimu.

— See on mulle waid õnneks, naeris päätoimetaja. — Mis huwitab meie lugejat Hiina poliitilised sündmused. Need ei ütle meie lugejale kõigewähematki. Küll aga huwitab lugejat kõik see, mis seisab kuidagi ühenduses salapärase „Sinise Budhaga." Ja seda kõike wõite teie paremini kirjeldada kui keegi teine. Selle üle aga kõneleme teinekord pikemalt.

Päätoimetaja kabinetist lahkudes Holl siirdus arhiiwi. Säält ta püüdis hankida lähemaid ja üksikasjalikumaid andmeid dr. Hagenaueri kohta.

Arhiiwi andmetel ta tegi kindlaks, et dr. Hagenauer oma esimesed reisid Hiinasse on teostanud enam kui kümme aastat tagasi. Sääl ta uuris Ida-Aasia kunsti ja tegi tähtsaid tähelepanekuid. Ta tõusis silmapaistwale kohale nooremate kunstiuurijate hulgas.

Herta Holl sõitis Breitenbachi platsile. Ta helistas dr. Hagenaueri uksekella. Ukse awas wõrdlemisi noor ja silmapaistwalt ilus mees.

— Ma soowin kõneleda dr. Hagenaueriga, teatas preili.

Härra wiitwitas ühe momendi.

— Kahjuks ei ole see wõimalik, kostis ta. — Dr. Hagenaueril on praegu tähtsad läbirääkimised ja ta ei saa kedagi wõtta jutule. Tohin ma teada, mille üle teie soowite kõneleda dr. Hagenaueriga?

Ajakirjanik ütles oma nime ja seletas mõne sõnaga oma tuleku põhjust. Noormees tutwustas end. Ta nimi oli dr. Weltin. Oma elukutsena ta mainis, et olewat kunstikaupmees.

Dr. Weltin juhtis Holli koridorile, mis oli sisustatud ooteruumina. Kui nad olid wõtnud istet, wõttis Hedda Holl jaki taskust oma sinise märkmiku ja sõnas:

— Ma olen täiesti rahuldatud, kui wastate mulle paari küsimuse pääle. Nimelt tahaksin ma teada, millest on tingitud rahutused Hiina rahwuslikkudes ringkondades? Ja teiseks tahaksin ma

teada, millisel määral on dr. Hagenauer filmis kaastegew, kas kui autor wõi —?

Noor kunstiajaloolane waatas üllatuna tragi naise otsa.

— Kust aga teie kõike seda teate? Sellest ei oleks pidanud meie arwates keegi weel mitte kõige wähematki teadma.

— Meil oli telefoniühendus Ameerikaga.

— Ameerikaga? imestas dr. Weltin, — mida teil öeldi Ameerikast?

— Mitte midagi erilist. „World Filmi" kuulus näetajuht Fitz läheb Hiinamaale wäntama filmi „Sinine Budha".

Mõne hetke silmitses dr. Weltin noort tütarlast üllatunud pilguga. Siis kogus ta oma mõtteid.

— Palun, wabandage mind hetkeks, pööras ta preili Holli poole.

Ta tõusis ja ruttas dr. Hagenaueri töötuppa.

Kui noormees oli lahkunud ruumist tegi preili Holl ta kohta oma märkmikusse tähendusi. Paari minuti pärast awanes uuesti uks. Dr. Weltin palus nüüd teda astuda dr. Hagenaueri töötuppa.

Dr. Hagenauer astus wastu. Preili Holl märkas, et kuulus uurija oli silmnähtawalt äritatud ja ta käed wärisesid.

— Teie olete mu kaastöölisele kõnelenud üllatawaid uudiseid, sõnas dr. Hagenauer end tutwustades. See kõik huwitab mind wäga.

Ruumis märkas Holl korratust. Igasugused

kunstiisemeid seisis laialipaisatuna. Akna lähedu-
ses wäikese laua juures istusid kaks härrat.

— Tohin ma teha teid tuttawaks? küsis Hagenauer. Siin direktor Sternberg ja näitejuht Bruck „Columbus-Filmist". Ja siin preili Hedda Holl — „Hommikulehe" lähem kaastööline.

Ernst Bruck ulatas naerdes oma käe.

— Meie tunneme üksteisi juba hästi, sõnas ta. — Mäletate, meie oleme ju warem juba kokku puutunud? Teie siis pärisite minult järele mu lähema töökawa üle.

Dr. Hagenauer palus preilit wõtta istet.

— Teie olite dr. Weltinile jutustanud wäga huwitawaid asjaolusid. Kas meie ei tohiks neist lähemalt kuulda?

Mõne sõnaga Holl jutustas kõike seda, mida ta teadis telegrammidest.

Hagenauer kehitas ta jutu pääle õlgu. Brucki silmad aga lõid sädelema ja ta algas hoogsalt:

— Need on wõimatud asjad, millest meie praegu kuulsime. Preili Holl, „Columbus-Film" soowib nimelt filmida „Sinist Budhat". Wastaw kokkulepe on meil dr. Hagenaueriga juba saawutatud. Selle filmi lawastuse tahame läbi wiia wõimalikult suurejooneliselt ning selleks oleme hakanud juba tegema eeltöid. Ja nüüd korraga tahab „World-Film" kasutada meie ideed, ilma et meile sellest kõigewähematki oleks teatatud wõi meiega alatud läbirääkimisi. Sarnase asjaga ei saa jääda meie rahule.

Direktor Sternberg wäitis elawalt kätega wehveldes:

— Meie peame selle arusaamatuse selgitamiseks otsekohe samme astuma. Ameeriklastele meie peame tegema selgeks, et „Sinine Budha" filmimiseks on waid meil õigus. Kui ameeriklased aga sellest ei hooli, siis oleme meie walmis awalikkuse ees lärmi tegema.

Bruck tahtis omalt poolt direktori seletust täiendada, kuid dr. Weltin segas end wahele.

— Ma usun, mu härrad, sõnas ta, — preili Holl ei tulnud mitte selleks siia, et kuulata teie seletusi. Ta soowis kõnelda dr. Hagenaueriga mõningate asjaolude üle.

Püüdes tütarlapse pilgu tõusis dr. Hagenauer istmelt. Ta siirdus Holliga kõrwaltuppa.

— Teie tõite täna mulle tähtsa uudise, sõnas ust enese järel sulgedes dr. Hagenauer. Ma olen teile nende uudiste eest südamest tänulik.

Holl naeris.

— Ma usun, et minu teated teid huwitasid. Kuid kahjuks ma ei tea midagi enam, kui oli tähendatud neis lühikestes telegrammides. Usun, et teil enesel on aga pilt palju selgem, kui minul.

Ta awas oma sinise märkmiku ja jätkas:

— Ma oleksin tänulik, kui lubate mul esitada paar küsimust. Esiteks ma tahaksin teilt teada, kas sel sinisel Budha kujul on Hiinamaal tõesti nii suured tähendused, et selle kuju awastamise pärast ähwardawad tekkida rasked sisepoliitilised käärimised.

Wõib olla, et liialdatakse sellega. Ja teiseks ma tahaksin teada, millal teie alustate oma teekonda.

Dr. Hagenauer ulatas tütarlapsele sigareti.

— Millal ma algan tekonda, sõnas ta, seda wõin ma teile öelda päris täpselt. Nimelt on mul kawatsus asuda teele juba wiie päewa pärast. Dr. Weltin saadab mind. Meie moodustame wäikese ekspeditsiooni. „Columbos Filmi" mehed tahawad ka liituda meiega. Nagu teie kuulsite tahawad nad wändata filmi sinisest Budhast. Kes „Columbus Filmist" meiega kaasa sõidab, see on praegu lahtine. Wõimalik, et meiega sõidab kaasa päädirektor Sternberg, kuna näitejuht Bruck jääb siia Berliini täitma ta kohuseid. Kindlasti reisiwad meiega kaasa wähemalt seitse filmioperaatorit ja tehnikut ning kaheksa näitlejat ja teisi kaastöölisi. Hiinamaale meie jääme wähemalt kolmeks kuuks. Selle aja kestel loodan ma tulla oma ülesandega toime. Ka film peaks walmima selle aja kestel. Igatahes ootawad meid ekspeditsioonil tõsised raskused. Kuid ühtlasi on ka eeldusi, et see ekspeditsioon Hiinasse mul kujuneb huwitawamaks kui kõik eelmised.

— Ma pean segama wahele, tähendas Holl. — Kas teie peate oma seisukoha awaldamise ajakirjanduses soowitawaks wõi ei?

— Igatahes, sellega ei tarwitseks teil ülepeakaela kiirustada, arwas dr. Hagenauer. — Ja nüüd ma tahan mõne sõnaga puudutada teie teist küsimust.

Ta toetas pää nagu järelemõtlemiseks käele.

— Ma esimesi andmeid Budha sinise kuju kohta hankasin umbes 25 aastat tagasi kui olin weel üliõpilane. Siis sattus mulle juhuslikult pihku wana dokument, milles jutustati sellest salapäraselikust Budha kujust. Wanades Hiina raamatutes olewat leidunud isegi pilt sellest kujust. Minu kätte aga kahjuks sarnaseid raamatuid ei ole juhtunud. Kui wana see kuju on, selle üle lähewad andmed lahku. Mõningate märkuste järele wõiks kuju wanadust arwata 700 aastat pääle Kristuse sündimist. Kuid on tõenäolik, et kuju on walmistatud umbes 400 aastat enne Kristuse sündimist, sellega umbes 250 aastat pääle Budha surma. Kuju olewat walmistatud ühes wanas kloostris. Kujul istub Budha kiwil ja ta jalgade ees lebab ujuw kala. Wanadel hiinlastel olid loomad sümboleiks. Kalad neil sümboliseerisid liikuwust, elu ja arengut. Kus see klooster asus, milles see kuju walmistati, on tänini kindlaks määramata. Arwatawasti aga kloostri asukohaks oli Himalaja piirkond. Kaua kestnud ususõjas see klooster häwitati. Kuju wiidi, nagu seda wõib oletada wanade dokumentide põhjal Shen-Si prowintsi. Sääl on maetud kuju kuhugi kaljujalale. Kuhu aga nimelt, see ongi praegu kõige raskem küsimus. Ühes kujuga aga on maetud suuremal hulgal kulda, hõbedat, kalliskiwe ja teisi kallihinnalisi esemeid. Sellest olewat kirjutatud ka ühel wasest tahwlil, mille olewat leidnud kegi sõjamees. Üldse aga on selle wask-tahwli lugu segane. Kõigi budhistide suuremaks kohuseks

on tänapäewal hoolitseda selle eest, et see warannaetud warandust on raske kindlaks määrata waranduste wäärtust on raske kindlaks määrata meie rahas, sest see on niiwõrt suur. Kui see warandus aga langeks hiinlaste eneste kätte, siis neil wõimalduks selle määratu waranduse abil wiia läbi suuri reforme. Hiina elu wõiks selle tõttu muutuda üle öö teistsuguseks. Hiina tööstus ja kaubandus teeks siis suuri edusamme. Loomulikult käiks sellega kaasas ka rahwa haridusliku taseme tõus. Hiina rahwal oleks siis kõik eeldused olemas, et ta tõuseks juhtiwaks rahwaks maailmas. Sellepärast Hiinas tänapäewal kõneldaksegi, et Budha sinine kuju sisaldab Hiina tulewiku wõtme.

On teil eeldusi, et leiate Budha saladusliku kuju?

— Ma usun, et siiski on, wäitis dr. Hagenauer. — Ma olen põhjalikult läbi töötanud kogu materjali, mis puutub „Sinisesse Budhasse“ ja teiseks on mul Hiinas häid sõpru, kes toetawad mu kawatsust.

Tõstes wiiwuks märkmikult silmad uuris Holl:

— Nii olete siis asjasse täiesti kindel?

— See kõik aga wõib tuua ka suure pettumuse.

— Kuidas teie seda mõistate?

Hagenauer süütas uue sigari. Ta pakkus sigaretti ka Hollile, kuid wiimane keeldus seda wastu wõtmast.

— Dokumendid, milles kirjeldatakse Budha

sinist kuju on wäga wanad. Nende wanadust wõib arwata wähemalt paarituhande aasta pääle. Neid dokumente on kahtlematult wäga mitmel korral ümber kirjutatud ja ma kahtlen selles, et ümberkirjutamise juures on tehtud wigu. Wõib olla, et jutt määratust waranduseft Budha kuju juures on aluseta.

— Kuid kas ei ole juba ainult selle kuju awastamine suur kangelastegu, mida kindlasti hindawad suurelt kunstiajaloolased.

Hagenauer kortsutas kulmi.

— Ma olen wiimastel nädalatel suhtunud kaunis skeptiliselt kogu selle asjasse. Teinekord isegi tunnen tahtmist kogu selle asja pääle käega lüüa. Isiklikult aga mind need suured warandused huwitawad kõige wähem. Ma olen sündinud kunstiajaloolane ja teisi huwisid mul ei saa olla. Kui ma awastaksin kujuga suuri warandusi, see wõiks isegi kunstiajaloolase seisukohalt waadates mulle kahju tuua.

Tütarlapse silmad hakkasid kergesti õhetama.

— Härra Hagenauer, sõnas ta tuliselt. — Mul on teile tungiw palwe. Palun, wõtke mind oma ekspeditsiooniga kaasa!

Dr. Hagenauer jahmatas.

— Nagu ma tähendasin, ei ole ekspeditsioon sugugi hädaohutu. Ma usun, et ekspeditsioonil tuleb wõidelda küllalt suurte raskustega. Kõnelege selle asja üle dr. Weltiniga. Ta tuleb minuga kaasa ja

ma usaldan teda kui oma paremat sõpra. Usaldan tema otsust selles küsimuses täielikult.

Uksele klopiti ja tuppa astus dr. Weltin.

— Palun wäga wabandust, et teid segan, sõnas ta kergesti kummardades. — Teid dr. Hagenauer paluti telefoni juure. Kõneldakse rahwamuuseumist.

Dr. Hagenauer astus kõrwaltuppa.

— Meie kõnelesime praegu dr. Hagenaueriga sellest, kõneles Holl särelewate silmadega noorele doktorile, — kas teie oleksite mind nõus kaasa wõtma ekspeditsiooniga. Loomulikult minu reisikulud kannab „Hommikuleht", kelle ülesandel ma reisi sooritan.

— See ei ole siiski wõimalik, sõnas hetkelise mõtlemise järele dr. Weltin. Ekspeditsioonil tuleb wõidelda tõsiste raskustega ja mina ning samuti dr. Hagenauer ei taha wõtta endile wastutust teid tõmmata kaasa neile hädaohtudele. Teie ei kujuta endale nähtawasti mitte ette, et see pole mitte mingi lõbureis.

— Ma ei karda raskusi, wäitis Holl elawalt. — Raskused isegi huwitawad mind. Ma usun, et seda põnewamalt ma suudan kirjutada oma lehele. Ja oma kutsele on tahan kõik pühendada. Ma usun, et teie saate minust aru. Ka teie andute ju täie hingega omale alale?

— Teie wõtate siis oma elukutset äärmise kohustuse ja wastutustundega?

— Ajakirjanku töö nõuab andumust omale

alale. See on ala, mis nõuab inimeselt täit tööjõudu.

Tuppa astus Bruck.

— Wõib olla segan teie jutlemist? küsis ta, — kuid ma tahaksin preilile meeleldi anda lähemaid seletusi meie kawatsetawa filmi üle. Usun, et preili on sellest huwitatud.

Holl jaatas.

Filmi „Sinine Budha" sündustik kokkusurutud raamides on järgmine: Euroopa huwireisijad leiawad juhuslikult sinise Budha kuju asukoha. Neil ei ole sellest aimugi, et selle leiuga nad satuwad wastu hädaohtude keerisele. Budha kuju juurest leitud ehteasju reisijate juures märkawad rändawad mungad. Nad wangistawad reisijad. Wähe hiljem aga tungib neile kallale röövjõuk. Röövlid wangistawad nii mungad kui ka reisijad. Sellest aga saawad kuulda walitsuswõimud. Järgneb röövlite jälgimine. Reisijad päästetakse õnnelikult ja filmi lõpp on kõigiti wäga hää. On filmi sündmustik teie arwates küllalt põnew.

— Ma loodan, et wägagi, seletas Holl. — Mind huwitab see kõik seda enam, et ma tahan ise kaasa sõita dr. Hagenaueri ekspeditsiooniga. Loomulikult wõimaldub mul siis jälgida teie filmi loomist.

Direktor Sternberg astudes tuppa oli kuulnud Hedda Holli wiimaseid sõnu.

— Teie tahate sõita meiega kaasa? küsis direktor. — Kas teie siis raskusi ei karda ?

Hedda raputas ägedalt pääd.

— Ma leian, et prl. Holli kaasasõitmine on meile kõigiti soowitaw, seletas Bruck. — Ta kirjutused ajalehtedes köidawad tähelepanu meie uuele filmile. Need kirjutused on meile suurejooneliseks rahata reklaamiks.

Direktor surus käed sügawasse taskusse.

— See wõib olla kõik õige, kahtles ta. — Kuid samuti on tõenäoline, et nende kirjutuste mõjul meie film kaotab oma uudsuse. Peame seda meeles pidama, et kirjutused hakkawad ilmuma ligi kolm kuud warem kui walmib lõplikult meie film.

— Mida warem meie suudame alata suurejoonel. reklaamiga, wäitis Bruck, — seda kasulikum meile. Seda suuremaks kaswab massis pinge filmi wastu.

Dr. Weltin oli kadunud hetkeks kõrwalruumi ja ilmus säält tagasi paari weinipudeli ja klaasidega.

— Ma usun, et preili Holl joob meie seltsis klaas weini. Kuulume nüüd kõik ühisesse ekspeditsiooni ja peame süwendama wastastikkust sõprust.

Kui nad tõstsid klaasid astus tuppa Hagenauer, kes oli lõpetanud telefonikõne. Ta nähtawa häämeelega ühines lõbusa seltskonnaga.

6.

„World-Filmi" juhatus walmistas palawlikuse kiirusega ekspeditsiooni wastu. Kogu asja juhiks oli Fitz. Nelja nädala kestel kibeda askelduse tõttu

polnud tal võimaldunud magada ühtki ööd korralikult. Ta askeldas kunstnikkudega, käsitöölistega, inseneridega, tehnikutega, fotograafidega ja lugematute teiste asjameestega, kes pidid olema kaastegewad uues filmis.

Wiimaks jõuti korraldustöödega nii kaugele, et wõidi ärasõidu tähtpäew kindlaks määrata. Ekspeditsiooni üldjuhtimise wõttis oma hooleks direktor Miles Peary. Filmi lawastamine aga pidi täielikult jääma Fitsi hooleks, nagu see warem oli kindlaks määratud. Kunstiliseks nõuandjaks aga pidi jääma miljonär Edward Marriman. Kaasa aga pidi reisima ka Edward Marrimani tütar Jola Marriman ja sekretär Joe Harrings. Wiimane oli täiswerd ameeriklane. Tal oli wäga kirju minewik, olgugi et ta oli waid 35 aastat wana. Koolist oli ta lahkunud 18-aastasena ning katsetanud selle järele mitmel alal. Marrimani teenistuses oli ta olnud juba üle 5 aasta. Ekspeditsioonile soowis Marriman teda kaasa wõtta sellepärast, et lootis sellest energilisest mehest ohtlikkudes olukordades suurt kasu, kuna Harrings kunagi ei kaotanud külma werd ja suutis raskemaski olukorras leida wäljapääsutee. Ekspeditsiooni liikmete hulka pidid kuuluma pääle nende weel 4 tõlki, 15 näitlejat ja enam kui 50 kaastöölist wäga mitmesugustelt aladelt.

Wäljasõitu alati Chikagost aurik „Lousianal“. Aurikule oli koondatud suured tagawarad igasuguseid tarbeaineid, mida arwati ekskursioonil tarwis minewat. Laewal oli ehitatud ka kolm iseära-

list laboratooriumi. Sõita kavatseti üle Honolulu Shanghaisse. Säält taheti jõge-pidi laeval tungida nii sügavale sisemaale kui vähegi võimalik.

Kuidas filmi tegevus areneb ,seda oli Fitz üksikasjalikult ette näinud. Filmi käsikirja oli valmistanud tuntud filmiautor Johnston kuue abilisega. Selle käsikirja järele pidi film tulema põnev kui kriminaalromaan, sentimentaalne kui poeem õnnetust armastusest ja huvitav kui kirjeldus ilmareisist.

Esimesel õhtul laeval, mil laev väljus Chikago sadamast, sai Fitz ja ta lähemad kaastöölised tõmmata pisut hinge pingutavast tööst. Ekspeditsiooni liikmed kogunesid õhtul söögisaali. Peary andis reisiseltskonnale sääl väikese peo. Joodi palju hääd veini ja kuulati grammofonimuusikat. Tühjendanud reisiseltskonna auks veiniklaasi algas Peary kõnet:

— Selle filmi lavastamisest oleneb ära väga suurel määral filmiühingu edaspidine tegevus. Sellepärast on filmiühing kõik püüdnud teha, et film kujuneks võimalikult suurejooneliseks. Seda filmi peab imestama kogu maailm. Ühegi filmi lavastamiseks pole filmiühingu juhatus kannud varem nii suuri summe nagu seda kannab „Sinise Budha" lavastamisel. Selle filmi lavastamiseks on sõlmitud lepinguid üle 7000 isikuga. 13 advokaati on lahendanud juriidilisi küsimusi, mis on seoses selle filmi lavastamisega. Kirju ja postkaarte aga uue filmi üle on juba posti pandud üle 80.000.

Wiietuhande kinoga Ameerikas on sõlmitud lepingud selle filmi näitamiseks. Välismaalt on saabunud nõudmisi filmi järele enam kui kümnest riigist. Kõiki neid telegramme ja järelepärimisi filmi kohta, mis on saabunud filmiühingu juhatusele on nii määratu hulk, et neid ei jõua lihtsalt loetleda. Enam kui 10.000 ajakirja ja ajalehte kogu maailmas on awaldanud juba pikemaid kirjutisi selle filmi kohta. Kogu maailm ootab põrewusega meie suure ja wastutusrikka töö hääd kordaminekut. Selle pärast, mu lugupeetud kaastöölised, palun oma ülesannet wõtta erilise wastutustundega.

Direktori kõnele järgnes elaw kiiduawaldus. Westeldi weel lõbusalt ligi tund ja siis siirdusid wäsinud reisijad oma kabiinidesse.

Fitz kawatses heita parajasti magama kui koputati uksele ja tuppa astus Peary.

—Mul on wäga halwad teated, sõnas Peary ilma pikema sissejuhatuseta. — Ma pean selle üle teiega wahetama mõtteid, kuigi ma mõistan, et teie olete wäga wäsinud.

— Mis siis on õieti lahti? imestas Fitz.

— Meie oleme praegu tuliste pihtide wahel, seletas Peary. — Ma sain just praegu telegrammi, et „Columbus-Film" on esinenud Washingtonis protestiga selle kohta, et meie oleme kasutanud nende ideed. Selle tõttu wõiwad meile tekkida tõsised raskused.

Fitz walas klaasi soodawett.

— Teie hakkate asja wõtma kohe liiga tumedast küljest, lohutas Fitz. — Ma arwan, et see asjaolu ei tingi meile ülepääsematuid raskusi.

Peary wajus raskelt toolile.

— Sedakorda näiwad asjad olewat siiski tõsised. Kui kolme nädala eest „Columbus-Filmi" juhatus oma adwokaadi läbi meid hoiatas, et meie ei kasutaks nende ideed, kuna neil olewat juba dr. Hagenaueriga sõlmitud leping filmi lawastamiseks, mille tegewus areneb Budha kuju ümber, siis ma ei pööranud ka sellele suurt tähelepanu. Ma tegin nende adwokaadile teatawaks, et meie oleme nõus maksma „Columbus-Filmile" 100.000 dollarit, kui nad loobuwad igasugustest nõudmistest meie wastu. Mõelge ometi, 100.000 dollarit mittemillegi eest! Kuid nad ei wõtnud meie pakkumist wastu. Ja nüüd nad igatahes tahawad asjale anda seadusliku käigu. Ministeeriumilt saadud telegrammist wõib lugeda wälja otsekohest hoiatust, et meie loobuksime omast ettewõttest. Ministeerium ütleb, et sellest asjast wõib halwemal juhul kaswada wälja rahwuswaheline skandaal.

— Mida meie siis peame õieti tegema? laotas Fitz käsi. — Meie ei saa ometi loobuda omast kawatsusest. Meie ei wõi ometi asja korraldada nüüd nõnda, et ütleme ja teadustame kõigile: meie ei lawasta filmi Budha sinisest kujust. See on suurem skandaal ,mida wõime endile ette kujutada. Meid ei wõeta siis kuskil enam tõsiselt. Mina igatahes ei julge sel juhul oma nägu kellegile näidata.

Seepärast ma ütlen: mina filmi lawastamisest ei loobu. Sõitku sakslased ja ministeerium oma ähwardustega kus seda ja teist.

Wiimased sõnad näitejuht pooleldi karjus. Tal olid nõrgunud ärewusest näole higipisarad ja silmad pildusid wälke.

— Sellepära ei maksa siiski kaotada tasakaalu, rahustas Peary. — Meie peame leidma siit wäljapääsutee.

— Mida teie selle all mõtlete?

— Ma mõtlen nimelt, et meie siirdume ühes sakslastega Hiinasse ja püüame saawutada nendega kokkuleppe koostööks. Seda meie peame, sest teist wõimalust ma ei näe ette filmi lawastamiseks.

— Aga kui mina sellega ei nõustu?

— Fitz, sa tead, et minul on filmiühingu juhatuses sama wäike mõju kui teil, olgugi, et ma kannan päädirektori nime. Seni oleme meie aga alati kahekesi kokku hoidnud ja omad seisukohad filmiühingu juhatuses maksma pannud. Kui teie aga nüüd ei nõustu koostööle sakslastega, siis ma pean sellest tegema ettekande filmiühingu juhatusele ja nõudma teie wallandamist. Teisiti ma ei saa toimida oma parema äratundmise suunil.

Kärsituna jalutas Fitz mööda wäikest kabiini.

— Ma mõistan, et mind ootab selle tagajärjel wallandamine, kinnitas ta. — Samuti on mul selge, et waewalt ma leian nii kergesti kohta, kuna filmiühingute juhatused keelduwad palkamast neid

näitejuhte, kes on sattunud wastollu ühe wõi teise filmiühingu juhatusega. Mind see kõik aga ei heiduta. Kui mul Ameerikas ei jätku tööd ja leiba, siis ma loodan, et seda jätkub mul Euroopas.

Ta sirutas direktorile käe.

— Aga siiski: ma allun teie korraldusele meie wana sõpruse ja koostöö pärast. Teie aga peate hoolitsema selle eest, et sakslased jätawad meil tegutsemiseks wabad käed.

Direktor surus südamlikult sõbra kätt.

— Kuidas teie mõtlete tulla sakslastega toime? uuris Fitz. — On teil sakslaste kohta mõningaid andmeid?

— Ja, dr. Hagenauer saabub oma ekspeditsiooniga Schanghaisse kaks päewa pääle meid.

Kui direktor oli lahkunud kabiinist, otsustas Fitz minna laewalaele. Wärskes õhus lootis ta paremini koguda mõtteid kui kajutis.

Öö oli waikne ja selge. Kauguses paistis California ranna must wiirg. Fitz wangistas eriti hõbedaste lainete kiirgamine kuupaistel.

Laew õõtsus kergelt. Jalutades hakkas Fitz wilistama shlaagerit. Ta tundis, et meeleolu muutus üha paremaks.

Keegi wilistas tasa wastu. Rutates wile suunas leidis ta mugawal lamamistoolil lebamast Jola Marrimani. Tütarlaps näis ükssilmi waatawat taewatähti.

Fitz istus tütarlapse kõrwale wabale toolile ja lausus:

— Ma mõtlesin, et teie juba ammu magasite.

— Esimesel ööl ma laewal ei saa kunagi magada, wäitis Jola. — Merereis on niiwõrd ilus.

Fritz naeris.

— Kui miljonär, olete teie palju reisinud. Seepärast ma kahtlen tõsiselt selles ,et reis wõib teile weel pakkuda sügawaid elamusi.

Jola waatas tähelepanelikult ta kätele. Need olid kitsad ja kahwatud. Tütarlapsele näis, et näitejuhi käed sarnanewad ilmselt naiste omadele.

— Ma reisin wäga hää meelega, jutustas Jola. — Kas teie usute, et kõigi nende inimeste tunded nürinenud on, kes omawad suure rikkuse ja palju raha. Ma pean teile ütlema ,et see on siiski teisiti. Teie olete aastate eest lawastanud filmi „Kuninganna mantel". Selles filmis esineb ka keegi miljonäri tütar. See tütarlaps püüdis teid leida omast rikkusest, et elada tõelist elu kõigi raskuste ja kannatustega. Mäletate teie seda? Ma olen seda filmi waatanud mitu korda. Mul tundus, et see tütarlaps filmis on mul wäga lähedane. Nagu tema esines ja mõtles, nii mõtlen ka mina. Kui teie mind lähemalt tunneksite, siis teie saaksite minust aru. Kuid milleks ma seda üldse kõnelen? See ei huwita ju teid.

Nende pilgud kohtusid. Kuuwalguses märkas Fitz, et tütarlaps kergesti punastas.

— Palun, kõnelge edasi, ma kuulan teid wäga hää meelega, tõendas Fitz. — Kuid kas teie olete kord ka mõelnud sellele, kui palju noori tütarlapsi

unistawad sellest, et olla miljonäri tütar. Ja nende unistus on palju walusam, palju terawam, kui teie seda wõite ette kujutada.

— Sellega teie tahate jällegi wihjata, et meil rikastel ei wõi olla küllalt terawaid tundeid. Teie teete mind sellega tõeliselt õnnetuks. Mul tundub, et mul on küljes nagu raha needus.

Fitz katkestas ta kõneluse.

— Teie mõistsite mind walesti. Ma ei tahtnud sellega sugugi öelda, et ma hindan teid sama mõõdupuuga kui teisi miljonäride tütreid. Ma tunnen, et teil on soe süda ja elaw hing, millest pole weel suutnud läbi tungida rikkuse külmus ja ükskõiksus.

Kaugel silmapiiril langes täht. Jola haaras Fitzi käe.

— Kas pole kaunis? Kui täht langeb peab midagi soowima. Mul aga hetkeliselt ei tärganud midagi meele.

Lükates oma tooli otse tütarlapse tooli kõrwale, algas Fitz:

— Langew täht sunnib mind alati unistama. See ergutab mu fantaasiat. Ideed, oma paremate filmide lawastamiseks ma olen awastanud sügisel neil öil, mil kestab tähesadu.

— Teie ei ole enesest kunagi mulle midagi jutustanud? päris Jola. — Ma usun, et teie olete omas elus kokku puutunud wäga mitmesuguste inimestega?

— Minu elulugu on senini huwitanud waid reportereid. Keegi teine ei ole sellest huwitunud.

Ta kogus hetkeks mõtteid. Tütarlapse pää nõjutus kergelt ta õlale.

— Ma pean ütlema, et saatus on olnud mu wastu hää ja halb. Kui mu wanemad surid, siis olin ma 15 aastat wana. Ma lahkusin koolist ja astusin rändteatrisse, kuna tundsin taltsutamatut tungi saada näitlejaks. Esialgu ma leidsin toetust ühelt omalt sugulaselt, kellele oli mu isa laenanud suurema summa raha. Umbes aasta pärast tuli mul aga läbi saada elust täiesti omal käel. Minu suuremaks kunstiliseks juhiks oli wana hallijuukseline mees selles rändteatris. See mees omas suure kunstniku hinge ja maitse. Olude sunnil aga ta polnud jõudnud kaugemale kui wäikese rändteatri näitlejaks. Kui see mees weel tänapäew elaks, siis oleksin ma teinud temast ilmakuulsa filminäitleja.

Tütarlaps toetas pää liikumatult ta õlale. Ühetoonilisest hingamisest järeldas Fitz, et Jola on uinunud. Ta wõttis leentoolilt paksu waiba ja kattis sellega hoolikalt magawa tütarlapse.

7.

Pankiir Tung-Le istus omas awaras töötoas büroomajas, mis asus Schanghai päätänawal. Suur kirjutuslaud oli tal kaetud mitmesuguste paberitega, ajalehtede wäljalõigetega, aruannetega ja kirjadega. Osa kirju oli kirjutatud mitme Euroopa rahwa keeles, teine osa aga hiina ja jaapani keeles.

Pankiir oli töötanud juba mitu tundi põnewalt tehes märkeid paberile ühe ja teise kirja kohta.

Tuppa astus teener ja teatas, et Chang-Mi ja ta tütar Hsi ootawad eesruumis. Pankiir palus neid kohe töötuppa.

— Ma olen südamest rõõmus, kõneles pankiir surudes oma wana sõbra kätt, — et sa saabusid ja wõtsid Hsi kaasa.

Rõõmust sädeledes ulatas Hsi talle käe.

— Ma olen wäga rõõmus, sõnas Hsi terwitades, — et ma wõin külastada teid teie kodus. See on olnud juba ammu mu suurimaks soowiks.

Nad wõtsid istet nurgas walgel sohwal ja pankiir laskis teenijal tuua maiustusi.

— Sa oled täna eriti tõsine, pööras pankiir sõbra poole. — Kas on juhtunud waheajal midagi tõsist.

Chang-Mi walas klaasi limonaadi. Waatas ükssilmi tütrele ja tähendas:

— Oh ei, midagi erilist ei ole juhtunud. Mul on siin mõningaid asjaõiendusi ja wõtsid Hsi enesega kaasa. Kui see ei tee teile raskusi, siis ma meeleldi jätaksin ta mõneks nädalaks su majja.

— Aga tuhande rõõmuga, armas sõber. See on ilus mõte! Ma olen wäga õnnelik, kui tean, et Hsi wiibib minu lähikorras. Meie püüame täita ta iga soowi.

Hsi naeris.

— Aga kui see on wõimatu, onu Tung-Lee? Kui kergesti on minu soowid nii suured kui Budha

süda ja arwurikkad, kuipalju on teri kausis. Ma olen siin wäga uudishimulik, sest tahan näha kõike tundmatut. Ja mul on siin ju kõik uudne.

— Küll meie tuleme kõigega toime, wäitis pankiir. — Meie püüame rahuldada teie uudishimu sel määral, kui see wähegi on wõimalik. Aga teie olete wäsinud ja seepärast lubate saata end koju?

— Kas teie ei ela siin? küsis wäike hiinatar.

Tung-Le raputas pääd.

— See siin on minu büroo. Siin on mul ainult paar eluruumi, kus ma wõin wastu wõtta Euroopa raha ja wõimumehi, kui nad saabuwad mulle külla. Mu elumajaks aga on wäike wana maja. Ma olen õppinud seda maja armastama. Hsi, usun, et ka teile meeldib mu kodu.

Chang-Mi pöördus tütre poole.

— See maja on ehitatud wanas hiina stiilis. kuid see maja pakub ühtlasi kõiki neid mugawusi, mis pakuwad Euroopa ja Ameerika luksuslikud majad.

— Kus asub see maja? päris Hsi uudishimulikult.

— Maja asub tükk maad linnast wäljas, seletas pankiir. — Teie sõidate sinna kohale autol.

— Mul on sinuga wajalik tungiwalt kõneleda, seletas Chang-Mi sõbrale. — Seepärast ma jään siia. Las Hsi sõidab üksi.

Pankiir oli sellega nõus. Ta soowitas Hsil pu-

hata reisiwäsimusest, kuna õhtul on Prantsuse ooperitrupi wõõrusetendus.

Mõne minuti pärast oli Hsi teel pankiiri koju. Ta jälgis autost suure tähelepanuga ümbrust. Eriti köitis teda kirew tänawaelu.

Jäädes kahekesi sõnas Chang-Mi:

— Mind tõid siia siiski tungiwad asjaolud. Ma ei tahtnud waid sellest oma tütre juuresolekul kõneleda, kuna ta oleks wõtnud mu muresid liiati enesele südamesse. Meie peame wõtma seisukoha, kuidas edaspidi teotseda ja mida ette wõtta.

Tung-Le pani käed risti rinnale ja heitis oma wanale sõbrale kaastundliku pilgu.

— Esiteks öelge, päris Chang-Mi, — millal saabuwad kohale ameeriklased ja saksiased? Kas olete wahepääl saanud selle kohta kindlaid andmeid?

— Minu andmete järele peawad saabuma sakslased 23. sellekuu päewal. Ameeriklased iga tahes aga jõuawad mõni päew warem kohale.

— On teada mingisuguseid abinõusid, et nende maaletulekut takistada wõi wähemalt seda wiiwitada? Ma mõtlen nimelt: kas Hiina walitsus wõtab selleks mõningaid abinõusid tarwitusele?

— Pead sa siis seda soowitawaks, kui neil kujuneks mingisuguseid raskusi?

— Ei, mind huwitas just walitsuse seisukoht selles küsimuses.

— Niipalju kui mul on teada, seletas pankiir, — walitsus ennast asjasse ei sega. Ja see pole

üldse ka mõeldaw, sest see kutsuks walitsusel kohe esile rahwuswahelisi sekeldusi.

Nad süütasid omad piibud ja pea täitis toa magus suitsu lõhn.

— Nüüd ma jutustaksin teile mõne sõnaga uudiseid, tähendas Chang-Mi. — „Tarkuse kloostri" ülem Kwo reisib praegu ringi meie prowintsis. Ta peab kõikjal süttitawaid kõnesid. Ta otsib enesele uusi sõpru ja poolehoidjaid. Ta Pao-hi-schen, see isehakanud kindral, on oma wäeosad laialisaatnud üle kogu prowintsi. Sellest kõigest on jäänud rahwale mulje, et ähwardab maad suur ja tõsine hädaoht. Mina nende asjasse senini ei seganud, waid laskfin neid wabalt tegutseda. Kuid ma tunnen, et nende tegewus läheb hädaohtlikumaks iga päewaga. Ma tunnen küllalt hästi meie inimesi ja tean, et sarnane ässitamine wõib wiia meie rahwa wägiwallategudele, mida pärast tuleb kahetseda. Ja siis on juba hilja wõtta Kwod wastutusele ta wastutustundeta mängu eest.

— Ässitawad nad rahwast üles ka ameeriklaste wastu?

— Selle kohta ei ole mul andmeid. Mul näib, et nad suhtuwad wähemalt esialgu ameeriklaste wastu kaunis ükskõikselt. Ameeriklased tulewad siia waid looma filmi, kuna sakslased tahawad awastada Budha sinist kuju. Seepärast on sihitudki nende tegewus ainult sakslaste wastu. Ja ma kardan, et sakslased pole küllalt targad selleks, et mitte ennast lasta nendest haarata. Esmajoones nad tahawad

kawaluse teel hankida sakslastelt andmeid sinise Budha kuju asukoha üle.

— Ma olen selles kindel, wäitis pankiir, — et sakslased ei lase end nendest mitte ületrumbata. Seks on dr. Hagenauer juba liiga kogenud mees.

— Oma saladust ei anna sakslased neile muidugi mitte wälja wabatahtlikult ega lase endid siin ka petta, kuid meie peame mõistma seda, et Kwol on kasutada kindral Pao-hi-scheni wäeosad. Ja need röövjõugud moodustawad endast suure reaalse jõu, mida sakslastel on tõsiselt karta.

Pankiir ulatas sõbrale soodawett.

— Mul on teada, et „Tarkuse kloostri" agendid on juba otsaga Schanghais. Kahe päewa eest jõudis siia kohale Wang-Chan.

— Mis asju ta siin ajab?

— Tema otsib siin kohta, kuhu jooksewad niidid kokku, mis puudutawad sinist Budha.

— On ta juba midagi saawutanud?

— Muidugi mõista, on olnud ta töö senini täiesti tagajärjetu.

Awades teise limonaadipudeli jätkas pankiir:

— Ta oli jootnud mõningaid minu inimesi purju ja oli püüdnud siis neilt wälja meelitada ühte ja teist. Seejuures oli ta ajanud ise segast juttu tähendades, et tuleb suur sõda, millest osawõtjad hiinlased pääsewad kõik igawese õndsuse riiki.

Chang-Mi jalutas mööda tuba. Ta näis pingutawat mõtteid.

— Mida kavatsed nüüd ette võtta? uuris pankiir.

— Ma pean kõnelema nii ameeriklastega kui ka sakslastega.

— Mida sa loodad sellest?

— Olukord on sarnane, et suuri lootusi ei või hellitada. Kuid tegutsema peame ometi edasi endise järjekindlusega.

Kerge naeratus libises üle pankiiri näo.

— Aga mis saab siis, kui sinist Budha kuju ei ole üldse olemas? Isegi mina teinekord kahtlen, et see võib olla kõik kauge ja ilus muinasjutt.

— Meie ei kaota sel juhul midagi, väitis Chang-Mi. — Kuid Kwo ei jää sellega rahule. Ta on kulutanud juba suure summa raha, et saada kuidagi Budha sinise kuju jälile. Kui nüüd aga korraga selgub, et kuju ei ole üldse olemas, siis on ta raha mahavisatud. Ühtlasi on tal võetud kõik lootused pääseda võimu juure. Meie aga oleksime naiivid, kui meie usume, et Kwo sel juhul loobub oma kavatsusest pääseda võimule. Seks on see mees liiati võimuahne. Ta mõtleb kindlasti välja uued põhjused, mille abil ta loodab rahvahulki mässule õhutada.

Pankiir astus sõbra kõrvale akna alla.

— Arvad sa siis, et välisriigid jäävad kõige selle juures erapooletuks pealtvaatajaks? Mässu puhul kannatavad välisriikide majanduslikud huvid. Ma ei kahtle, et sel puhul Ameerika sõjalaevastik ilmub otsekohe kohale.

— Kui wälismaalased segawad siin asjasse, siis teeb see wõitluse weelgi werisemaks. Peame meeles pidama, et need hiinlased, keda Kwo oma käsilastega on suutnud üles kihutada on fanaatikud. Nad loodawad neile kullamägedele ja õnnistustele, mis Kwo neile lubab. Ja selle tõttu nad wõitlewad surmapõlgawa ennastsalgamisega.

Tung-Le waatas ükfisilmi põrandale. Siis tõstis ta hetkeks pää ja küsis:

— Nagu tead protsessiwad saksa ja ameerika filmimehed omawahel. Kuidas sa arwad lahenewat nende tüli?

— Ma pole suutnud seda küsimust õieti mõelda lõpuni, wäitis Chang-Mi. — Kuid usun, et nad leiawad wõimaluse rahulikuks koostööks.

Pankiir naeratas. Ta süütas uue sigari ja astus sõbra ette.

— Selles kõigis peame meie kahtlema. Kuid mul on oma plaan. Kui seda plaani meil wõimaldub teostada, siis wõime olla küll kindlad, et asi areneb neil soowitawas suunas.

Katkendlikkude lausetega pankiir kirjeldas talle oma kawa. Chang-Mi kuulas teda pooleldi imestades. Kui pankiir lõpetas naerdes hüüdis ta:

— See on niisama koomiline kui tark. Aga selles on sul õigus, et otstarb pühendab abinõu. See põhimõte peab eriti maksma poliitikas ja päälegi weel siis, kui on tegemist sarnaste wastastega, nagu meil. Kui inimesed ei taha olla mõistlikud, siis peab neid selleks sundima.

8.

Mõned päewad hiljem. „Pekingi" hotelli ees Schanghais peatus auto. Autost wäljus Chang-Mi. Ta küsis hotellis ameerika filmimeeste järele ja saatis neile oma nimekaarti.

Teda paluti tuppa, kus direktor Miles Peary ja näitejuht Fitz olid korraldanud oma büroo. Peary ja Fitz terwitasid Hiina wanat poliitikut südamlikult. Jutt kaldus peagi tülikūsimusele sakslastega. Peary seletas:

— Ma telefoneerisin weel täna hommikul „World-Filmi" juhatusele. Mulle teatati, et sakslased kangekaelselt peawad kinni oma seisukohtadest. Kui dr. Hagenhauer awastab selle Budha salapärase kuju, siis on tal suured teened kunstiajaloolasena. Selle kõige wastu meie ei waidle. Aga selle juures ei ole dr. Hagenaueril ega kellegil teisel sakslasel õigus wäita seda, et meie ei tohi oma filmi sündmustikku ehitada selle kuju awastamisloole. Kui sakslased seda püüawad wäita, siis wõime meie omalt poolt tõsta üles küsimuse, kas dr. Hagenaueril on õigus talitada Hiinas kunstiajalooliste wäärtuste awastamisel oma häätsarwamise järele. Kui tänapäewal mõnel Ameerika filmiühingul tuleks mõttesse lawastada filmi, mille sündmustik kujutab Lõunanaba awastamist Amundseni poolt 1912. aastal, siis Amundsen, kui ta weel elaks, ei keelaks sama filmi lawas-

tamist ka saksIastel. Mida keegi filmiühing lawastab, see on täielikult iga filmiühingu eraasi.

Chang-Mi wiipas käega.

— Teil wõib olla selles küsimuses õigus, selles ma ei waidle. Kuid meie peame siin arwestama asjaoludega, et dr. Hagenauer ei ole weel Budha sinist kuju awastanud. Pääle tema aga keegi kuju asukohta ei tea. Mind huwitab siin küsimus, mida teie teeksite sel juhul, kui dr. Hagenauer ei suuda wõi ei taha seda kuju awastada?

Peary waatas imestanult Fitzile. Näitejuhi nägu kattis kerge kahwatus.

— Mina mõtlen, kõneles Fitz, — et dr. Hagenauer siia saabudes otsekohe suundub maakonda, kuhu on maetud Budha sinine kuju ja kaewab kuju wälja. Wõi mõtlete teie teisiti. Nagu ma mõistan, kahtlete teie üldse selles, kas dr. Hagenauer awastab kuju.

— Seda ma tahtsin öelda, wäitas Chang-Mi pääd noogutades.

— Teil on siin omad huwid? päris Fitz.

Hallipäine poliitik waatas uuriwalt oma kätele ja sõnas siis tasa rõhutades:

— Minu huwides on, et seda kuju üldse ei leitaks.

— Teie kuulute siis meie wastaste hulka? tähendas Peary.

Chang-Mi naeratas paljutähendawalt.

— Minu soow tundub teile wastuwõtmatuna ja seepärast tundub teile imelikuna, kui ma teile

ütlen, et ma ilmusin siia teiega sõlmima lepingut. See on wajalik nii minu kui ka teie huwides.

Peary nihutas end närwilikult toolil.

— Ma ei mõista seda? Meie tulime siia selleks, et lawastada filmi. Milleks wajame meie lepingut? Siin ei ole ometi olemas mõnd waenulikku sõjawäge?

— Teie, mr. Peary, olete küll hää ärimees, aga ma usun, et Hiina olusid teie siiski ei tunne.

— Siiski, waidles Peary wastu. — Ma olen informeeritud sellest, et see salapärane Budha kuju on põhjuseks poliitilistele liikumistele. Kuid mul ei ole siiski täielikult selge, milles siin see asi seisab.

Wiiwitades tõstis Chang-Mi käe laubale. Ta mõtles hetke. Fitz jälgis suurima tähelekanuga ta liigutusi.

— Kui suur on teie inimeste hulk? küsis Chang-Mi mõne hetke pärast.

— Mul on kaasas 74 isikut, seletas Peary.

— On nad relwastatud?

— Loomulikult! Igaüks neist omab rewolwri. Pääle selle aga on meil kaasas weel teisi relwi, nende hulgas ka paar kuulipildujat.

— Neist aga ei ole teil wähematki kasu, tõendas Chang-Mi. — Teie ei wõi lihtsalt oma ilusaid relwi wiia laewalt maale. Kui teie seda teete, siis teid wangistatakse.

— Aga meil on nõutatud Hiina walitsuselt relwade kandmiseks luba, protestis Peary.

— Ilus, kuid sellest ei ole teil mingit kasu.

Teie wõite wõtta omad relwad kaasa Schanghaisse. Siin aga teie neid ei waja. Samuti ei waja teie relwi kogu selles prowintsis liikudes, sest siin ei waritse teid hädaoht. Kui teie aga relwastatult lähete Schen-Si prowintsi, siis kindral Pao-hi-schen otsekohe oma jõukudega haarab teid ja riputab teid lähema puu oksa. Hiina on suur. Siin on wõim sel, kel on enam sõdureid.

Ta waatas hetke Pearyle terawalt otsa ja jätkas:

— Jätke relwad ilusasti laewa. Teie ei saawuta siin midagi wõimuga, waid ainult kannatuse ja rahaga. Ja siin ma pean teilt tahtmatult küsima, kas teie tahate kulutada raha kõrwalisteks asjadeks sel määral kui see on wajalik. Sel röömlijõukude kindralil, keda ma warem nimetasin, on nimelt kasutada kuni 20.000 meest.

— Teie tahate meile sellega öelda, et meid ähwardab otsene hädaoht? küsis Peary tublisti ärritatuna.

— Ma ei ütle seda teile, ma ainult awaldasin siin oma arwamist. Ma usun, et nüüd teie mõistate seda, miks ma soowisin sõlmida teiega koostöö lepingut.

Uksele koputati ja tuppa astus miljonär Marriman. Ta ulatas Pearyle nimekaarti ja teatas:

— Keegi hiinlane soowib teiega tungiwalt kõneleda. Ta ütleb, et ta on tulnud tähtsate asjade pärast. Praegu wiibib ta minu toas.

Peary ja Fitz heitsid pilgu nimekaardile.

— Tunnete teie seda meest? küsis Peary ulatades nimekaarti Chang-Mile.

— Wang-Chan, tähendas Chang-Mi, — see mees on „Tarkuse kloostri“ ülema Kwo parem sõber ja usaldusmees. Ta on kindral Pao-hi-scheni kaastööline. „Tarkuse klooster“ asub Schen-Si prowintsis selle koha lähiduses, kuhu dr. Hagenaueri arwates on peidetud Budha kuju.

Fitz noogutas Pearyle pääga.

— Meie häämeelega kõneleksime selle mehega, teatas Fitz Chang-Mile. Kas teie ei oleks nii lahke ja ootaksite mõne hetke.

Saades Chang-Milt nõusoleku astusid ameeriklased kolmekesi koridorile.

— Minu arusaamise järele see wana mees tahtis meid seepärast hirmutada, et awaldada surwet oma tingimuste wastuwõtmiseks, sõnas Peary pooleldi pahaselt.

Marriman tõstis hoiatawalt sõrme huulile.

— Pidage meeles, et siin wõiwad olla ka seintel kõrwad.

Fitz jäi seisma ja sosistas Pearyle kõrwa:

— Minu arusaamise järele mr. Chang-Mi on wäga tark ja ettewaatlik mees. Selle mehe näpunäited wõiwad olla meile suureks kasuks.

Marrimani toas Wang-Chan silmitses aknast elawat tänawaliikumist. Kuuldes lähinewaid samme pööras ta end ümber. Segase pilguga tunnistas ta tuppa astuwaid ameeriklasi.

— Minu härrad, algas ta aeglaselt, — mina

tulin selleks siia, et rääkida teiega mitme eriti tähtsa küsimuse üle. Mind saatis „Tarkuse kloostri" ülem Kwo ja mul on au teile edasi anda tema terwitusi. Ma teatan teile tema nimel: „Tarkuse klooster" pakub teile oma abi ja kaitset. Ajad ei ole mitte hääd. Nälja ja üleskihutuste mõjul on rahwamassid rahutud. Igal pool ei ole kindlustatud teile teie julgeolek. Meie juures aga Schen-Si prowintsis, walitseb kindel kord ja õiglus. Niikaua kui teie soowite, wiibite teie meie kaitse all.

Peary silmad lõid särama. Ta leidis, et Chang-Mi jutt ähwardawast ohust Schen-Si prowintsis oli waid wäljamõeldis. Fitz aga leidis, et need sõnad olid öeldud waid sissejuhatuseks. Nende wiisakate sõnade taga pidi peituma konkreetne nõudmine.

— Aga mis nõuab „Tarkuse klooster" meilt selle eest, et ta wõimaldab meile kaitset? usutles Fitz.

— Meil on selle juures ainult üks wäike nõudmine. See on, et teie austaksite ja peaksite pühaks wana, aastatuhandeid kestnud usulist tseremooniat.

— Ja milles see tseremoonia seisab?

— See on üks igiwana komme. Kui teie juhtute leidma sinise Budha kuju, siis teie ei tohi kuju puudutada. Wana kombe järele peab esimesena seda tegema „Tarkuse kloostri" ülem. Alles seitsme päewa pärast wõiwad teised surelikud lähineda sellele kohale. Seda tseremooniat ei saa muuta. Tahate teie anda nõusoleku, et teie seda täidate?

Peary waatas küsiwalt Fitzile otsa.

— Seda meie juba peame tegema, arwas Peary, — kuid mind huwitab seejuures küsimus, mis seisab selle taga?

— Aga mis on siis, kui meie teie nõudmisi ei täida? küsis Fitz järsult.

Wang-Chan silmitses näitejuhti uuriwa pilguga.

— Ma wõin teile öelda, et siis teie seisate wäljaspool „Tarkuse kloossi" kaitset. See tähendab teile aga kindlat surma. Budha kuju walwawad 20.00 hiina sõdurit usulise kirega. Ja nende wastu ei suuda teie wõidelda.

— Aga sel juhul, kui meie täidame teie tingimuse, kas meie wõime siis teie kaitsele alati olla julged? usutles Fitz edasi.

— See on kindel. „Tarkuse kloostris" ei murta sõna.

— Siis meil ei ole tõesti midagi teie tingimuse wastu. Meie wõtame selle wastu, otsustas Fitz.

Hiinlase nägu tõmbus naerule.

— Teie leiate mind alati majast punaste narmastega. See maja asub samal tänawal.

Ta lahkus kummardudes toast.

Ameeriklased waatasid hetkeks küsiwalt ükSteisele otsa.

— Mis see tähendab: punaste narmastega maja? päris Peary.

— Punased narmad on budhistidel usuliseks

sümbolikš, seletas Marriman. — Punaste narmastega nad piirawad nad oma lippe, uste eesriideid ja isegi oma ametrüüde.

Peary noogutas pääga ja pöördus Fritzi poole:
— Mis sellest kõigest peaks tulema wälja?

— Läheme tagasi teise hiinlase juurde ja kõneleme temale. Kuuleme mis ta arwab.

Kui ameeriklased astusid tagasi oma bürooruumi, suitsetas Chang-Mi rahulikult sigarit. Märgates rõõmsat ilmet Peary näol muigas wana poliitikamees.

— Ma näen teie ilmest, et teile tehti häid ettepanekuid koostöö sõlmimiseks, sõnas ta ameeriklastele.

— Teate teie, mida see mees meile kõneles? küsis Fitz.

— Seda ei ole mitte raske arwata. Ma tunnen neid kõiki härrasid „Tarkuse kloostrist". Nad pakkusid teile oma kaitset ja seejuures Wang-Chan jutustas, et neil on käsutada 20.000-meheline sõjawägi. Ja ma usun, et ma ei eksi, kui ma wäidan, et selle eest wastutasuks teise esitas mõningaid nõudmisi. Ma mõtlen nimelt, et ta teilt nõudis, et teie saades teada Budha sinise kuju asukoha, teatakssite sellest otsekohe Kwole. Esimesena peab tema liginema pühale kohale. Teie wõite seda teha aga hoopis hiljem. Kas pole nii?

— Täiesti õige, seletas Fitz, — ma sain nende nõudmisest niimoodi aru, et pühale kohale meie wõime läheneda alles seitsme päewa pärast. Täie-

likult tahawad nad meile aga ära keelata püha kuju puudutamise.

— Kas teie mõistate, mis seisab selle nõudmise taga?

Ameeriklased waatasid üksisilmi talle otsa.

— Ma seletan teile seda kohe, jätkas Chang-Mi. Teilt nõutakse, et teie alles seitsme päewa pärast lähinekssite pühale kohale sellepärast, et wahepääl nad suudawad kogu Hiina kihutada mässule. Ühes sellega aga on wiidud teie elu äärmisesse hädaohtu. Mässu puhul on juhitud rahwa wiha teie wastu. Siis pole teie elu mitte sentigi wäärt.

Peary pomises midagi oma ette. Talle ei meeldinud see jutt. Et anda kõnelusele teist käiku, küsis ta hiinlaselt:

— Kas teil on teada, millal jakslased Schanghaisse jõuawad?

— Homme õhtupoolikul.

Chang-Mi tundis, et ta kõnelusel ei ole küllalt mõju selleks, et sundida ameeriklasi olukorra üle järele mõtlema. Ta tegi kummarduse ja lähenes uksele. Fitz järgnes talle. Koridoris Fitz surus poliitikamehe kätt ja sõnas:

— Minu suurim tänu teile mr. Chang-Mi, et teie meid informeerisite olukorrast. Ma olen wäga rõõmus, kui tohin teid kohata wõimalikult lähemal ajal.

Hiinlane mõistis, et need sõnad olid öeldud südamest. Ta waatas Fitzile otse silmi ja kinnitas:

— Meie näeme üksteisi kindlasti warsti. Wajate teie mind, siis telefoneerige mulle.

Peary ilme oli morn, kui Fitz tagasi astus tuppa.

— Teie nähtawasti olete ülemäära wainustatud sellest kollasest mehest, tegi ta Fitzile sapise märkuse.

Fitz surus käed taskusse. Ta mõõtis direktori pooleldi wäljakutsuwa pilguga ning wäitis kindlalt:

— Ma usun, et see mees teab palju enam, kui ta seda meile ütleb. Teie peate Chang-Mi sõprust hindama wäga kõrgelt.

9.

Hagenauer asus oma trupiga Schanghaisse „Yunani" hotelli. See hotell asus samas tänawas, kus „Pekingi" hotell, milles peatusid ameeriklased. Suurem osa Hagenaueri trupist pidi jääma aga laewale niikauaks, kuni warustus oli laewalt toimetatud maale.

Schanghais soowis ta peatuda waid paar päewa. Niipea kui wõimalik soowis ta jätkata teekonda sisemaale.

Waewalt paar tundi oli Hagenauer peatunud hotellis, kui talle teatati, et Chang-Mi tahab temaga kõnelda. Hagenauer laskis oma wana sõbra otsekohe paluda tuppa. Toas wiibisid pääle Hagenaueri weel ka „Columbus-Filmi" direktor

Sternberg, näitejuht Bruck, dr. Weltnis ja preili Hedda Holl. Dr. Weltnis ja Hedda Holl olid just saabunud tagasi wäikesest jalutuskäigust, mille olid wõtnud ette tutwumiseks linnaga.

Chang-Mil oli enam jutustada kui küsida. Ta oli westelnud juba warem oma agendi Tsiga, kes saabus Saksamaalt samal laewal, millel jõudis kohale dr. Hagenauer. Tsi läbi oli Chang-Mi juba enamwähem teadlik kõigist sakslaste plaanidest.

Awameelselt jutustas Chang-Mi Kwo kawatsusist ja neist hädaohtudest, mis ootawad sakslasi nende ülesande täitmisel. Ühtlasi informeeris ta Hagenauerit ameeriklaste tegewusest. Kui ta oli lõpetanud sõnas Hagenauer:

— Ma pean teile ütlema kõigepäält tänu selle eest, et saatsite oma agendi Tsi Berliini. Tsi andis mulle palju kasulikke näpunäiteid. Need osutusid mul wäga tähtsateks ekspeditsiooni ettewalmistuse juures. Minu ja sinu huwid ei lange mitte alati igas punktis kokku. Kuid kahtlematult on siiski meie huwid ühised pea täiel määral.

Chang-Mi wõttis direktor Sternbergilt wastu sigari ja küsis seda süüdates:

— On olnud teil siin juba ameeriklastega kokkupuuteid.

Hagenauer wiipas käega.

— Juba laewas tuli ameeriklaste ülesandel keegi kohalik adwokaat meie jutule. Ta pakkus suure summa kui „Columbus-Film“ oma kawatsusest loo-

hub lavastada filmi sinisest Budhast. Meie lükkasime loomulikult nende ettepaneku tagasi. Siis oli meil veel kõnelusi selle üle et asuda ühiselt tööle. Selleks aga ei ole eeldusi, kuna kumbki filmiühing tahab lavastada filmi oma kava järele ja ei taha teha selles järelandmisi. Kuidas kohus asja otsustab, on teadmata. Ma usun, et enne kui kohus selles küsimuses otsuse teeb, on film lavastatud nii meil kui ka ameeriklastel.

— On külastanud teid ka juba keegi hiinlane Wang-Chan.

— Ei, armas sõber.

— Ma ei usu ka, et ta teie poole pöördub. Kuid igaks juhuks ma soovitan teile suuremat ettevaatust.

— Ettevaatlikud meie juba oleme, väitis Hagenauer. Ma tegin julgeoleku kindlustamiseks juba mõnesuguseid korraldusi.

— Ja millal teie kavatsete jätkata reisi?

Hagenauer laotas lauale maakaarti. Waadeldes kaartile ta tähendas:

— Meie sõidame raudteel kuni Tung-kwani, kuid kergesti sõidame ka kuni Si-nganini, Schen-si prowintsi päälinnani. Sääl meie moodustame ehtsa karawani ja algame oma tööd. Kui kõik edeneb küllalt soodsalt, siis vähemalt paari nädala pärast oleme sinise Budha peidukoha lähikorras.

Chang-Mi tõusis toolilt.

— Teie olete teadlik hädaohu suuruses, dr. Hagenauer. Kuid ühtlasi teate, et mul on kõige sõbra-

likumad tunded teie wastu. Kas teie ei wõtaks mind kaasa oma ekspeditsiooniga.

— Aga, wana sõber, — wäitis Hagenauer. — Ma tunnen sellest suuremat rõõmu. Ma tean, et teil on sinise Budha kohta omad seisukohad, kuid seda kõike ma ei pea küllalt oluliseks. Teie kaasatulek on igatahes meie ekspeditsioonile suureks kasuks.

Wana poliitikamees kummardas tseremoniaalselt. Pidulikult ta lausus:

— Suur Budha tasub hää eest ja karistab neid, kes teewad kurja. Mina ja paljud teised palume, et Budha laseks meid teha hääd. Sel juhul ei juhtu meile kõigewähematki halba.

Kõigile toaswiibijatele awaldasid wana hiinlase sõnad sügawat mõju. Nad tundsid, et Chang-Mi uskus ise seda kogu hingest, mida ta kõneles.

Wäikese waheaja järele küsis Chang-Mi:

— Wõtate teie ka relwad kaasa.

— Ma usun, et nii on siiski parem. Schen-Si prowintsis ootawad meid kahtlemata suured hädaohud. Kui meil pole relwi kaasas, siis puudub meil täielikult igasugune kaitse.

10.

Järgmisel päewal asus Schanghaist teele sakslaste ekspeditsioon. Nende rong koosnes neljast reisiwagunist ja ühest fraamiwagunist. Rongil sõitsid kaasa 10 hambuni relwastatud sõdurit, mis oli antud walitsuse poolt kaasa rongi kaitseks. Pääle

selle oli rongil weel raadio saatejaam, mille abil wõimaldus appikutsuda kallaletungi korral otsekohe lähemast jaamast wäeosi.

Chang-Mi oli püüdnud ekspeditsiooni asumist rongile korraldada wõimalikult salaja. Siiski sai Wang-Chan pool tundi pääle rongi wäljumist teada, et ekspeditsioon on asunud teele. See tegi hiinlasele suurt wiha. Ta ei teadnud algul, mida ette wõtta. Siis tormas ta „Pekingi" hotelli ja teatas ameeriklastele, et sakslased on asunud juba teele. Ka ameeriklasi üllatas sakslaste kiire lahkumine.

Peary, Wang-Chan ja Marrimani sekretär Joe Harrings sõitsid otsekohe jaama. Nad ei tahtnud mingil tingimusel kaotada sakslasi silmist.

Jaamas nad nõudsid, et neile wõimaldaks erarong. Jaamaülem seletas ,et see on täiesti wõimatu. Tal ei wõimalduwat erarongi saata teele enne 48 tundi.

Harrings sosistas jaamaülemale midagi kõrwa ja surus talle pangatšeki peosse. Jaamaülema ilme muutus selle järele otsekohe sõbralikumaks ja ta oli nõus erarongi 32 tunni pärast wälja saatma.

Reis sakslastele tundus wäga huwitaw, seda enam, et nad peaaegu kõik pääle Hagenaueri esmakordselt wõisid jälgida Hiina elu ja maastikku. Hedda Holl ja dr. Weltin olid wõtnud istet ühises kupees. Hedda waatas suure huwiga waguniaknast wälja. Aegajalt ta pööras mõninga küsimusega dr. Weltini poole. Kuna wiimane suutis ta kõigile kü-

sinustele anda selgitawaid wastuseid, siis Hedda hakkas kordkorralt enam imestama noormehe suurte teadmiste üle.

Näitejuht Bruck rakendas tööle juba filmiopelaatorid. Kui rong läbistas omapärast Hiina maastikku, pidid nad selle jäädwustama lindile. Samuti tegid nad üleswõtteid neis jaamades, kus rong peatus. Jaamadesse kogus alati wäga mitmesugust rahwast ja nende askeldust filmida oli tänuwäärt ülesanne.

Kui nad jõudsid Si-ngani tabas neid üllatus. Jaamahoones ootas neid rühm sõdureid. Neid juhiti ühte kitsasse ruumi, kus istus keegi kõrgem ohwitser ja kontrollis nende passe.

Passide kontrollimine kestis ligi neli tundi ja tüütas suuremal määral. Kuid passide kontrollimise järele ei pääsenud ekspeditsiooni liikmed weel wabaks. Nüüd algas nende pakkide järelewaatus. Seda tehti kõige suurema täpsuse ja hoolega. Järele waadati isegi relwad ja uuriti, kas relwadesse pole peidetud midagi lubamatut.

Sel ajal kui kontrolliti isikutunnistusi ja pakke liikus Chang-Mi linnas ringi. Ta ostis nelikümmend weohärga ja kaks eeslit. Samuti ostis ta tarwilikul määral kärusid, mille ette rakendada härgi. Siis palkas ta weel paarkümmend kuli. Need pidid ajama härgi ja tegema laagris mitmesuguseid töid. Kulisid Chang-Mi walis suure hoole ja ette-

waatlikkusega. Need pidid olema inimesed, keda ta täielikult wõis usaldada.

Kogu Hiinas on wäga palju mitmesuguseid sekte ja salajaseid organisatsioone, kes taotlewad poliitilisi sihtjooni. Üks sarnasest rühmitusist oli ka „Sinine kala", millise organisatsiooni juhtideks olid Chang-Mi ja Tung-Le. „Sinise kala" eesmärgiks oli Hiina rahwa arendamine ja suure Hiina riigi loomine. Selleks nad olid walmis tarwitama ka wägiwalda. Kuid Chang-Mi targa ja mõõduka poliitikamehena soowis igal wõimalikul juhusel wältida wägiwalda. Ta oli weendunud selles, et tule ja were läbi lunastatud saawutused wõiwad kergesti jälle wariseda, sest need saawutused püsiwad massi meeleolul. Ta tahtis esiteks kaswatada rahwa teadlikuks oma püüetes ja siis süwendada rewolutsioonilist liikumist. See salajane organisatsioon, mida juhtis aga Kwo, kandis „Punase narma" nime. Sellel organisatsioonil ei olnud niiwõrd südamel Hiina rahwa kaswatamine ja Hiina hää käekäik, kui just wõimuhaaramise eesmärk.

Karawan läks järgmisel päewal teele. Teekond kujunes märksa raskemaks kui eurooplased seda endile olid ette kujutanud. Karawani tee oli sõtkutud auklikuks. Härjad pidid pingutama kogu jõudu, et sikutada oma järel kärusid.

Kulid tegid härgi ajades põrgulärmi. Mida kõrgemale aga kerkis päike, seda raskemaks muutus teekond. Härjad hakkasid möirgama ja ei tahtnud milgil tingimusel edasi minna. Kulid pidid neid

piitsutama kogu jõust. Mõni tõrkjas loom pani oma pää wastu kuuma maad ja ei pannud esialgu tähelegi piitsalööke.

Kuid härjad muutusid lõunapaiku täiesti taltsaks ja sõnakuulelikuks. Seda raskem aga oli eurooplaste seisukord. Nad istusid kärudes, mille üle oli tõmmatud purjeriidest teling. Läbi telingu tungisid päikesekiired ja põletasid niiwõrt, et reisijad sattusid otse meeleheitele. Paljud neist püüdsid kõndida karawani kõrwal, kuid tolmuses ja tulikuumas õhus nad wäsisid kiiresti.

Hedda Holl lamas omas kärus peaaegu teadwuseta. Ta oli algul püüdnud wärskendada end mitmesuguste lõhnaõlide walamisega näole, kuid see ei annud tulemusi. Samuti ei olnud abi ka karastawa soodawee joomisest. Dr. Weltin käis teda iga poole tunni järast waatamas. Ta pakkus tütarlapsele jäätist ja püüdis teda kõigiti lohutada.

Kõige paremini aga pidas teekonna raskustele wastu dr. Hagenauer ja Chang-Mi. Nad mõlemad ratsutasid karawani eesotsas ja arutasid omawahel edaspidisit tegewust.

Pääle keskpäewa tehti pikem peatus. Kulid rakendasid härjad kärude eest lahti ja loomad hakkasid aplalt sööma üksikuid kaswawaid rohukõrsi. Eurooplastele aga ei maitsenud toit. Ainult üksikud neist püüdsid midagi süüa. Seda nad ei teinud mitte isu pärast, waid rohkem hirmu mõjul, et muidu ei suudaks wastu panna teekonna raskustele.

Päike oli pooles õhtutaewas kui jätkati teekonda. Umbes paaritunnilise käigu järele jõuti teelahkmele. Tee hargnes kolme harru. Hagenauer tahtis pöörata paremale. Ta lootis seda teed pidi kõige warem jõuda sihile. Chang-Mi aga eelistas keskmist teed, mis wiis loodesse. Palgatud teejuht aga wandus, et kõige õigem on wasakule suunduw tee.

Umbes weerandtunnilise nõupidamise järele otsustati jätkata teekonda loodesse suunduwat teed pidi, kuna Chang-Mi kaardi abil suutis Hagenauerile kindlaks teha, et see tee siisti kõige otsemas sihis wiib Budha kuju asukohta. Chang-Mi arwates asus teelahkmelt org, kuhu oli peidetud kuju, weel nelja päewa teekonna kaugusel.

Maastik muutus mägiseks ja kaljuseks. Härgadelt nõudis see järjest suuremat jõupingutust. Kui ligi keskööl wiimaks jäädi laagrisse, siis olid waesed loomad surmani wäsinud. Kulid rakendasid nad lahti ja ulatasid neile toitu.

Osa reisijaid oli haigestunud ja dr. Weltin andis neile arstiabi. Mitmed näitlejad kirusid südamepõhjast, et olid tulnud kaasa siia Hiina kolkasse. Nad olid lootnud leida sel teekonnal naudingut ja romantikat, kuid nüüd leidsid nad eest ainult raskusi ja wiletsust.

Warahommikul jätkati teekonda. Reisijate tuju, kes öösel olid toibunud esimesest wintsutusest, oli märksa parem kui õhtul. Neile maitses nüüd ka hästi toit, mida nad õhtul suures enamuses ei ol-

nud puutunudki. Ka Hedda muutus erksamaks ja jälgis kärult hoolega karawani liikumist. Ta tundis südamest kaasa härgadele, kellele kulid jagasid hoolimatult lööke.

Ligi keskhommikul märkas Chang-Mi ühel kaljuserwal sõdurit. Ta ratsutas Hagenaueri kõrwale ja küsis wiimaselt:

— Kas sa näed seda meest sääl kaljul?

Ka Hagenauerile puutus sõduri kuju kaljuserwal silma.

— Peame olema äärmiselt ettewaatlikud, arwas Chang-Mi. — Wastasel korral meid wõiwad oodata mittesoowitawad üllatused.

Chang-Mi nõuandel Hagenauer tegi korralduse, et karawani kärud koonduks wõrdlemisi üksteise järele. Seni olid kärud liikunud wäga mitmesuguses kauguses üksteisest. Ka andis Hagenauer käsu, et mehed hoiaks relwad käepärast.

Sarnane korraldus süwendas üldist ärewat meeleolu. Kõik mõistsid, et iga hetk wõib oodata kallaletungi. Lähinew hädaoht pühkis meestel wäsimuse. Oodates kallaletungi ei pööranud keegi tähelepanu päikese leitsakule ja hinge kinnimatwale tolmule.

Siiski kuni õhtupoolikuni arenes reis täiesti segamatult. Õhtupoolikul märkas karawani juht silmapiiril woori. Kui Chang-Mi hetke oli silmitsenud kiikriga naeratas ta rahulolles.

— See on Hiina kaupmeeste karawan. Ma usun, et need on siidikaupmehed. Igatahes pole

meil neitl kõigewähematki halba karta. Küll aga wõime meie neilt kuulda ühte ja teist teeolude kohta.

Hagenauer tegi korralduse peatumiseks. Süüdati lõkketuli ja kulid asusid keetma teed. Chang-Mi ja Hagenauer aga ratsutasid wastu kaupmeeste karawanile.

Kaupmehed terwitasid neid tseremoniaalselt. Chang-Mi kutsus neid jooma teed. Wiis kaupmeest, kes olid nähtawasti karawani juhtideks, wõtsid pakkumise nähtawa häämeelega wastu.

Istudes lõkketule lähikorras ja juues teed jutustasid kaupmehed, et neil on seljataga 20 päewaline raske teekond. Nende prowintsis olewat puhkenud nälg. Siidi eest, mis neil kaasas, soowiwat nad wiia oma prowintsi päämiselt toiduaineid. Nende prowintsis liikuwat ringi praegu rööwlijõugud, kes surmawad rahulikke elanikke ja rüüstawad paljaks igaühe maja.

Kõige wanem kaupmees tähendas:

— Ühtegi ei ole meie hulgas, kes ei ole saanud kannatada nende kõlwatute pärast. Langegu õiglase Budha wiha nende pääle.

— Kuid mida märkasite teekonnal? uuris Chang-Mi.

Wana kaupmees surus tüki leiba suhu. Kugistades alla leiwatükki ta kinnitas:

— Igal pool on palju sõdureid. Neid kohtasime meie kõikjal. Nad elawad nähtawasti wäga wabalt ja ei tunnista mingit korda.

— Tülitasid nad ka teid? küsis Hagenauer.

— Mitmel korral ,eriti aga just viimasel ajal. Kuid hää maksu eest nad võimaldasid meile teekonna jätkamist.

— Mida neile andsite meelehääks? lausus Hedda, kes oli ilmunud Hagenaueri kõrvale.

Keegi kaupmees tõmbas välja taskust siidist koti.

— Oopiumi? küsis Hagenauer.

Kaupmehed noogutasid pääga.

Kaupmeeste karavanist liginesid veel paar meest. Neil oli kaasas paar pakki, mida vana kaupmees ulatas Hagenauerile. Pakid sisaldasid Hiina paremat ja kallimat siidi. Vastutasuks Hagenauer laskis kaupmeestele anda mitmesuguseid toiduaineid ja ühe suurema pudeli rummi.

Teekonda alati alles õhtu eel. Öösel jõuti ühe väikese jõe kaldale, mille vesi oli sawist kollane. Jõekaldale otsustati jääda laagrisse. Kõik ekspeditsiooni liikmed kuuvalgel ööl suplesid jões, et leida karastust paarivääevase vintsutuse järele. Härgadel aga võimaldus üle pikema aja nüüd kustutada oma janu.

Kahel järgmisel päeval arenes teekond ilma pisemagi vahejuhtumiseta. Teekõrval ei olnud ühtki elamut. Nii kaugele kui silm ulatas võis kõikjal vaid näha halle kaljusid, kus kasvas vaid üksikuid rohukõrsi.

Viienda päeva hommikul Chang-Mi märkas

silmapiiril paari ratsanikku. Neid olid püssid heidetud üle õla.

— Meid ei lasta siiski silmast, tähendas Cang-Mi Hagenauerile ja Weltinile. — Ma usun, et meid jälgitakse pinewalt.

Hagenauer tegi meeskonnale uuesti korralduse hoida relwad käepärast. Olukord kujunes nüüd seda halwemaks, et tee lookles teinekord kitsaste orgude kaudu, kus röövlitel olid soodsaid wõimalused kallaletungiks.

Jäädes ööjel laagrisse koondati kärud üksteise ligi nii et need moodustasid kaitsewalli kallaletungi wastu. Ka seati alati wälja wahid. Wahiteenistusest pidid wõtma osa ka eurooplased, kuna Hagenauer ei usaldanud täiesti kulisid, kuigi Chang-Mi wäitis, et need on kõik täiesti ustawad poisid.

Üle ootuste aga arenes teekond rahulikult. Seitsmenda päewa õhtul jõuti ühe oru kaldale, millelt nirises alla oja. Hagenaueri silmad hiilgasid. Ka Chang-Mi oli enam erutatud kui tawaliselt tehes korralduse ekspeditsioonile laagrisse jäämiseks.

Nad ratsutasid kahekesi edasi mööda oru kallast. All orus puutus neile silma wäike roheline metsatukk.

Metsatukas nad sidusid hobused puude külge ja hakkasid tähelepanelikult silmitsema ümbrust. Peagi nad leidsid waewalt märgatawaid wana küla waremeid.

— Meie oleme kohal, kinnitas Hagenauer. — Sinine Budha peab puhkama siin.

Chang-Mi surus sõbra kätt.

— Ma olen selles kindel, et meie oleme kohal. Kuid ma usun, et nüüd meil alles raskused ja wõitlused algawad. Meie kumbki ei tea, mis wõib meile tuua juba tänane öö.

Idast kerkis äikesepilw. Kui nad olid jõudnud tagasi laagrisse langes esimesi wihmapiiske. Pikseкärgatused järgnesid üksteisele. Dr. Weltini juhatusel olid kulid püstitanud kärudest piiratud telgid. Neis wõimaldus reisijatel leida warju ägeda wihmawalingu eest.

Dr. Weltin määras wahikorda neli meest. Kolme tunni pärast pidid neid asendama teised. Pea uinusid kõik wäsinud reisijad hoolimata pikse-kärgatusist. Kuid Hagenaueri ja Chang-Mi silmi ei laskunud uni. Neil oli liiati palju tegu oma mõtetega.

11.

Wahepääl oli ameeriklaste rong jõudnud Singani. Wang-Chan ostis siin kokku wajalikul määral härgi ja hobuseid ning nende karawan alustas teed weel sama päewa õhtul, mil olid jõudnud linna.

Teekonda nad algasid sama teed pidi, mida mööda olid siirdunud sakslased. Ameeriklased ei

suutnud esimesel päewal paremini wastu panna kõrwetawale päikesele kui sakslased. Õhtuks oli haigestunud kuni kolmandik ekspeditsiooniist osawõtjaid. Aga järgmistel päewadel kohanesid mehed olukorraga ja omasid enam wastupidawuist.

Kolme tee lahkmel otsustasid ameeriklased minna paremale suunduwat teed pidi. See oli sama tee, mida oli soowitanud Chang-Mi sakslastel kasutada. Tee aga osutus weelgi halwemaks kui loodesse wiiw tee. Neil tuli wõidelda mägestikus suuremate raskustega kui sakslastel. Paljud härjad ja hobused ei talunud teekonna raskusi ja surid.

Wang-Chan jutustas ameeriklastele palju „Tarkuse kloostriist". Seejuures ta püüdis alati ameeriklastele kinnitada, et sääl nad leiawad alati kaitset. Kloostril olewat prowintsis suurem mõju ja wõim, kui seda on kuningal wõi keisril Euroopas oma maa üle.

Mitmepäewalise teekonna järele ameeriklased jõudsid ilusa oru kaldale. Wang-Chani ettepanekul otsustasid nad jääda siia laagrisse. Seda orgu lahutas sakslaste asukohast mäeseljandik. Laagrite wahemaa oli umbes wiis kilomeetrit.

Sakslased ristisid oma oru Hagenaueri auks „Hagenaueri oruks". Ameeriklased aga hakkasid oma orgu kutsuma „Washingtoni põlluks".

Fitzile ei meeldinud laagris peatumine. Ta seletas ,et sarnases olukorras ei wõimaldu tal alata tööd. Filmimisega siin alustada olewat lihtsalt meeletus. Ta olewat lootnud eest leida romantikat

ja waheldurwat sündmustikku. Kuid nüüd pidawat nad jääma istuma lameda oru kaldale, milliseid orgusid on ka Ameerika mägestikkudes küllaldaselt.

Näitejuhi protest aga ei awaldanud Wang-Canile kõigewähematki mõju. Ta naeratas ükskõikselt temperamentsele näitejuhile.

Mõni minut hiljem, kui nad olid jäänud Fitziga kahekesi seletas ta:

— Teil peab olema kannatust. Meie asume üsna Budha kuju peidupaiga lähikorras. Kui sakslastel õnnestub kuju leida, siis on see meil wähemalt poole tunni pärast teada. Samuti on meil praegu teada kõik, mis sünnib sakslaste laagris, kuna minu inimesed peawad sakslasi pidewalt silmas. Ja kõik mis hiljem juhtub, see on juba minu mure.

Seletus rahustas Fitzi. Ta koputas hiinlasele käega õlale ja kinnitas:

— Kui on nii, siis ma igatahes algan tööga. Loodan, et olukord üha muutub saladuslikumaks ja pinewamaks.

Fitz läks Pearyga nõu pidama. Peary oli aga kategooriliselt töö alustamise wastu. Ta soowis tööga senini wiiwitada, kuni selgub olukorra edaspidine lahendus.

Wäljudes Peary telgist Fitz kohtas puu all Jola Marrimani, kes luges sääl romaani.

— Sul on, Fitty, täna nii mõru nägu. On juhtunud midagi halba?

Näitejuht heitis energiliselt käega.

— No, kõnele ometi! Mis on selle põhjuseks?

— Mina tunnen, et ma ei saa ajuda siin oma ülesande teostamisele. Mõtlesin, et suudan seda, kuid nüüd on mul siiski selge, et ma ei saa ajuda tööle. Ka Peary on sama arwamisel. Kõige õigem oleks mul otsekohe reisida tagasi.

— Kuidas jääb siis aga filmiga?

— Filmi ei saa meie ometi luua sarnases olukorras, kui oleme praegu. Filmi loomiseks peab olema sündmustikku. Wõib-olla laseb see hiinlane meid nädalate kaupa istuda ja oodata siin oru kaldal. Kui asusime tegema ettewalmistusi filmi lawastamiseks, siis olid meil igatahes asjast hoopis teised arwamised.

— Kas on siis Budha asukoht teada.

— Niipalju kui mina hiinlase jutust aru saan, ei tea seda praegu keegi. Sakslastel on wanad kaartid Budha asukoha kohta, kuid neid kaarte ei saa küllalt ualdada. Need on ligi kakstuhat aastat wanad ja sellepärast mitte küllalt täpsad.

Jola Marriman muutus tähelepanelikumaks.

— Aga kas minu isal ei ole lähemaid andmeid Budha kuju peidukoha kohta? Ta on igatahes seda uurinud.

Tütarlapse ettepaneku pääle Fitz istus ta kõrwale ja lõi käed oma põlwede ümber.

— Waewalt teab teie isa kuju peidukoha üle midagi lähemalt kui keegi teine.

— Aga kes siis teab seda?

— Ma usun, et mitte keegi. Kui aga Budha

sinine tuju siiski leitakse, siis on see küll waid juhus.

Nad waatasid hetke tulide askeldust telkide ümber. Siis puudutas Jola näitejuhi kätt.

— Kas teie mõtlesite seda tõsiselt, et filmimist lõpetada? Ja kui teie seda teete, kas selle läbi filmiühing saab suurt kahju?

— Loomulikult filmiühingu kahjud on suured. Ma mõtlen, et filmiühingu aktsiad langewad wähemalt 30 protsenti. See loomulikult toob suuremat kahju ka teile, kuna teie omate „World Filmi" aktsiaid. Ma soowitan teil aktsiad otsekohe maha müüa.

Ta pani oma käe ümber tütarlapse piha.

— Jola, kas sa ei taha sõita minuga kaasa?

Kuna Jola ei wastanud, siis ta päris:

— Wõi on sul hirm?

— Ma ei karda, sosistas Jola. — Kuid teie ettepanek tuli mulle nii ootamatult, et ma ei oska sellele otsekohe kosta.

Ta surus Fitzi käewart ja sõnas pooleldi sosistades:

— Ma siiski sõidan.

Fitzi silmad lõid õhetama.

— Ma usun, et meie sõidame tagasi Kalifornias̄se.

— Teie tahate wiia mind siis tagasi koju. Ma arwan...

Tütarlapse hääl lõi wärisema. Ta heitis Fitzi käe oma pihalt.

— Mida teie arwate? küsis Fitz palawlikult.

— Mitte midagi? wastas ta karmil häälel. Sarnast karmi ja jäiset kõla märkas Fitz esmakordselt Jola hääles.

— Jola, palun kuula mind. Ma ei saanud teile kõike küllalt hästi seletada.

Kuid Jola ei annud tal seletuseks mahti. Tütarlaps tõusis ja ruttas oma isa telki. Sääl istus ükfi sekretär Joe Harrings.

— Kas minu isa ei ole siin? päris Jola kärsitult.

— Teie isa läks Peary telki. Neil on sääl wäga olulised küsimused arutada. Wõib-olla, suudan ma teile olla kuidagi kasulik. Teie näete praegu wäga erutatud, preili!

— Nii, teie leiate seda? küsis Jola pooleldi pahaselt.

Ta istus toolile ja pöördus käskiwal toonil sekretäri poole:

— Kas teie wõite mulle pigem öelda, millisel wiisil wõimaldub kõige kiiremini saata Chikagosse telegrammi?

— Muidugi, kolme tunni pärast läheb siit käskjalg Si-ngani ja wiib sinna posti. Temaga wõib saata telegrammi linna. On teil midagi südamel?

Ja, lausus Jola energiliselt. Ta wõttis tüki paberit ja kirjutas sellele mõned sõnad. Paberi asetas ta ümbrikusse ja wiimast sulgedes tähendas ta sekretärile.

— Teie saatke käskjalaga see kiri Si-ngani. Öelge käskjalale ,et ta wiiks kirja postkontorisse ja

seletaks sääl ametnikkudele, et kiri sisaldab telegrammi . Siin teil ei tarwitse sellest kellegile lausuda ühtki sõna.

— Ma korraldan kõik, kinnitas Harrings. Kui Jola tõusis toolilt ja tahtis lahkuda telgist peatas ta tütarlapse.

— Mul on teile wäike palwe, Jola. Nüüd on kuuwalged ööd ja ma oleksin teile wäga tänulik, kui wõtaksite wastu mu kutse tulla öösel jalutama. See oleks mulle suureks elamuseks jalutada teiega siin kuuwalgel.

Jola puhkes naerma.

— Oh, Hiina teeb teid poeetiliseks. Kuid siiski mul ei ole wähematki tahtmist teiega jalutada.

Peaaegu wihasena lahkus Jola telgist. Harring waatas talle telgi awauselt järele. Kui tütarlaps oli kadunud teiste telkide warju, siis wõttis ta sulenoa ja awas ettewaatlikult kirjaümbriku.

Kirjaümbrik sisaldas telegrammi Jola Marrimani pankiirile Chikaagos. Telegrammis tegi Jola oma pankiirile ülesandeks, et ta müüks otsekohe maha filmiühingu aktsiad. Seda tehku adwokaat nii kiiresti kui wõimalik.

Harring surus huuled kokku. Ta mõistis, et aktsiate müümise taga midagi peitub, kuid mis nimelt, see ei olnud tal täiesti selge.

Telki astus mr. Marriman. Ta oli ilmselt halwas tujus. Oma kuue heitis ta toolile ja lausus higi kuiwatades:

— Seda ma siiski ei lootnud. Kui lood on sar-

naised, siis ma küll heidan siin kogu selle kremplile käega ja reisin ära.

Harrings hakkas olukorda taipama.

— Kuidas jääb siis filmiga?

— Kui Fitz ja Peary on selle wastu, siis ei ole mul siin üksinda midagi parata.

Mr. Marriman awas soodawee pudeli. Harrings trummeldas näppudega laual. Ta taipas, et Fitz ja Jola on arutanud olukorda omawahel. Aktsiate müümiseks aga igatahe Jolale pidi andma nõu Fitz. Sellele mõttele muidu tütarlaps poleks tulnud.

Wang-Chan pääle kõnelust Fitziga oli kadunud oma telgist. Peary laskis teda taga otsida, kuid hiinlane jäi kadunuks.

Õhtu eel Wang-Chan lähines loodest. Ta oli tolmunud ja higine. Nähtawasti ta oli olnud pikemal rännakul.

Harrings jalutas hiinlasele wastu. Ta oli hakanud hindama Wang-Chani kui kawalat ja leidlikku meest. Selle mehe sõpruse ja abi tahtis Harrings enesele kindlustada.

Nad soowisid üksteisele hääd õhtut. Hiinlane tahtis edasi minna, kuid Harrings peatas teda. Ta pakkus hiinlasele sigarit, mille wiimane wiiwitades wastu wõttis.

Waikides jalutasid nad ligi telkideni. Harrings ei leidnud otsekohe kohaseid sõnu hiinlase usutlemiseks.

— Mr. Wang-Chan, ma mõistan, et teie jala-

pärane organisatsioon on huwitatud ka meie algatusest, sõnas ta ettewaatlikult. — Kas mul on õigus?

Wang-Chan puhus suitsu läbi nina ja waikis.

— Ma usun, et ma selles ei eksi, wäitis Harrings.

Waikides liikusid nad edasi telkide poole. Esimese telgi kohal ulatas hiinlane Harringsile jumalagajätuks käe ja sõnas:

— Teie ärge tundke kõige selle pärast muret. See kõik jääb minu hooleks.

Harrings pidi parajasti astuma oma telki, kui kaugusest kuuldus tugew mürin. Kõik ruttasid telkidest wälja ja waatasid mäeahelikku suunas, kust kostis mürin.

Juhuslikult sattus Harrings Wang-Chani lähikorda. Ta märkas, et hiinlase silmad leegitsesid wihast.

Kulid kui ka ameeriklased hakkasid elawalt arutama mürina põhjust. Mõned arwasid, et kuskil mägestikus weeres kaljurahn hiigla müriaga alla orgu. Teised jälle püüdsid wäita, et see oli plahwatus. Kuidas aga wõis plahwatus tekkida siinses elutus maakohas, seda ei oskanud keegi pääle Wang-Chani ja ta lähemate usaldusmeeste seletada.

Siin oli aga ka tõesti plahwatusega tegemist. Hagenauer oli lasknud õhku kaljurahne, mis takistasid waba sissepääsu orgu. Senini pidid nad orgu tungima põigeldes üle kaljurahnude, mille wahel

kaswasid põlised puud. See kõik takistas edukat tööd, eriti aga just filmi lawastamist.

Filmimisega oli näitejzuht Bruck otsekohe alguст teinud. Ta oli filminud laagri ja esimesed ettewalmistustööd all orus. Ka hiigla plahwatuse ta jäädwustas filmilindile. Teda oli haaranud harulдane tööind. Ta oli wäsimatult liikwel warahommikust keskööni juhtides kõikjal isiklikult tööd. Hagenauer ja Chang-Mi uurisid põhjalikult orgu ja püüdsid kaartide abil sääl kindlaks määrata Budha kuju wõimaliku peidupaiga.

Hiinlane waikis kangekaelselt.

— Ma tahtsin teie seisukohta teada ühes küsimuses, jätkas Harrings.

Wang-Chan waatas hetkeks sekretärile. Ta pilusilmis peegeldus kerge uudishimu.

— Praeguses olukorras ma ei saa anda teile mingit nõu, wäitis hiinlane. — Me peame ootama ära sündmuste edaspidise arengu. Sedasama ma juba seletasin Fitzile.

Harrings wiipas käega.

— Seda kõike ma mõistan. Ma saan wäga hästi sellest aru, et meie peame ootama ja jälgima saksalaste tegewust. Aga kuidas teie suhtute sellele, kui mõned ekspeditsiooni liikmed lahkuwad siit kõige lähemal ajal?

— Tahawad reisida kõige lähemal ajal? küsis Wang-Chan. — Seda ma ei usu. Igaüks teab, et see praeguses olukorras on wäga hädaohtlik. Ja

kuigi mõnel ei meeldi siin seista tegevuseta, siiski köidab kahtlemata kõiki ilus rahulik org.

Hiinlase flegmaatiline olek vihastas Harringsi. Ta pani käe järsult hiinlase õlale.

— Ma ütlen teile, et meil on laagris keegi isik, kes tahab siit lahkuda lähemal ajal. Temal on suur mõju ekspeditsiooni liikmetele. Mis teie ütlete selle kohta.

Wang-Chan heitis sigari eemale. Ta vaatas hetkeks oma ette maha ja küsis siis järsult:

— Kes?

— Näitejuht Fitz!

Hiinlane pomises midagi läbi hammaste. Harringsil ei võimaldunud ta sõnadest saada aru.

Dr. Weltin veetis oma aega vabalt. Kuni väljakaevamise tööde alustamiseni ei olnud ta seotud ühegi otsekohese kohustusega. Ta armastas viibida Hedda Holli juures. Viimane oli kirjutanud ekspeditsiooni üle rea huvitavaid artikleid. Neis ta kirjeldas oma tähelepanekuid reisi kestel, kuid ühtlasi andis ta ka üksikasjaliku ülevaate Hagenaueri ettevalmistusist kaevamistööde alustamiseks. Samuti kirjeldas ta lähemalt filmi lavastamist. Oma artiklite juure ta lisas rohkesti ülesvõtteid. Tal oli nende hulgas terveid filmistseene. Eelmisel õhtul Bruck oli filminud hiinlaste pidu. Kulid olid pidutsenud oma telkide ees ja selle oli jäädvustanud Bruck filmilindile.

Plahvatus oli pakkunud Heddale ja dr. Weltinile suurejoonelise ja unustamatu pildi. Nad olid

plahwatust jälginud ülal oru kaldal. Nende ümber oli sadanud peenikesi kiwikilde. Üks neist oli kergelt kriimustanud dr. Weltini kätt.

Pääle plahwatust nad jätkasid jalutamist kuuwalgel ööl pikki oru kallast. Mõlemaid neid köitis maastiku omapärane ilu. Kui nad olid laagrist jõudnud üsna kaugele, kuuldus laagrist wasakul pool, kus kulid hoidsid loomi, metsik karjumine. Sellele järgnes kogupauk püssidest. Siis jäi uuesti kõik waikseks.

Nad ruttasid jookstes tagasi laagrisse. Telkide wahel nad kohtasid Chang-Mid ja pärisid wiimaselt, mis on lahti.

— Arwatawasti on kulid märkanud rööwlijõuku. Wäga wõimalik, et nad tungiwad meile kallale. Ma saatsin käskjala kulide juure ja loodan tema läbi saada warsti selgust. Kuid igaks juhuks peame walmistuma wõitlusele.

Kolm rohelist raketti lasti õhku, et anda märku appitulekuks walitsuse wäesalkadele, kui neid leidub siin lähikorras.

Käskjalg oli poole tunni pärast tagasi. Ta teatas, et kulid olid märganud lähikorras luusimas tiigrit. Sellest olewat muutunud ka loomad rahutuks. Tiigri peletamiseks nad olewat tõstnud kisa ja andnud kogupaugu püssidest.

Käskjala seletus rahustas ekspeditsiooni liikmeid. Kõik nad olid haaranud püssid ja Hagenaueri ja dr. Weltini juhatusel asunud kaitseseisukorda. Hagenauer andis neile loa minna tagasi telkidesse.

Kui dr. Weltin oli saatnud Hedda oma telki, astus ta momendiks sisse Chang-Mi poole. Wana hiinlane istus ja suitsetas ning tundis Weltini ilmumisest nähtawat häädmeelt.

— Mina tunnen, et meid täna waritseb tõsine hädaoht, lausus hallipäine poliitikamees Weltinile, kui wiimane oli wõtnud istet. — Seda ütleb mulle mu loomusund. See pole mind elus kunagi warem petnud ja ma usun ei peta ka praegu. Ma tunnen, et Wang-Chani röövlijõugud praegu hiiliwad meie laagri ümber. Nähes aga meie walwel olekut, nad arwatawasti ei julge täna meile kallale tungida.

— Arwate seda?

Chang-Mi noogutas pääga.

— Meie laager on teise sõnaga siis nende poolt sisse piiratud?

— Nad püüawad jälgida kogu meie tegewust. Ma aiman, et Wang-Chan ei asu siit mitte kaugel.

Nad wäljusid telgist ja siirdusid pikki oru kallast kaugemale. Jäädes peatuma puu warju wiipas Chang-Mi üles mäeseljandikule. Kuuwalgel wõis sääl selgesti näha wiit ratsameest, kes elawalt jutlesid omawahel.

— Usute mind nüüd? päris wana hiinlane.

Ratsanikkude juure ratsutasid tulises galoppis paar meest laiade mantlitega, mille ääres Weltin märkas lehwimas punaseid narmaid. Nad teskutelesid mõni minut omawahel, siis kihutasid teised minema ja kohale jäi waid üks. Ta oli sidunud oma hobuse alla kaljurahnude warju ning hakkas piku-

tama paljal kaljul. Waewalt suutsid teda sääl maastikust eraldada Chang-Mi ja dr. Weltin.

Wäsinuina nad sammusid tagasi laagrisse. Puhata said nad aga waid mõned tunnid. Hommikuwara hakkas laagris uuesti kibe tegewus. Hagenauer pani plahwatama uusi kaljusid. Kulid higistasid kaljurahne kandes. Samuti olid rakendatud tööle ka filmiinimesed. Bruck oma operaatoritega püüdis filmida tööd kõigi üksikasjadeni.

Hagenauer arwestas, et ta lõpetab töö 12 nädalaga. Selleks ajaks oli wõetud tal kaasa ka warustust. Kui ta selleks ajaks ei suuda tööd lõpetada, siis tuleks tal paratamatult minna tagasi Si-ngani warustuse järele. See oleks aga seotud suurte raskustega. Ja päälegi oleks nõudnud see rohkesti aega. Sellepärast Hagenauer otsustas töö wiia lõpule igal wõimalusel ette arwestatud ajaga.

Ka Weltin asus tööle. Ta ülesandeks oli juhatada kulidel lõhkeainete paigutamist kaljudesse puuritud aukudesse uute plahwatuste tarwis. See tegewus nõudis temalt kogu päewa ja Heddat wõimaldus kohata tal alles päikese loojenemisel telkide rea wahel.

Ka Hedda oli kirjutanud kogu ennelõuna ja õhtupoolikul saatnud oma wärsked artiklid käskjalaga Si-ngani postkontorisse. Artikleid kirjutades teda oli haaranud põletawalt küsimus, kus wiibiwad Ameerika filmimehed. Sellest kõigest oleks tahtnud ta meelsasti oma lehele kirjutada.

Ta esimene küsimus selletõttu oli dr. Weltinit kohates:

— Kas teie wõite mulle lähemalt öelda, kus asuwad praegu Ameerika filmimehed?

Dr. Weltin kehitas õlgu.

— Seda siin ei tea keegi lähemalt. Chang-Mi arwab, et ameeriklased ei asu siit mitte wäga kaugel. Kus nad aga nimelt asuwad, seda ei tea ka tema.

— Kas meie ei wõiks neid otsida? Wõib olla, et nad asuwad üsna siin lähikorras. Mul on suur isu neid külastada ja hankida nende töö ja tegewuse kohta lähemaid andmeid.

— See on, andke andeks, hullumeelse idee! Siin on kõik mäed ja orud niiwõrt üksteisele sarnased, et neid on raske, peaaegu wõimatu üksteisest eraldada. Teie wõite ekfida ja teid leida ei lähe meil korda. Samuti on teil wõimatu siin kaljusel pinnal leida ameeriklaste jälgi. Kui neid juhtuksite leidma, siis on see küll täiel määral juhus.

— Aga kas ma ei wõi loota siis juhusele? protestis Hedda.

— Ja kui oletamegi seda, ei teie kohtate ameeriklasi, siis ei saawuta teie weel sellega peaaegu mittekuimidagi. Ameeriklased kohtawad teid kindlasti waenulikult. Nad kihutawad teid lihtsalt omast laagrist minema. Ja meile kõikidele wõib teie külaskäik olla selgeks õnnetuseks. Ameeriklased püüawad teid esmajoones usutleda selle üle, mida teie teate Budha kuju peidukoha üle. Kuhu on maetud sinine Budha, selle kohta pole ameeriklastel praegu aimugi.

Ma ei ekst kui oletan, et nemad ei tea Budha sinise kuju peidukoha üle enam, kui nad seda on lugenud paarist ajalehe artiklist.

— Kuid mõistke, seletas Hedda särawail silmil, — mina olen esmajoones siiski ajakirjanik. Minus on ärawõitmatu uudishimu. Seda ei suuda ma lämmatada. Ja seda ma ei tohiksti, sest see on mu kutse alusmüüriks.

Dr. Weltin nägi, et otsekohe tütarlapse pääle on raske mõjuda ja otsustas sellepärast manööwerdada.

— Kui mul ei oleks siin kohustust awitada Hagenauerit, siis ma meeleldi seltsiksin teiega. Ma meeleldi saadaksin teid sel huwitawal teekonnal. Kuid kahjuks nüüd ei ole mul seda wõimalust. Üksinda aga milgil tingimusel teie ei tohi alustada teekonda, sest see tähendaks teile otsekohest surma minekut.

Hedda murdis oma käsi kui kooliplika. Ta waatas paluwalt oma sõbra otsa.

— Ma mõistan täiel määral teie kohustusi. Kuid seda teie ei taha mõista, et ka mind kohustab mu elukutse.

Nad astusid Hedda telki. Wõttes istet ulatas Hedda Weltinile sigareti.

— Hädaohud on siiski palju suuremad kui teie seda kujutlete, seletas Weltin süüdates esite Heddal ja siis enesel sigareti. — Teie kuulsite, et täna öösel oli hulkunud laagri ümbruskonnas tiiger. Kuid see pole sugugi ainsam hädaoht. Ma tean, et kogu meie laager on ümber piiratud „Tarkuse kloostri" röövjõukudest. Need jälgiwad kõiki meie askeldusi. Kal-

lale tungida nad meile siin nähtavasti siiski ei söanda, sest nad teavad, et oleme hästi relvastatud.

— Aga mikspärast ei kõnelda sellest laagris?

— Inimeste närvid on siin juba küllalt pingul palavuse ja tapva töö tõttu. Miks neid veel ülemäära närveerida.

— Kuid ma võin võidelda oma vabaduse eest. Mul on kaks revolvrit ja neid oskan ma väga hästi kasutada.

Veltin muigas.

— Hedda, teie ei ole veel kunagi kohanud tiigrit vabas looduses. Tema vastu olete teie üksi täiesti võimetu. Ja mis teie teeksite siis, kui teile tungib kallale terve röövlite jõuk? Ma palun teid, heitke see rumal mõte oma pääst. Igatahes ärge võtke enne midagi ette, kui teie sellest ei ole mulle kõnelenud.

Ta vaatas pooleldi paluvalt tütarlapsele.

Hedda naeratas. Ta ulatas noormehele käe ja nad väljusid telgist. Telkide vahel liikus veel üksikuid jalutajaid. Kaugemalt kuuldus kulide kisa.

Olen kord juba sarnane isemeelne, seletas Hedda, — ja teen seda mida ma olen kavatsenud. Teie ise ju kord ütlesite, et inimene on vaid siis õnnelik kui ta teeb seda, mis ta tahab. Teie mäletate ju seda?

— Mul ei ole enne rahu, kui teie olete andnud mulle sõna, et teie ilma minu teadmata midagi ette ei võta, väitis Veltin.

Noormehe hääl wärises ärewusest. Hedda märkas, et ta silmad kiirgasid.

Telkide wahelt astus Chang-Mi nende juurde.

— Segan ma teid? päris wana hiinlane wiisakalt.

— Aga mitte sugugi, ruttas Hedda seletama, — meie tahtsime waid weidi jalutada oru kaldale. Kas teie ei tuleks meiega kaasa?

— Kuidas teie olete siinse töö tulemustega rahul? päris Weltin.

— Ma usun, et kui töö areneb sarnase hooga nagu praegu, siis täidame meie oma ülesande kindlasti ettenähtud ajal.

Nad olid waewalt jõudnud wälja telkide wahelt, kui Chang-Mi wiipas mäeseljandikule. Sääl peaaegu samas kohas kus möödunud öölgi seisid wiis ratsanikku.

—Nad on juba kohal ,imestas Weltin. — Kas peame sellest teatama laagris?

— Arwan, et seda pole waja. Peame neid waid weidi silmas.

Chang-Mi juhtis neid wäikesesse kaljulõhestikku. Siit wõimaldas neil mäeseljandikku terawalt silmas pidada, kuna nad ise aga olid hästi warjatud mäeseljandikul liikujate pilkude eest.

— Kas teie peate wõimatuks ühenduse loomise ameeriklastega? päris Hedda wõttes istet kaljurahnul Chang-Mi ja Weltini wahel.

— Meie ei tea praegu lähemalt midagi ameeriklaste asukoha üle. Igatahes nad ei asu meist mitte

wäga kaugel. Üksikutel meestel aga ameeriklaste laagris on kahtlemata meie asukoht wäga hästi teada. Ma ei eksi, kui wäidan, et need inimesed sääl mäeseljandikul teotsewad ameeriklaste laagrist saadud juhtnööride järele.

Weltin wahetas Heddaga tähendusrikka pilgu. Wana hiinlane märkas seda ja waatas küsiwalt Weltinile.

— Preili Holl kawatseb nimelt otsida üles ameeriklaste laagrit, seletas Weltin, — kuid see on tal ilmselt hädaohtlik.

— Teie ei ole mitte Euroopas, preili Holl, pöördus Chang-Mi tütarlapse poole. — Teie olete noor ja teil on elus omad ülesanded täita. Sellepärast ei ole mõtet oma elu kergemeelselt asetada suurte hädaohtu. Päälegi on wõimalik, et mul wõimaldub ameeriklastega ühendusse astuda kõige lähemal ajal.

Ilmus nähtawale teine ratsanikkude salk. Chang-Mi muutus rahutuks. Ta wõttis pikksilma ja silmitses tükk aega sõnalausumata ratsanikke.

— Ma usun, et ma tunnen ühte neist, sõnas wiimaks Chang-Mi. — See mees on ameeriklaste laagrist.

— Wang-Chan? küsis Weltin.

Hiinlane noogutas pääga.

— See mees juhib asju ameeriklaste laagris. Ühes asjas on siiski preili Hollil õigus — meie peaksime lähemalt teadma, kuidas elawad ameeriklased ja mida nad kawatsewad ette wõtta.

12.

Joe Harrings lamas Wang-Chani telgis pehmel lamamistoolil. Ta suitsetas nähtawa mõnutundega oopiumiga täidetud piipu. Wang-Chan seisis ta ees ja küsis temalt tasa :

— Kuidas siis jääb? Kas teie olete nõus wõi ei ole?

Harrings puhus suitsu läbi nina.

—Esiteks teie peate mulle ütlema, kuhu teie tahate tüdrukut panna?

— Seda ma ei wõi teile mitte öelda. Ma arwan, et sellest on teile küllalt, kui ma teile kinnitan, et tüdruku ma toimetan kõigiti ustawatesse kätesse. Teie mõistate mind? Enne kui ma asun meie plaanide teostamisele pean ma teadma, kas teie tahate tüdrukut toimetada siia wõi ei. Ma toimetaks ta täna öösel otsekohe jälle edasi. Kui preili Marriman on kadunud, siis ei tarwitse meil karta, et Fitz ilma temata algab teekonda. Seda näeb ka iga pime, et näitejuht on tütarlapsesse hullupööra armunud.

Hiinlane heitis pilgu wäikesele Budha kujule, mis oli asetatud punasesse kasti.

— Ma kinnitan teile, jätkas hiinlane, — et sel päewal, mil meie leiame Budha sinise kuju, annar teada teile tütarlapse asukoha. Teie astute tema ette kui tema elupäästja. Teie teenite selle läbi nii ilusa preili Marrimani kui ka rikka isa tänu.

Silmi pilgutades waatas Wang-Chan hiinlase otsa ja hakkas siis naerma.

Harrings kustutas piibu.

— See kõik wõib nii olla. Kuid esmajoones mind huwitab küsimus, millist tänu nõuate teie minult, kui täidate mu soowi?

Wang-Chau jätkas oma ükskõikset naeru.

— Ma olen rahul sellega, et wõin teid aidata ja õnnelikuks teha. Mingit erilist tasu ma ei nõua.

Kas wõite mulle weel lubada oopiumi? päris Harrings.

Oopiumi saate siis, kui toote mulle tütarlapse kohale. Siis ma annan teile kaks oopiumiga täidetud piipu.

— Kas teie tahate siis kindlasti preili Marrimani juba öösel laagrist ära toimetada?

—Muidugi mõista! Kõik ettewalmistused selleks on tehtud. Praegu ootab mu telgi taga tugew sõdur, kes tema toimetaks ilma wähemagi kärata oma seltsimeeste juurde, kes ootawad kaljulõhestikus siit umbes 400 meetri kaugusel. Sääl on mul warus 40 meest. Nad toimetawad tütarlapse otsekohe ettenähtud kohta.

Harringsi nägu kattis kerge kahwatus.

— Teie ei julge? päris hiinlane.

— Ma täidan teie soowi. Ma mõistan, et ka kollased ja walged wõiwad olla sõbrad, kui nad üksteisi awitawad.

Ta wäljus waaruwal kõnnakul telgist. Hiinlane waatas talle muheledes järele.

— Sellele walgele kelmile on weel waja weidi

oopiumi, sõnas Wang-Chan oma ette, siis ta langeb ümber nagu puu kirwe all.

Harrings ruttas Jola Marrimani telki. Ta teadis, et wana Marriman peab praegu Peary telgis nõu. Sellepärast polnud tal karta segamist tütarlapse isa poolt. Tasa hüüdis ta seisatades telgi ees:

—Miss Marriman!

Jola äras unest. Ta tundis Harringsi hääle.

— Mis on lahti?

— Palun tule kohe wälja!

— Mis, nüüd öösel?

— Palun tulge kohe, teie isa . . .

Jola heitis öömantli selga ja pistis pää wälja telgi awausest.

— Minu isa? Mis on minu isaga?

Harring tõstis käe huulile ja sosistas:

— Tasa! Mitte nii waljusti! Teie isa haigestus kergesti. Tal on pääpööritus. Palun tulge kohe ja wõtke kaasa mõningaid rahustawaid rohte, kui teil on neid käepärast.

Jola ehmatas. Ta riietus kiiresti ja wõttis kaasa mõningaid südametegewust ergutawaid rohte.

— Kus on isa? küsis ta telgist wäljudes. — Mis on temaga juhtunud? Kõnelege ometi Harrings?

Harrings püüdis rahustada teda.

— Ärge asjatult nii wäga ärituge. Teie isagi ei ole juhtunud midagi erilist. Teda tabas kerge pääpööritus. See on aga juba üle. Ta on siiski weel nii nõrk, et ei suutnud jalutada oma telki. Ta on praegu

Wang-Chani telgis. Fitz ruttas laagriarsti järele ja on temaga arwatawasti warsti kohal.

Nad ruttasid Wang-Chani telgi juurde. Läbi telgiriide paistis tuld. Harrings lükkas telgi awause eest riide kõrwale ja nad astusid kitsasse ruumi. Laagriwoodis märkas preili Marriman mehekogu. Mehe nägu ta ei näinud, kuna seda kattis riie.

Wang-Chan tõstis hoiatawalt käe.

— Palun olge tasa, kõneles ta sosistades. — Ta just praegu uinus.

Hiinlane astus preili Marrimani seljataha. Heitis siis wälkkiirelt räti üle tütarlapse pää, nii et wiimane ei saanud teha kõigewähematki häält. Mees, kes lebas woodis hüppas Wang-Chanile seejuures appi. Paari minuti prast lebas preili Marriman kinniseotult kätega woodis. Ta suhu oli pistetud rätt. Ehmunud silmil waatas ta kord hiinlase, kord Harringsi otsa.

Wang-Chan andis mehele märku, kes warem oli lebanud woodis. See mees ei olnud keegi muu kui jõdur, kellest Wang-Chan warem oli kõnelenud Harringsile. Ta haaruas tütarlapse oma sülle ja ruttas telgist wälja Harrings waatas talle järele wärisedes kogu kehast.

— Teie olete hirmust päris läbi küpsenud, naeris Wang-Chan.

Harringsil oli hiinlase ees piinlik ja ta püüdis naeratada. Wang-Chan ulatas talle kaks piipu, mis oli täidetud oopiumiga. Harrings peitis need põue ja ruttas oma telki.

Süütamata tuld rõiwastus ta lahti. Pikutades woodis süütas ta piibu. Oopium hakkas peagi awaldama talle mõju. Ta silmi kerkis unenägude ahelik. Ta wiibis suursuguses lossis. See loss määratu maaalaga kuulus talle. Mary Marriman oli ta naine ja seisis ühes temaga lossi uhkes saalis. Lossi esisel platsil heitsid särawaid weejugasid wastu taewast lugematud purskkaewud. Eemal pargis jooksid hirwed ja sääl lendasid igasugused lõunamaised kirewad linnud. Nii õnnelikuna polnud Harrings end kunagi warem tundnud kui nüüd oopiumi uimastuses.

18.

„Tarkuse kloostri" ülem Kwo istus omas ruumis kollasest siidist kimanos madalal puujäril. Jalas olid tal walgest wildist kingad. Ta wastas istus kloostri ülemõpetaja Ta-hio-schi ja selle kõrwal oli platsi wõtnud kindral Pao-hi-schen. Wiimane kandis uhket kindrali mundrit.

Pao-hi-schen oli lõpetanud oma ettekande. Ta oli jutustanud oma mõlemale sõbrale, et Wang-Chan on saatnud kloostrisse Ameerika miljonäri Marrimani tütre. Ühtlasi ta informeeris neid nendest asjaoludest, mis sundisid Wang-Chani seda tegema.

Kwo tõstis oma käed Budha kuju poole.

— Ma ei tea mitte, kas Wang-Chan talitas õieti. Teie kõik teate, et ükski naine ei tohi tungida

seespoole kloostri müüre. See asjaolu wõib meil tuua lõpuks weel palju soowimatuid sekeldusi.

— Kuid Wang-Chanil on wajalik näitejuht Fitzi takistada kõigi wõimalikkude abinõudega põgenemast, seletas kindral. — Kindel on, et Fitz ilma tütarlapseta laagrist ei lahku.

Kwo ei olnud nähtawasti sugugi olukorraga rahul.

— See tütarlaps on meie nuhtlus. Ma ei tea kas Budha andestab meile tütarlapse toomise pühasse kloostrisse.

Kindral tahtis tähendada midagi wahele, kuid Kwo tõstis keelawalt käe.

— Kõige halwem on weel see, jätkas Kwo, — et tütarlaps wõib tõsta kisa. Siis on munkadel selge, et tütarlaps wiibib kloostris.

Ta-hio-schi naeratas tagasihoidlikult.

— Tütarlaps on asetatud paksu seintega ruumi, kust ei kosta wälja ükski hääl. Sellepärast ei tarwitse muretseda.

Nad süütasid piibud. Magus suits täitis mõne hetkega ruumi.

— Kes on teadlikud tüdruku toimetamisest kloostrisse? pöördus Kwo kindrali poole.

— Pääle Wang-Chani teawad sellest loomulikult weel sõdurid, kes toimetasid tüdruku siia.

Kwo asetas piibu põlwedele.

— Ma ei mõelnud seda nõnda, seletas ta. — Ma tahtsin nimelt teada, kas keegi walgetest teab tütarlapse röövimisest.

— Teab üks walge lurjus, kinnitas kindral, — kuid see mees kuulab täielikult Wang-Chani sõna. Kuhu toimetati tütarlaps, sellest ei ole temal aimugi.

See seletus nähtawasti rahustas Kwod. Ta tõusis istmelt ja lausus:

— Wiige mind selle tütarlapse juure.

—

Järgmisel hommikul ootas Marriman asjatult oma tütart hommikueinele. Pooletunnilise asjatu ootamise järele ta astus tütre telgi ette ja hüüdis:

Jola, mis sa teed? Tule kohe, muidu kohwi jahtub.

Kui ei järgnenud wastust, lükkas ta kõrwale eesriide telgi awause eest. Astudes telki tarretusid hetkeks tal liikmed. Jola woodi oli tühi. Põrandal wedeles waid laialipaisatuna rõiwaid.

Ta aimas, et Jola on röövitud. Ta hüüdis paar korda kui meeletu tütre nime ja tormas siis telgist wälja. Telgi lähikorras ta kohtas wäikest hiina tüdrukut, kes oli wõetud kaasa näitlejana.

— Olete teie näinud mu tütart? küsis Marriman hiinlatarilt.

Wiimane eitas.

Nii kiiresti kui suutis jooksis Marriman Fitzi telgi juure. Fitz lebas telgi kõrwal ja lehitses parajasti wärsket ajalehte, mida käskjalg oli toonud Si-nganist.

— Olete teie näinud Jolat? hüüdis Marriman näitejuhile juba kaugelt.

Fitz hüppas jalule.

— Tere hommikut mr. Marriman. Ma ei ole täna Jolat mitte näinud. Mispärast teie küsite seda?

— Ta on kadunud. Ma kardan kõige halwemat.

— Ei maksa siiski nii wäga otsekohe muretseda, lohutas Fitz. — Wõib-olla on Jola läinud lihtsalt hommiku wara jalutama ja ei ole senini weel tagasi jõudnud.

— Ta ei ole kunagi warem jalutanud enne hommikueinet.

Telgile lähinesid paar näitlejat.

— Kas olete näinud mu tütart? hüüdis neile Marriman.

Mõlemad näitlejad seletasid, et Jolat pole näinud eile õhtust saadik.

Fitz kutsus oma teenija Boy. See oli tal ustaw ja sõnakuulelik poiss.

— Boy, käskis Fitz, — jookse laagriwahtide juure ja küsi, kas nad on näinud miss Marrimani.

Kümne minuti pärast oli Boy tagasi. Ta seletas jooksust lõõtsutades, et ükski laagriwahtidest polewat Jolat näinud. Wahtide arwates pidawat tütarlaps kindlasti wiibima weel laagris.

Marriman ja Fitz waatasid küsiwalt üksteise otsa.

— Meie peame lööma häirekella, arwas Fitz. — Wõibolla saame siis ta jälile.

Häirekell oli kinnitatud keset laagriplatsi wastawale telingule. Häirekella wõis lüüa ainult sel juhul, kui laagrit ähwardas äärmine hädaoht. Kui kõlas häirekell, pidid kõik mehed haarama relwad ja ruttama platsile.

Fitz tõmbas hoogsalt kellanöörist. Kella kaeblik heli läbistas laagri ja lähema ümbruskonna. Üksteise wõidu jooksis rahwas telkidest kohale. Peary, kes oli parajasti einetanud, jooksis kohale rannamantlis.

— Mis on lahti? hüüdis ta juba eemalt Fitzile. — Mida see tähendab?

Ta wibutas seejuures oma suurt rewolwrit.

— Mrs. Marriman on kadunud, seletas Fitz. Samas pöördus näitejuht kokku jooksnud rahwahulga poole ja hüüdis:

— Kas keegi teist on näinud mrs. Marrimani? Ta on kadunud . . .

Keegi ei teadnud aga Jolast kõige wähematki. Ükski neist polnud teda eile õhtust saadik näinud.

— Kas Harrings on siin? hüüdis Marriman, kes tundis imestust selle üle, et ta sekretäri ei olnud kohal.

Fitz jooksis Harringsi telki. Ta leidis sekretäri raskesti magamast. Ringi waatades märkas ta kahte tühjaks suitsetatud oopiumipiipu. Ta raputas Harringsit õlast ja hüüdis:

— Hallo, mr. Harrings! Tõuske kohe üles. Kas teie häirekella ei kuulnud?

Harrings awas aeglaselt silmad.

— Mrs. Marriman on kadunud, kisendas Fitz talle. — Kas sul ei ole aimu, kus ta praegu wiibib?

Kerge kahwatus kattis Harringsi näo.

— Ei, ei, mina ei tea ... kogeles ta. — Mrs. Marriman on siis kadunud?

Nähes, et Harrings Jola kadumisest kõigewähematki ei tea ruttas Fitz Jola telki. Silmates mahapillutud öömantlit ja mõningaid teisi rõiwaid, oli tal selge, et Jola õhtul on rõiwastunud kõigesuurema kiirusega.

Tulles tagasi laagriplatsile hakkas ta koos Marrimaniga üle kuulama ükfikult igat laagrist osawõtjat. Rahwa ülekuulamine wõttis aega õhtupoolikuni. Ülekuulamine aga ei andnud kõigewähematki tulemust, kuna ükski ei olnud Jolat näinud eile õhtust saadik.

— Meie peame asuma otsekohe tema otsimisele, wäitis Fitz. — See on ainuke wõimalus leida teda lähemal ajal. Laagrist ta kindlasti wabatahtlikult ei lahkunud, selles olen ma kindel. Öösel ta enam ei läinud kaugemale jalutama, et wõis eksida. Ma kahtlustan neid kollaseid sulisid. Mul näib, et Jola oli õhtul heitnud juba magama. Muidu ei oleks ta heitnud öömantlit woodi ette. Ta on nähtawasti rõiwastunud wäga suure kiirusega. Enam aga ma ei oska midagi öelda.

Marrimanile meeldis Fitzi ettepanek asuda otsekohe Jola otsimisele ja ta oli sellega meelsasti nõus. Nad otsustasid välja saata otsijaid neljas salgas. Igasse salka pidi kuuluma seitse meest, neist wiis kulit. Kõik mehed otsustati hästi relwastada ja toidumoonaga warustada kolmeks päewaks. Otsijad pidid tagasi pöörduma hiljemalt homme hommikuks. Kui mõni salk aga juhtus leidma mrs. Marrimani, siis pidi ta sellest märku andma rakettide õhku laskmisega.

Waewalt weerand tundi hiljem asusid otsijad teele. Ühe salga juhtimise wõttis Fits oma hooleks. Ta suundus oma salgaga otse mäeseljandikule. Sääl lootis ta kõige kergemini saada Jola jälile.

14.

Järgmisel ööl umbes kella ühe paiku läks lakslaste laagris näitejuht Bruck wahetama wahiposte. Seejuures ta algas westlust ühe hiinlasest wahiga. See mees näis küllalt intelligentne ja sümpatiseeris seepärast Brucile.

Hiinlane jutustas talle, et warem teotsenud kaupmehena. Röömsalgad aga olewat riisunud hiinlaselt kogu waranduse. Mehel ei olewat seejärele muud üle jäänud kui hakata endale ülespidamist teenima kulina. Niipea aga, kui olukord muutub rahulikumaks ja walitsuswäed likwideeriwad röömsalgad, soowib mees asuda uuesti kaupmeheks.

Kui nad westlesid wiipas hiinlane üles mäeseljandikule. Ta oli märganud sääl salkkonna inimesi. Bruck aga ei suutnud palja silmaga midagi seletada. Pikksilma abil ta aga nägi sääl seismas seitse meest.

— Kes need wõiwad olla? päris näitejuht.

Hiinlane raputas pääd.

— On nad sõbrad wõi waenlased, otsustas Bruck, — kuid igal juhul peame neile märku andma oma asukohast. Puud warjawad meie laagrit niiwõrt, et nad seda praegu kindlasti ei seleta.

Ta andis hiinlasele käsu tuua laagrist kolm raketti. Mõne minuti pärast oli hiinlane tagasi ja nad süütasid raketid.

Roheliseſt walgusest muutus ümbruskond hetkeks walgeks. Pea selle järele märkasid nad, et **ülewal mägestikus** wiibati põlewate tõrwikutega **märgiks**, et on pandud tähele nende signaali.

See rahustas Brucki. Tal oli selge, et need inimesed igatahes ei ole waenlased, sest waewalt wiimased oleks wastanud signaalile.

Jättes hiinlase wahipostile ruttas Bruck laagrisse ja äratas sääl Weltini ja Chang-Mi ning jutustas neile oma wahejuhtumise. Koos nad tulid uuesti wahipostide juure ja silmitsesid mäenõlwa.

Mehed liikusid aeglaselt mäenõlwakut pidi alla ja kadusid aiwati pikemaks ajaks pealtwaatajate silmist.

— Nad ei jõua igatahes kohale enne hommikut, otsustas dr. Weltin. — Seniks wõime meie

rahulikult puhata. Ma ei leia põhjust neid siin kogu aja oodata.

Ka Chang-Mi pooldas seda seisukohta.

— Meid kõiki ootab homme töö ja seepärast peame puhkama, otsustas wana hiinlane.

Päikese tõusu ajal oli Bruck, Weltin ja Hagenauer jällegi platsis. Wõõrad olid jõudnud juba üsna mäejalale ja sakslastel wõimaldus jälgida nende igat liigutust.

— Selles salgas on kaks walget ja wiis hiinlast, sõnas Bruck. — Kas need ei ole wiimaks ameeriklaste laagrist?

— See pole wõimatu, arwas Hagenauer. — Wõib-olla on nad eksinud.

Kell wõis olla kuus kui Fitz jõudis sakslaste laagri piirkonda. Ta oli oma meestega tublisti wäsinud. Paar hiinlast suutsid püsida waewalt jalul.

Bruck sammus koos Weltiniga wõõrastele wastu. Fitz tutwustas ennast.

— Teie olete siis ameeriklaste näitejuht Fitz? päris Bruck üllatuna.

Fitz jaatas.

— Armas kolleeg, jätkas Bruck, — ma tahtsin kangesti teiega läinud suwel tuttawaks saada, kui käisin Hollywoodis. Teie aga olite siis parajasti reisil. Minu nimi on Bruck ja see on mu sõber dr. Weltin.

Hagenauer ühines nendega ja nad sammusid

laagrisse. Sääl laskis Hagenauer neile otsekohe katta laua.

Isununa süües jutustas Fitz oma reisi põhjusi. Ta päris, kas sakslased ei tea midagi Jola Marrimani saatusest.

Weltini kutsel astusid einetajate juure Chang-Mi ja direktor Sternberg. Chang-Mi ja Fitz terwitasid üksteist nähtawa rõõmuga, kuna nad omasid üksteisest häid mälestusi Shanghaist.

— Mis teie arwate Jola Marrimani kadumise kohta? küsis Fitz wanalt poliitikamehelt, kui ta oli jutustanud oma loo.

— Kas teie laagris wiibib ka sõdureid? päris Chang-Mi.

— Meie laagris on kindral Pao-hi-scheni sõdureid. Nende juhiks on keegi „Tarkuse kloostri" agent Wang-Chan.

— See ütleb meile kõik. Kui mrs. Marriman mitte juhuslikult ei ole ära ekfinud, siis ma tean, kust meie wõime tema jälgi otsida.

— See ei ole wõimalik, et mrs. Marriman on lihtsalt juhuslikult ekfinud. Ta kunagi ei läinud kaugemale laagrist, weel wähem ta tegi seda öösel.

— Siis meie peame otsima tütarlapse jälgi Wang-Chani juurest, wäitis Chang-Mi kindlasti. — Ainult tema wõib seda teada.

— Mis huwi aga wõis temal olla tütarlapse röövimiseks. Ta ei hakka ometi mrs. Marrimani eest nõudma lunastusraha?

— See selgub kõik omal ajal. Kui ma tunnek-

sin põhjalikult teie laagri olukorda ja sääl walitsewaid meeleolusid, siis mul oleks selged ka röövimise põhjused.

Fitz aga ei tahtnud seda meelsasti siiski uskuda, et Wang-Chan on segatud sellesse loosse.

— Kuid ta soldatid olid kõik kohal. Samuti ta ise ei olnud saanud oma jalaga üle laagri piiri. Wahid oleks pidanud seda ometi märkama, waidles Fitz.

Chang-Mi asetas käed risti rinnale ja waatas hetkeks tühjusesse.

— Sarnase mehe käes, nagu on Wang-Chan, ei ole midagi wõimatut. Sellest mehest wõib kõike uskuda. Kahju,et teie alles niiwähe tunnete.

Hagenauer waatas ükfisilmi oma wana sõbra otsa.

— Kuhu ta wõis teie arwates toimetada tüdruku?

— Ma mõtlen, et ta laskis tüdruku wiia „Tarkuse kloostrisse". Wõib aga ka olla, et ta seda mitte ei julgenud teha, sest see on küllalt hädaohtlik. Tütarlapse wiimisest kloostrisse wõiwad kergesti teada saada mungad ja siis oleks rahutuse puhkemine kloostris möödapääsemata.

— Kas „Tarkuse klooster" asub siin lähikorras? küsis Fitz uudishimulikult.

Chang-Mi päris teateid ameeriklaste laagri asukoha üle. Fitz kirjeldas talle lähemalt ameeriklaste asukohta.

— Ma arwan, et teie laager asub „Tarkuse

kloostrist" umbes 15-tunnilise teekonna kaugusel, otsustas Chang-Mi.

— Kuid Wang-Chan tõendas mulle, et klooster asub wähemalt nelja päewateekonna kaugusel.

— See on siis, kui ette wõtta reis mööda suurt maanteed. Kuid teie laagrist wiib kloostrisse üle mäeseljandikkude weel teine ja palju lühem tee. Seda teed tunneb Wang-Chan ja ta kaaslased wäga hästi.

Chang-Mi arwamised tegid Fitzi meeleolu weelgi raskemaks. Ta heitis oma kaaslastega magama ja ärkas alles pääle lõunat. Seltsides Hagenaueri, Weltini ja Bruckiga kaldus jutt neil lawastatawale filmile. Hagenauer andis ameeriklasele lähemaid seletusi Budha sinise kuju peidukoha üle ja informeeris teda ühtlasi sellest, kui kaugele on nad jõudnud nüüd kaewamistöödega.

Fitz kuulas seda kõike suure põnewusega. Ta jutustas, et on ammutanud oma filmi idee ajalehesõnumist, milles jutustati, et Hagenauer kawatseb awastada Budha sinise kuju. Kuna aga olukord ameeriklaste laagris kujunes sarnaseks, et filmi lawastamiseks puudusid igasugused wäljawaated, siis ta olewat loobunud lõplikult omast ülesandest. Tema ainsam eesmärk olewat praegu waid päästa mrs. Marriman.

— Kas teie olete kurjad mulle? küsis Fitz oma jutustust lõpetades.

— Aga kuidas nii? imestas Hagenauer .

— Olime ju warem tülis ja ähwardasime üksteist kohtuga.

— See ei saa tulla üldse kõne alla, seletas Bruck naerdes.

— Ma pean õnnitlema teid, wäitis Fitz. — Teil, Bruck, on praegu haruldane olukord suurfilmi loomiseks. Siin ma tunnen jälle, kuidas mind tõmbab mu kutse. Ma olen teile lihtsalt weidi kade.

Oma kaaslastega Fitz jäi ameeriklaste laagrisse kuni õhtuni. Siis asuti teele. Nendega kaasa tulid kaks sakslast. Sakslased pidid tooma oma laagrisse teate, kas wahepääl on saadud mrs. Marrimani jälgedele wõi ei. Enne lahkumist Hagenauer ja Chang-Mi andsid Fitzile sõna, et ka nemad püüawad kõigiti kaasa aidata mrs Marrimani peatseks leidmiseks.

Kui Fitz oma salgaga järgmisel hommikul ameeriklaste laagrisse tagasi jõudis, oli sääl ärewus weelgi suurem kui warem. Mrs. Marrimanist puudusid igasugused teated. Ükski wäljasaadetud salk ei teadnud temast kõigewähematki.

Paar tundi pääle Fitzi pärale jõudmist laagrisse tõi kiirkäskjalg teate, et ühe karawani poolt on leitud sinise Budha kuju. Kuju asukoht olewat Singanist 30 kilomeetrit lagu pool. Ameeriklaste lagrist asuwat kuju peidukoht umbes kuue päewateekonna kaugusel.

Sarnane teade pani Peary särama. Ta leidis, et sakslased on nüüd lõplikult lööduд. Mingisugu-

seid takistusi nende poolt ei tarwitsenud enam oodata.

Fitzil tundus, nagu oleks talle puuga pähe löödud. Alguses ta ei osanud midagi mõelda. Kui Peary hiljem tuli tema juurde, siis ta sõnas kategooriliselt:

— Mina seda ei usu. Kogu see lugu wõib olla waid wäljamõeldus.

Peary jäi juhmilt ta otsa waatama.

— See wõib olla mingi hiinlaste trikk, jätkas Fitz. — Mina neid kollaseid sulisid ei usu.

— Teie ei usu ,et on awastatud Budha sinine kuju asukoht? küsis Peary weidi wihast wärisewal häälel.

— Seda ma ei usu.

— Teie peas on lihtsalt kõik segi, wastas Peary rahunedes. — Kas wõib siis waletada ka sarnane mees kui Wang-Chan. Ta wäitis mulle, et see on tõsi ja oma soldatitega tahab ta siirduda siit otsekohe pühale leiukohale. Selleks on ta nõutanud juba kindral Pao-hi-schenilt loa.

Fitz tahtis talle seletada, mida Chang-Mi oli tähendanud Wang-Chani kohta. Mõistes aga, et Peary teda praegu ei mõista, waikis ta kokkusurutud huulil.

— Meie asume kohe tööle, seletas Peary. — Oma ülesande täidame meie lõpuks weel suurejooneliselt.

— Ma usun siiski, et meil on tegemist siin eksitusega, wäitis Fitz kangekaelselt. — Esmajoones

on wajalik hankida kõige selle kohta lähemaid andmeid.

— Meie otsustasime täna õhtupoolikul teele asuda. Niipea kui jõuame kohale algame filmimisega. Praegu ei ole kohane aeg igasuguste arutlustega aega raiskamiseks.

Peary tahtis lahkuda, kuid Fitz hoidis teda weel tagasi.

— Kuid kuidas jääb sel korral mrs. Marrimani otsimisega? Meie ei wõi ju ometi tütarlast jätta saatuse hooleks.

— Selle üle ärge murdke teie pääd, lausus Peary järsult. — Kõige pääle on juba mõeldud. Harrings jääb seitsme mehega siia kohale ja toimetab mrs. Marrimani otsimist.

Fitz astus otse Peary ette. Wiimane nähes näitejuhi leekiwaid silmi taganes paari sammu wõrra.

— Ma ütlesin teile, surus Fitz raskelt üle huulte, et ma andsin sakslastele nõu, et ma enam tööle ei hakka selle filmi kallal. Mina oma sõna niikergesti ei murra. Ja kui ma siiski peaksin tööle hakkama, siis ma enne saadan sakslastele kirja ja palun neilt wabandust oma lubaduse mittetäitmise eest.

Teie olete hull, karjus Peary.

— See ei ole sugugi weel mitte kõik, mis ma tahtsin teile öelda, jätkas Fitz. — Mina wannun teile, et ma enne siit ei lahku, kui oleme leidnud mrs Marrimani wõi wähemalt oleme saanud tema jälile. Ja seda wannet ma täidan.

Hoogsalt tühjendas Harry limonaadiklaasi. Ta asetas käe raskelt Fitzi õlale ja küsis:

— Kas see on su wiimane sõna ?

— Ja, Peary!

— Siis ma pean sind paluma, et sa seda kinnitaksid mulle oma allkirjaga.

Kiirelt libistas Fitz paberile mõned read ja ulatas selle Pearyle.

— Sa oled sellega lõpetanud lepingu, rõhutas Peary. — Ma olen selles kindel, et sa seda sammu juba kõige lähemal ajal kahetsed.

Fitz raputas pääd.

— Kui ma kahetseksin, siis ma ei astuks seda sammu.

Peary silmis leekis wihane pilk. Muiates üleolewalt sammus ta telkide wahele.

Hetke waatas Fitz talle liikumatult järele. Siis ruttas ta kahe sakslase juurde, kes teda ootasid laagri piiril.

— Kas olete juba minekul? päris Fitz sakslastelt.

Mõlemad mehed jaatasid.

Mõne sõnaga informeeris ta sakslasi kõigist, millest wahepääl kuulis. Ta palus mehi anda terwitusi edasi Chang-Mile ja Hagenauerile. Mrs. Marrimani otsimist palus ta sakslasi tungiwalt jätkata.

Pääle lõunat oli Peary eeltöödega niikaugele jõudnud ,et ameeriklased wõisid jätta maha laagri. Kulid hakkasid suure kisa ja käraga ajama härgi

kärude ees. Laagriplatsile jäid maha waid Fitz ja Harrings mõne mehega.

Kõige raskem oli Fitzil lahkuda Marrimanist. Õnnetu isa oli wäga rõhutud. Jumalagajätul surus ta kaua Fitzi kätt ja ütles, et ta loodab oma tütart näha ainult Fitzi abil.

Peary ei ulatanud Fitzile lahkumiseks kätt. Ta wiipas Fitzile käega sadulast ja hüüdis:

— Nägemiseni Fitz! Mida sa oled kaotanud lepingu lõpetamisega, seda märkad sa selgesti alles Hollywoodis.

Samas hüüdis Wang-Chan, kes ratsutas Peary kõrwal:

— Ärge unustage mr. Fitz, et üksikus paigas ähwardawad teid suured ohud. Ma pean omaks kohuseks teid nende eest hoiatada.

Fitz astus mõne sammu neile lähemale.

— Ma ei tunne hirmu ühegi hädaohu korral, sõnas ta kindlalt. — Ja päälegi ma ei mõtle siin kaua peatuda, sest ma loodan, et ma leian mrs. Marrimani kõige lähemal ajal säält, kuhu teie ta toimetasite.

Hiinlane naeris. See naer täitis Fitzi äkilise wihapuhanguga.

— Ma ütlen teile, kollane suli, karjus ta. — Kui mrs. Marrimaniga peaks midagi halba juhtuma, kui temal peaks kõwerdatama ükski juuksekarw, siis hoidke teie oma nahk. Ma wiskan teid siis keewa pigisse.

Kulid kärudega olid jõudnud juba eemale. Peary ja Wang-Chan andsid oma hobustele kannuk-seid ja ratsutasid karawanile järele.

Pääle kaaslaste lahkumist astus Fitz Harringsi telki, et temaga wahetada mõtteid edaspidise tegewuskawa üle. Harrings suitsetas oopiumipiipu ja näis wiibiwat juba tugewas oopiumiuimastuses. Fitzile ei wõimaldunud temaga alustada pidewat kõnelust. Harrings ühmas talle ainult mõne aru-saamata sõna wastuseks. Tundus, et ta üldse ei pannud tähele Fitzi telgis wiibimist.

Öö möödus rahulikult. Fitz magas rahutult. Silmis wiirastusid tal mitmesugused unenäod. Hommikul ärgates leidis, et oli tublisti higistanud. Kogu kehas tundis ta roidumust. Meeleldi oleks ta maganud edasi, kuid oli waja teha meestele mõnin-gaid korraldusi.

Õhtupoolik jõudis laagrisse käskjalg saksla**s**te laagrist. Ta andis Fitzile üle kirja Hagenauerilt. Kiri kõlas:

— Armas Fitz! Meil kõigil on tungiw palwe, et teie mitte ei läheks ameeriklastega kaasa. Seks on meil tungiwad põhjused. Püüame kõik teha, mis wõimalik, mrs. Marrimani leidmiseks. Lähemal ajal loodame teid omas laagris näha meie külali-sena.

Fitzi laubale tekkisid pingutusest kortsud. Ta leidis, et selle kirja taga midagi peitub, kuid mis nimelt, seda ei suutnud ta otsustada.

15.

Ilma wahejuhtumisteta mööduſid mõningad päewad. Fitz matkas mägestikus. Ta ſiirdus kaugele kagusſe. Kuid kuskil ta ei leidnud ühtki jälge Jolaſt. Ta oli peatanud karawane ja pärinud neilt, kas nad ei ole kohanud teel walget naiſt blondide juukstega. Aga keegi ei olnud omal teekonnal kohanud ſarnaſt tütarlaſt.

Jõudes tagaſi laagrisſe oli Fitz wäſimuſeſt wäga nõrk. Ta waewalt ſuutis püſida jalul. Harrings lebas palawikus woodis. Kuli, kes pidi hoolitſema ta eeſt, oli wäga mures ſekretäri elu eeſt.

Fitzil oli ſelge, et ſiin laagris aſudes waewalt nad ſuudawad leida mrs. Marrimani. Oleks mrs. Marriman ekſinud mägedele, ſiis oleks ta nende päewade kestel kindlasti tulnud laagrisſe tagaſi. Tahes wõi tahtmatult pidi ta uskuma ,et Wang-Chan on laſknud tütarlapſe toimetada kuhugi kaugemale.

Kui ta järgmiſel päewal oli juba küllalt koſunud, otſustas ta ette wõtta teekonda ſakslaste laagrisſe. Eneſega ſoowis ta kaaſa wõtta Harringſi ja paar ameeriklaſt. Üks ameeriklaſiſt pidi aga kulidega jääma kohale.

Neile oli jäetud waid üks käru. Kärusſe aſetaſid nad Harringſi, kes ſonis ſuures palawikus. Andes laagrisſejääjatele lähemaid juhtnööre algas Fitz oma kaaslastega õhtu eel teekonda.

Matk arenes wäga aeglaſelt. Keſkööl jäid nad

peatuma wäikesesse orgu. Süütasid suure tule ja keetsid sellel toitu.

Fitz jäi raskelt magama, kuna teised ameeriklased lubasid pidada walwekorda. Aga waewalt oli ta maganud pool tundi, kui kaaslased ta äratasid:

— Harrings on suremas, teatasid kaastased. — Waewalt ta hingab weel.

Fitz kuulas ta südamelööke. Need olid wäga nõrgad. Mehe laupa kattis külm higi. Nahk aga oli tõmbunud tal sidrunikarwa kollaseks.

Poolwägisi awas Fitz haige suu ja puistas suhu palawikku wähendawaid pulbreid. Aeglaselt kugistas haige pulbreid alla.

Hommikul, mil alati uuesti teekonda, awas Harrings silmad. Ta pilk oli aga wõõras ja segane. Alalõpmata ta kordas arusaamatuid sõnu oma ette. Wahest aga jälle puhkes ta kähisedes naerma.

Sakslaste laagrisse nad jõudsid alles õhtuks. Hagenaueril ja ta kaaslastel oli wäga hää meel Fitzi saabumise üle. Mitte wähem rõõmsad ei olnud ka ameeriklased ise. Nad tundsid, et siin on nende julgeolek hoopis kindlam, kui oma mahajäetud laagris.

Chang-Mi awas palawikus soniwa Harringsi laud. Ta surus kõrwa wastu haige rinda ja naeratas.

— Pole karta kõige halwemat, kõneles wana tark hiinlane. — Ta on peaaegu täiesti terwe. See kõik on tulnud waid oopiumist.

— Ma olen ainult kahel korral näinud teda

oopiumi suitsetamas. Esimene kord oli see siis, kui jäi kadunuks mrs. Marriman. Tormates Harringsi telki leidsin ma ta woodi kõrwalt tühjaks suitsetatud oopiumipiibu.

Chang-Mi waatas talle imestades otsa. Fitz pidi nüüd jutustama lähemalt sellest, kuidas ta oli Marrimaniga otsinud asjatult tütarlast. Wiimaks ta oli tormanud siis Harringsi telki ja leidnud selle eest uimasena.

Järsult tõusis Harring istukile. Ta waatas jäise pilguga oma ümber ringi. Samas hakkas ta waljusti sonima:

— Wang-Chan, sina kollane kurat, kus on tema? Kus on tema? Seda pead sa mulle ütlema.

Kerge wärin käis Fitzi kehast läbi.

— Miks ta nimetas Wang-Chani nime? küsis ta Chang-Milt.

Wana hiinlane tõstis käe.

— Seda ei ole raske mõista, kõneles ta. — See ütleb meile, et Harrings oli kaastegew tütarlapse kadumisloos.

Hagenauer, kes oli astunud nende juude, oli samal arwamisel.

— Noormees on olnud Wang-Chani käes pimedaks tööriistaks, kõneles Hagenauer. — Onnetu noormees on täielikult lasknud oopiumi wõimusesse ja Wang-Chan oskas seda kasutada. Meie peame noormehe elu päästma. Igatahes wõime temalt saada wäga kasulikke andmeid mrs. Marrimani kadumise kohta.

Fitz pani ta Chang-Mi õlale?

— Peate te seda tõesti siis wõimalikuks, et Harrings wõis olla sarnane suur kaabakas.

Wana hiinlane laotas käsi.

— Kas seda kuulete siis esmakordselt, et oopium muudab inimese teiseks? Kuid ei ole wiga. Kui meie talle ei wõimalda oopiumi, siis on ta pea terwe.

— Aga kas meil siiski wõimaldub temalt saada mingisuguseid andmeid ?kahtles Fitz. Ta hääl wärises tugewast erutusest.

— Jätke see juba minu hooleks, tähendas Chang-Mi pea etteheitwalt. — Palawik tal raugeb juba lähemate tundide kestel. Ja kui ta weidi toitu wõtab, siis kosub ta hästi. Niipea kui ta on jälle täiel meelemärkusel hakkab nõudma ta oopiumi. Mina näitan talle küll oopiumipiipu, kuid ei ulata seda talle. Seda suuremat ihaldust aga ta tunneb oopiumi järele. Kui ma talle esitan mõnesuguseid küsimusi, siis ta tingimata wastab mulle. Ta jutustab mulle kõik, mis lasub ta hingel. Ja ma olen selle pääle kindel, et ta teab rohkem, kui meie seda usume.

Ruumi astusid Hedda Holl ja Weltin.

Tooge wett, tähendas Hagenauer Weltinile ja saatke Chang-Mi teener Pang siia.

Mõni hetk hiljem Hedda Holl ja Weltin astusid uuesti telki. Weltin kandis weenõud, kuna Hedda ulatas Chang-Mile weeklaasi.

Chang-Mi niisutas weega haige huuli. Wesi

nähtawasti mõjus haigele erutawalt ja ta liigutas huuli.

Hiljem Chang-Mi kastis rätti weesse ja asetas märja räti haige laubale. Ta andis oma teenrile juhtnööre, kuidas haiget talitada. Selle järele nad kõik pääle teenri lahkusid telgist.

Telkide wahel küsis Fitz Chang-Milt:

— Kas teie peate tõenäoliseks, et Harrings teab, kus praegu mrs. Marriman wiibib. Kas on mrs. Marriman toimetatud „Tarkuse kloostrisse"?

Hiinlase pilk ekfis kaugusse.

— Seda on meil praegu raske kindlasti öelda. Kuid wõib olla, et seda teame juba lähematel tundidel. Kuid ühes ma olen kindel, et nad ei julge mrs. Marrimani kallal tarwitada wägiwalda.

Nad pöörasid Chang-Mi telki. Wõttes istet päris Fitz:

— Kas wastab tõele kuuldus, et on leitud ühe karawani poolt Budha sinine kuju? Ma ise nägin kirja . . .

Chang-Mi wõttis talt sõna.

— See kõik wõib ju olla, et teie ameeriklaste laagris nägite kirja, milles teatati Budha sinise kuju leiust. Kuid ma wõin teile öelda, et leitud kuju oli järeltehtud.

Fitz waatas talle imestades otsa.

— Kui ma Schanghais teiega pidasin läbirääkimisi ja kuulsin, et Wang-Chan saabub kohale, siis otsustasin ma tarwitada kawalust. Ma lasin oma sõpru tühja maakohta matta järeletehtud sinise

Budha kuju. Sama kuju on nüüd karawani poolt leitud, mille koosseisu kuulub ka minu sõpru.

— Milles oli see kõik wajalik?

— Ma nägin ette, jätkas wana hiinlane seletust, et nad meid siin rahule ei jäta. Seepärast ma püüdsin asja nõnda korraldada, et nende tähelepanu koondub mujale. Ja see on mul õnnestunud. Wiimastel päewadel ja öödel meie ei ole näinud enam luuramas mägestikus Wang-Chani sõdureid. Nähtawasti on nad nüüd kaotanud huwi meie wastu ja lasewad meid segamatult töötada.

Ta puhus õhku paksu suitsupilwe. Fitz tahtis tähendada midagi wahele, kuid Chang-Mi ei andnud talle selleks mahti.

— Ja teiseks on antud su kaaslastel sellega soodne juhus oma filmi walmistamiseks. Las nad wäntawad ja näitawad hiljem kogu maailmale oma filmi. Selleks nad on ju siia tulnud.

— Kuid see film ei ole ju ehtne. See film on wõltsitud.

Wana poliitikamees muutus tõsiseks.

— Selles on teil õigus, kinnitas ta, — kuid ühtlasi ma usun, e twaid Budha teab, kas on üldse algupärast sinist Budha kuju olemas wõi ei ole. Wiimastel päewadel ma olen hakanud jälle uskuma, et see on kõik waid munasjutt, mis sellest kujust on kirjutatud ja jutustatud. Kuid on ka wäga wõimalik, et Hagenaueril on õigus.

Fitz ei wastanud. Ta mõtted olid kandunud mrs. Marrimanile.

Sa-gu külas peeti suurt rahwapidu. Lehwisid lipud, kõikjal kostis lärm ja kisa. Budha leiu puhul olid siia rändanud wäga mitmesugust rahwast. Enamuses olid siin kulid ja sõdurid. Rohkesti oli sõitnud kohale ka rikkamaid hiinlasi, kes lasid endid wäikestel kergetel kärudel rikshadest sõidutada.

Pääle läbirääkimisi Wang-Chaniga jäid ameeriklased küla lähikorda laagrisse. Wang-Chani seletuse järele tuli neil oodata mõningaid päewi, enne kui wõimaldub lähineda kuju leiukohale. See olewat kloostriülema Kwo tahtmine.

Pääle telkide püstitamist ameeriklased siirdusid külla jälgima rahwa pidutsemist. Kerjused tõstsid siin ja sääl omad käed nende poole ja kummardusid sügawalt, kui mõni ameeriklastest heitis neile waskraha. Oli püstitatud paar kerget laudehitust, kus müüdi teed ja muid toiduaineid. Paar sõdurit käisid ringi Inglise ohwitseri rõiwastuses, mille nad arwatawasti kuskilt olid warastanud. Üks neist kandis rasket kõwerat mõõka. Mõlemaid sõdureid imestasid tütarlapsed, kes liikusid nende järel.

Kirew rahwahulk meeldis Pearyle wäga. Ta leidis, et omapärasemat pilti Hiina rahwa elust wõimaldub tal waewalt leida. Need pidustused pidid moodustama ta filmis omaette osa.

Filmimisega algas ta järgmisel hommikul. Kulid ja teised sihitult ringiwad ja lärmitsewad inimesed hakkasid kobaras koguma operaatorite ümber.

See kõik takistas tööd. Kuid Peary suutis nendega tulla osawasti toime ja peagi kõik nad andusid endiselt oma lõbustustele.

Nagu wäike kuningas käsutas Peary oma operaatoreid. Ta silmad hiilgasid waimustuses. Ikka ja jälle ta leidis huwitawaid stseene rahwamassis, mida ta tahtis jäädwustada filmis ja milliseid pilte waewalt oskab kunstlikult lawastada ka kõige osawam näitejuht.

Rahwahulk Sa-gus aina kaswis. Siirdus kohale rahwast Shen-Si prowintsi igast osast. Kohale saabus ka suuremal hulgal munke „Tarkuse kloostrist". Nende kollased mantlid tihti wilksatusid rahwa hulgas.

Neljandal päewal pääle kohalejõudmist leidis Peary, et ta on filminud kogu selle kirewa rahwahulga elu. Ta nõudis Wang-Chanilt, et lastagu teda nüüd oma operaatoritega kuju leiupaigale.

— Waewalt on see wõimalik, kahtles Wang-Chan. — Kwo waewalt annab oma nõusoleku selleks.

Peary muutus ägedaks.

— Mina ei taha siin samuti tegewuseta wahtida nagu säälses laagris. Minu inimestel ei tule seda mõttessegi. Minge öelge Kwole, et meie tahame tööga otsekohe alata.

Wastumeelselt suundus Wang-Chan kuju peidukohta. Sääl oli püstitatud mõningaid sawist ja puust ehitusi. Ühes neist majadest, mis oli püstitatud paari wiimase päewa kestel elas Kwo.

Wang-Chan teatas talle Peary seisukoha. Kwo ilme muutus tigedaks. Ta kortsutas kulme ja suu ümber ilmusid kalgid jooned.

— Neil inimestel ei ole aega? küsis ta järsult. Öelge neile, et meie ei ole weel niikaugel, et nad wõiks filmimisega alata. Kõiki kuju osasid ei ole weel leitud ja kaewamistööd pole kaugeltki lõpetatud. Omale tööle meie ei waja siin uudishimulikke päältwaatajaid ja segajaid. See peaks teil enestel olema selge.

— Ma juba teatasin neile sellest.

— Ja kui nad sellega ei ole rahul, siis wõiwad nad pöörduda tagasi oma kodumaale.

Wang-Chan tahtis lahkuda.

— Öelge neile, peatas teda Kwo, — kui nad ei ole oma olukorraga rahul ja minu käsku ei kuula, siis karistab neid Budha. Budha wiha eest ei ole neil pääsu.

— Ma ütlen neile seda.

Kwo andis märku, et Wang-Chan astuks talle lähemale.

— Kas keegi on midagi kuulnud mr. Marrimanist.

Wang-Chan raputas pääd. Ta küsis waewalt kuuldawalt:

— Kuidas on mrs. Marrimani terwis?

— Alguses oli ta rahutu, seletas Kwo. Ta kisendas ja karjus. Siis aga ähwardasin ma kahte madu ta tuppa tuua. Hirm madude eest tegi ta

waikseks. Ükski munkadest ei tea senini tema kloostris wiibimisest.

Kui aga keegi munkadest teda siiski kuuleb?

— Sel juhul ma lasen maha raiuda nii temal kui ka mungal parema käe. Nende keeled ma lasen suust ära lõigata ja silmad wälja pista. Nad ei suuda sarnasel korral olla meile enam kahjulikud.

Kerge wärin läbistas Wang-Chani keha. Ta teadis, et mida Kwo lubas, seda ta ka täitis.

Wäljudes pühast kohast jäi Wang-Chan seisatama wärawa juure. Kuju leiupaika wiiwa wärawa ette oli asetatud kõrge Budha kuju. Selle kuju kõrwal seisis alatasa suur rahwahulk. Ühed inimestest tulid ja teised läksid.

Suurele waskwaagnale, mis seisis kuju ees heitis rahwas raha ja teisi andeid. Paljud kaugemalt mägestikust tulnud inimesed heitsid kuju ette ohwrina mõne jahilooma.

Istudes kärule laskis Wang-Chan end sõidutada Peary telgi ette.

— Armuline kloostriülem Kwo palub wäga wabandada, kuid siiski ta ei wõi lubada, et algaksite homme filmimisega pühas paigas. Sääl pole tööd weel kaugeltki lõpul. Ja mis kõige olulisem: rahwas muutuks siis rahutuks, kui walged inimesed askeldawad nende pühal kohal. See wõiks wälja kutsuda otsekohe werise rahutusi. Parem on oodata niikaua, kui rahwahulgad walguwad laiali. Seda wõiwat loota juba kõige lähemal ajal.

Peary wandus,

— Kui tahaksite meile wastu tulla, siis saaksite üle ka neist takistustest. Kwo peaks leidma ometi abinõusid rahwahulga rahustamiseks.

Wang-Chan laotas nõutult käsi. Kummardudes ta wäljus telgist.

Leinkohale tagasi minnes kohtas ta wärawas rahwa hulgas kindral Pao-hi-scheni. Wiimane oli suure kummuse tõttu heitnud kuue seljast ja jalutas särgiwäel rahwa hulgas ringi.

Kindral kutsus ta oma majja. See oli wäikene sawist maja, mis oli ehitatud Kwo maja lähikorda. Kindralil oli laual weini ja teisi joowastawaid jooke.

Tühjendades esimesi klaase küsis kindral naerdes:

— Mida walged nõiad teewad? Ütle mulle kord awameelselt, kas neil walgetel on palju raha. Peaksime mõtlema sellele, kuidas seda raha omandada.

Wang-Chan tõstis näpu huulile.

— Teie kõnelete nii, nagu tahaksite rippuda wõllas, arwas Wang-Chan.

Kindral tegi hooletu liigutuse.

— Mina igatahes ei mõtle ainult mitte nii talitada kui Kwo mõtleb. Ka meie peame waatama sellele, mis on meile kasulikum.

Wang-Chan waatas talle üksisilmi otsa.

— Joo, sundis teda kindral. — Joo, siis hakkad sinagi aru saama, mis siin mängus seisab.

Pääle mõne klaasi tühjendamist küsis Wang-Chan:

— Kas on lähemaid teateid sakslaste kohta? Mida nad teewad?

Kindral irwitas pilgutades kawalalt silmi.

— Sakslastel lõpeb warsti otsa toidumoon, wadistas ta. — Ja siis ei ole neil enam midagi süüa. Selle eest olen ma juba hoolitsenud.

— Sa oled selles kindel? Kuid nad wõiwad ju ometi osta toiduaineid.

— Ma olen lewitanud kogu prowintsis kuulujuttu, et need sakslased on nõiad, kes tahawad meid häwitada. Ükski hiinlane ei julge nende soowe täita. Nad kindlasti surewad nälga, kui nad mitte warem ei pöördu tagasi oma kodumaale.

Ta tühjendas kaks klaasi wiina. Kuna Wang-Chan ei wastanud, puudutas ta wiimast õlast.

— Mis sa norutad? praalis kindral. — Ma arwan, et sakslaste hulgas on mehi, kel on kodumaal suur kuulsus ja palju raha. Nende meeste eest wõiksime nõuda nii kõrget lunastusraha, et oleksime rikkamad mehed kogu Hiinas.

— Kuid mis arwab sellest Kwo?

— Temal ei ole üldse selles asjas midagi arwata.

Wang-Chan raputas lootusetult pääd.

— Sa oled kui wäeti wihmausš, jätkas kindral endisel praaliwal toonil. — Sa ei oska nagu omaette astuda ühtki sammu. Kui mina seda ütlen, et seda on tarwis teha, siis meie seda ka teeme.

Kindral astus Wang-Chani ette ja wibutas rusikat.

— Kuid ma ütlen teile: peaksite teie sellest poole sõnagagi lausuma kellegile, siis olete homme juba põrgus.

17.

Joe Harringsil alanes palawik järgmisel päewal. Ta tundis weel waid kogu kehas suurt roidumust. Waewalt suutis ta awada silmad ja lausuda teenrile mõne sõna.

Kolmandal päewal Harrings tõusis woodist ja nõudis oopiumipiipu. Kuna teener talle piipu ei ulatanud, siis karjus ta kui meeletu.

Keskhommiku paiku astus Harringsi telki Chang-Mi, Hagenaueri ja Fitzi saatel. Chang-Mi istus wäikesele leentoolile woodi ette, kuna Hagenauer wõttis istet woodi päetsi juure asetatud toolil.

— Kuidas tunnete end täna? küsis Fitz.

— Tänan, wäga hästi. Aga ma wajan tungiwalt piipu.

Chang-Mi wõttis sõnalausumata taskust piibu ja karbi, mis sisaldas oopiumi. Mürgist olid walmistatud wäikesed kuulikesed ja nendega täitis hallipäine hiiglane aeglaselt piipu. Harrings jälgis ta igat liigutust leegitsewate silmadega. Näis, nagu ei suudaks ta oodata silmapilku ,mil wõib ulatada käe piibu järele.

— Teie mõtlete, pöördus Chang-Mi noormehe poole, — et ma täidan piibu teie tarwis. Ma ei ulata teile piipu enne kui ütlete mulle, kes andis teile warem oopiumi.

Harrings haaras wärisewate sõrmedega piibu järele, kuid samal hetkel tõmbas Chang-Mi piibu tagasi.

— Andke mulle mu piip! karjus Harrings täiest kõrist. — Mis teile lähewad korda minu asjad?

Fitz pani käe ta õlale ja püüdis teda rahustada.

— Olge nüüd üsna mõistlik ja öelge meile, kes teile warem andis oopiumi. Chang-Mil on see millegipärast wäga oluline teada.

— Mina ostsin oopiumi kahelt hiinlaselt, põikles Harrings.

Kus? päris Chang-Mi waadates Harringsile terawalt silma.

— See oli Si-ngani jaamas, waletas Harrings. Ta hääl wärises, kuna ta ei talunud Cang-Mi uuriwat waadet.

— Ma ei usu seda mitte.

Harrings laotas käsi.

— Mul ei ole see üldse oluline, kas teie seda usute wõi ei usu. Tehke nii nagu seda hääks arwate.

— Ma ei saa seda uskuda, wäitis Chang-Mi, — sest piibu, mida ma praegu käes hoian, ei ole teie mitte ostnud jaamas, waid selle piibu olete

saanud teie hoopis hiljem. Selle piibu on andnud teile üle keegi laagris.

Huuled Harringsil hakkasid wärisema. Ta silmad kiindusid piibule.

— Mõistke, ma ei saa teile seda öelda, sõnas ta peaaegu paluwalt. — Ma tean, et oopiumiga kauplemine on keelatud ja kui ma teataksin need isikud, siis teie wõtaksite nad seaduslikule wastutusele.

Hagenauer ulatas Harringsile klaasi wiinaga.

— Teie olete meie külaline, algas Hagenauer, — meie oleme päästnud teie elu ja juba seepärast teie wõiksite meid usaldada. Ühtlasi aga ma pean teile teatama, et minu laagris ei ole oopiumi suitsetamine lubatud.

Chang-Mi peitis piibu tasku. Ta kawatses nähtawasti lahkuda telgist.

— Andke mulle mu piip? karjus Harrings kogu hingest. Ta waade sarnanes nõdrameelse omale. Kramplikult ta surus käsi rusikasse ja näis, nagu tahaks ta Chang-Mile kallale tormata.

— Istuge! käsutas Chang-Mi.

Sõnakuulelikult täitis noormees käsku.

— Teie kaotate mõistuse, kui teie ei saa oopiumi, sõnas Chang-Mi pehmelt. — Wõtke ja suitsetage. Siis teie muutute mõistlikumaks.

Harrings haaras ta käest piibu. Mõne hetke pärast paks suitsupilw täitis telgi.

Hagenauer toetas ta kõrwale woodiserwale ja

pani tähele, kuis higipiisarad hakkasid noormehel tugewaft erutusest woolama üle palge.

— Kas teie tahate mulle nüüd öelda, kes teile andis oopiumi? päris Chang-Mi.

— See on minu asi, urises Harrings. — Mina ei ole oopiumi eest kellegile wõlgu.

Ükski näojoon Chang-Mil ei liikunud. Ta wõttis taskust kortsunud kirja ja sõnas:

— See kiri on Wang-Chanilt, teie suurelt sõbralt. Ta kirjutab meile, et ta laseb mrs. Marrimani wabaks, kui meie maksame kaksjada tuhat dollarit lunastusraha.

Neil sõnadel oli imestuswäärne mõju Harringsile. Ta nägu muutus sügawast kahwatusest walgeks. Huultest kadus wiimane weretilk ja piip pudenes käest põrandale. Tardunud pilguga ta waatas Chang-Mile otsa.

Fitz hüppas ta ette.

— Öelge meile silmapilk, mida teie teate mrs. Marrimanist. Kui teie seda kohe ei ütle, siis kägistan ma teid surnuks.

Harrings püüdis taganeda telgi nurka. Ta õlad währatasid hirmus.

— Öelge kohe, karjus Fitz, — wõi muidu elate wiimast silmapilku. Kus on mrs. Marriman?

— Wang-Chan toimetas ta kuhugi . . .

— Teie olete tema siis röövinud?

— Ta tegi mind oopiumiga segaseks, kogeles Harrings. — Ta laskis mind toimetada mrs.

Marrimani oma telki. Säält toimetasid edasi tütarlapse sõdurid...

— Kus asub mrs. Marriman praegu?

— Ma ei tea seda... ma ei tea. Ta ei öelnud mulle seda...

Viimased sõnad lausus Harrings sosistades. Ta langes oma asemele ja kaotas teadvuse.

Mehed lahkusid telgist. Nad istusid laagri piiril kaljuserwale ja jätkasid olukorra lahendamist.

— Meie peame mrs. Marrimani asukoha teada saama kõige lähemal ajal. Röövleid peame karistama werisel.

Chang-Mi ulatas talle sigari.

— Teil peab jätkuma enam külmawerd, armas sõber, lohutas ta Fitzi. — Meie mõistame täiel määral teie walu ja ahastust, mida teie tunnete oma armsama pärast. Praeguses olukorras peame tegutsema kõige suurema ettewaatlikkusega. Wang-Chanil ja ta kaaslastel on kasutada hästi relwastatud salgad. Kõige sellega peame arwestama.

Fitz pigistas kramplikult sõbra kätt.

— Kas teie olete selles kindel, et mrs. Marriman wiibib „Tarkuse kloostris"? Kas teie jääte selle arwamise juure.

— Ma olen selles kindel.

— Siis ma asun weel täna teele. Ma loodan, et ma leian siit mõne mehe, kes on mind nõus saatma.

— Minu laagrist peawad tulema mõned mehed

teiega kaasa, otsustas Hagenauer. — Teisiti ei ole see võimalik.

— Mina tulen teiega kaasa, sõnas Chang-Mi tagasihoidlikult. — Ma usun, et suudan teile olla kasulik, sest tunnen hästi rahwast ja maastikku.

Fitzi silmad lõid hiilgama.

— Kui teie tulete minuga kaasa, siis ma olen selles kindel, et ülesanne õnnestub. Kui kaugel asub siit klooster?

Chang-Mi mõtles mõne minuti.

— Kui meie täna õhtupoolikul teele asume, siis wõime homme samal ajal olla kloostris. Kloostrisse pääs ei tohiks meile sünnitada ülepääsematuid raskusi. Säälsed mungad on üldiselt lihtsameelsed ja kindral Pao-hi-schen ning Kwo ei wiibi praegu kloostris. Muidugi peab tulema kaasa tingimata ka mu teener Pang. Kui pääseme kloostri õuele, küll siis juba näeme, kuidas sääl teotseda.

*

Jola Marrimanil wenis aeg kloostris suures meeleheites. Ta alul üha nuttis. Mitu päewa ta oli wiibinud omas kongis, seda ta ei suutnud otsustada, sest kong oli ühtewiisi hämar nii päewal kui öösel. Sünget ruumi walgustas ähmaselt wäike õlilamp, mis põles lae all.

Ka omast kohaletoomisest ta ei mäletanud palju. Ta kaotas teadwuse, kui sõdur telgis haaras tema oma sülle. Minestusest ta ärkas teel kärus. Kuna aga tal olid köidetud kinni silmad, surutud suhu rätt ja käed seotud tagaselga, siis ta ei suutnud end

liigutada. Kui tal awati silmad, leidis ta end selles kitsas ruumis.

Warsti pääle seda ilmusid ta ruumi kolm meest. Üks neist, kel olid kolgid näojooned ja keda ka teised mehed näisid kartwat, kõneles temaga. See mees oli Kwo ja ta kaaslasteks olid kindral Paohi-schen ja ülemõpetaja Ta-hio-schi.

Mornide näojoontega mees sõnas talle:

— Mu preili, meie kahetseme, et see kõik nii on juhtunud. Meje püüame siin täita iga teie soowi. Teie wiibite pühas kohas. Siin ei ole keegi naine warem wiibinud. Teile ei juhtu siin kõigewähematki halba, kui peate end mõistlikult ülal ja ei karju. Juhul, kui teie aga seda teete, satub teie elu hädaohtu.

Warsti aga pääle meeste lahkumist ta hakkas meeleheites karjuma. Kohe pääle seda ilmusid mehed uuesti ta kongi. Mornil mehel läikisid silmad wihast.

— Kui teie oma kisa ei jäta, seletasid talle mehed, — siis meie laseme toimetada teie tuppa kaks madu. Need sunniwad teid igawesti waikima.

Hirmuga surus Jola käed silmile. Ta roomas põlwedel morni näoga mehe ette. Katkendilikult surudes sõnu üle huulte päris:

— Mis teie õieti tahate minust, et lasite mind wangistada?

Mees mornide näojoontega tõstis oma käe.

— Meie wajame teid.

— Mind? Aga milleks siis?

Kindrali rõiwastuses mees waatas iharalt tütarlapsele otsa. Ta weel äratas Jolas wiha ja tütarlaps saawutas jälle enesewalitsemise.

Tõustes püsti ta nõudis:

— Milleks teie wajate mind?

— Teil on sõber, jutustas morn mees, — kes tahab siit lahkuda. Tema lahkumine käib risti meie huwidele wastu. Et mr. Fitz mitte ei lahkuks, selleks laskfimegi teid wangistada. Kas nüüd on teil selge?

— Kaua teie tahate mind hoida wangis?

— Wõimalik, et kümme päewa. Aga waheſt ka kauem.

— Kuid kas teie pole mõelnud sellele, et minu isa ja mr. Fitz asuwad mu otsimisele. Ja nad leiawad mu kindlasti.

Mehed puhkesid naerma.

— Nad ei leia teid kunagi. Laagris ei tea keegi hing, kuhu teid on toimetatud.

Meest mornide näojoontega ja samuti ka suurekaswulist meest kindrali rõiwastuses ta hiljem mõnda aega enam ei näinud. Ta kongi astus waid kolmas mees, ülemõpetaja Ta-hio-schi. See mees waldas hästi inglisekeelt ja tõi talle ka ingliskeelseid raamatuid lugeda. Teda külastas veel vana teener. Kuid see oli tumm ja ta pilk oli segane kui hullumeelsel.

Kui ülemõpetaja teda kord jälle külastas, p

lus Zola temalt tinti ja sulge ja paberit. Ülemõpetaja täitis tütarlapse palwe. Zola andus nüüd kirjutamisele ja joonistamisele. Aeg töötades ei tundunud tal enam nii wõrratult igaw kui warem.

18.

Kuna Kwo ei wõimaldanud ameeriklastele pääsu sinise Budha kuju pühale leiukohale, siis laagris wõttis maad üldine rahulolematus. Sadas haawawaid märkeid nii hiinlaste kui ka laagrijuhtide arwel. Pearyl ja mr. Marrimanil oli palju tegemist, enne kui suutsid rahustada oma inimesi.

See oli neljandal ööl pääle laagrisse asumist uuele kohale, kui mr. Marriman kuulis südaööl oma telgi ees sammude müdinat. Ta muutus tähelepanelikuks, sest laagris pääle wahtide pidid kõik sel ajal magama.

Keegi lähines ta telgile ja peatus hetkeks telgi awawuse ees. Siis kuuldus kuis keegi ruttas jooksutes minema.

Mr. Marriman hüppas wälja woodist. Ta haaras rewolwri ja astus telgi ette. Ta ei näinud wäljas ühtegi hinge. Nähtawasti oli suutnud telgi ees seisatunud mees kaduda kaugemal asuwate telkide warju.

Tagasi telki minnes leidis Marriman telgi läwelt suure kirjaümbriku, millel seisis tema nimi.

Kiiresti awas ta kirja ja leidis oma suureks imestuseks, et kirjal seisis ta tütre allkiri.

„Armas isa!“ kirjutas Jola. „Ma ei tea mitte kus ma wiibin. Aga minu eest hoolitsetakse hästi ja mu terwis on kõige parem. Mul öeldi siin, et ma otsekohe niipea wabanen, kui leitakse Budha sinine kuju.“

Ta uuris lähemalt käekirja. Käekiri sarnanes wäga Jola käekirjale. Weendus kindlasti selles, et kirja on kirjutanud Jola ja ei keegi muu.

Magus rõõm täitis ta hinge. Tundis, nagu oleks laskunud rinnalt luupainaja. Kuni senini oli waewanud teda kahtlus, kas Jola weel elab. Kuid nüüd oli see kindel.

Rõiwastus kiiresti ja ruttas kiri käes Peary telki. Wiimane ei imestanud wähe nähes wanahärrat südaöösel astumas oma telki.

— Mis on siis lahti? küsis Peary üllatatuna.

— Jola elab! Selles ei saa olla enam kahtlust. Jumal ise olgu tänatud.

Ta ulatas kirja Pearyle. Lugedes kirja mitu korda läbi waatas Peary küsiwalt oma wana sõbra otsa.

— Kes tõi selle kirja?

Marriman laotas käsi ja jutustas kuis ta oli kuulnud sammude müdinat telgi ees.

— Jolal on igatahes sääl abimehi, kus ta wiibib. Muidu poleks tal olnud wõimalust seda kirja toimetada siia. Wõi lasksid jälle need, kes hoiawad ta wangis, kirja mingi tagamõttega toimetada siia?

Selles küsimuses nad ei jõudnud mingisugusele lõplikule seisukohale. Nad otsustasid saata otsekohe kaks käskjalga Jola kirjast ärakirjaga laagri endisesse asukohta, et ärakirja edasi anda Fitzile.

Kui hommikul laagris üldiselt teatawaks sai, et Jolalt on saabunud kiri, wõttis aset üldine juubeldus. Inimeste nägudelt wõis kõikjal märgata elewust ja rõõmu.

Lõunapaiku Peary ja Marriman otsustasid minna Kwo jutule, et wahetada mõtteid tööalguse üle. Leiukoha wärawas nad teatasid ühele preestrile, et soowiwad kõneleda Kwoga.

Jäädes wärawa ette ootama, jälgisid nad siin rühklewat rahwahulka. Pearyle paistis silma, et mungad ja teised waimulikud olid millegipärast ärewuses. Seda wõis ta järeldada nende elawast kõnelusest ja kärsituist liigutusist.

Umbes pooletunnilise ootamise järele ilmus wärawale kindral Pao-hi-schen. Ta nägu õhetas wihast. Weel enne kui Peary suutis talle midagi öelda, karjus wihane kindral:

— Teie wõite homme hommiku wara teha mida soowite. Aga nüüd jätke meid rahule.

Otsekohe ta pööras ümber ja lasi wärawa sulgeda.

— Oleme siis ükskord niikaugel, rõõmustas Peary kui wäraw oli suletud, — et wõime alata tööga. Meie rahwas satub otsekohe rõõmust joowastusse, mil teatame neile sellest.

Samal ajal kui Peary ja Marriman jalutasid

tagasi laagrisse, lebas Kwo ees laual sinise Budha kuju osad. Sajad mungad, kes olid rakendatud kaewamistöödele, olid leidnud pea wiimse osa kujust. Kuid loodetud warandust nad ei olnud leidnud. Pääle siniste kujutükkide olid nad leidnud weel waid üksikuid waasitükke ja mõne hõberaha. Ka oli tulnud nähtawale mõni waseſt waagen.

Pool tundi tagasi oli jõudnud kohale Si-nganiſt wanamees, kes oli asjatundja igasuguste kunstiesemete wäärtuse hindamises. Tema arwamised olid põhjustanudki üldise meelepaha ja ärewuse pühas paigas.

Kui wanamees oli silmitsenud luubiga ühte wana waasitükki, leidis ta sellelt templi: „Made in Germani" (Walmistatud Saksamaal).

Wanamees pöördus Kwo poole küsimusega:

— Kas ka see waasitükk leiti Budha kuju leiukohalt?

— Ütlesin teile juba, et kõik need esemed leiti samast.

— Imelik, pomises wanamees.

— Mis on imelik? päris Kwo.

— See waasitükk peaks olema, kui ta on sattunud ühes kujuga mulda, wana wähemalt paartuhat aastat. Kuid siin seisab, et see kuju on walmistatud Saksamaal. Mina seda ei mõista.

— Seisab, et kuju on walmistatud Saksamaal?

— Nimelt. Siin on wastaw tempel.

Ruumis süwenes waikus. Kwo ja kindral jälgisid põnewusega wanamehe askeldusi. Wanamehe tä-

helpanu näis köitwat wasest waagen. Ta pööras waagnat käis ning waatles seda lähemalt ja kaugelt.

— Mina mõtlesin, seletas wanamees, — kus ma seda waagnat warem olen näinud. Kuid nüüd mul meelestub, et otse samasugust waagnat nägin pool aastat tagasi Schanghais. Siis oli see waagen muidugi uus ja rikkumatu. Kuid nüüd on waagnat moondatud mitmesuguste hapetega.

Kwo kannatus katkes.

— Olete teie hull, karjus ta wanamehele, — et kõnelete sarnast loba.

— Ma ütlen ainult seda, mida ma tõeks pean.

— Kui teie ei jäta oma waletamist, seletas wihast wärisedes Kwo, — siis lasen ma teid pudruks peeta.

Wanamees hakkas silmitsema waagnat läbi luubi. Ta pühkis waagnat siidiga ja silmitses seda siis uuesti.

— Ma ei saa siiski teisiti, algas wanamees weidi wärisewal häälel, — kui pean wäitma, et see waagen on walmistatud kas Pekingi wõi Tientsi wabrikutes. See on wäljaspool kahtlust.

— Kuidas aga siis sarnased waasitükid ja waagnad on sattunud siia Budha leiukohta?

Nõutult kehitas wanamees õlgu.

Weresooned Kwo laubal paisusid.

— Kuid öelge mulle juba siis, kuidas on lood Budha kujuga. Wõib olla ei ole ka see teie arwates ehtne. Kõnelege mulle inimene, kes olete siia saadetud nagu kurjade waimude poolt.

Õnnetu mees ei teadnud, mida kosta. Ta waatas kahtlewalt Kwole.

— Armuline kloostriülem, seda ei julge ma mitte otsustada.

Kwo heitis tähendusrikka pilgu kindralile. Wiimane astus wanamehe ette ja küsis.

— Kas teie wõite meile öelda, milline wahe on wana ja uue portselani tüki wahel?

Wanamees noogutas pääga.

— No kõnelge siis, käsutas Kwo.

— Kui seda katki lüüa, siis uus, wärske portselani tükk on ka seest niisama hele kui wäljaspoolt. Wana portselani läige aga on seespool tuhmim. Saladuslikud jõud, mis on olemas mullal, muudawad ajakestel portselani seesmust.

— Aga meie wõime lüüa puruks ka Budha kujul mõne tüki.

Kindral wõttis purunenud kujust wäikese tükikese ja ulatas selle wanamehele.

— Lööge see tükkideks, käsutas ta wanameest.

Sõnakuulelikult asetas wanamees sinise portselani tüki pakule. Kergest haamrilöögist purunes tükk mitmeks killuks.

Kwo ja kindral kummardusid üle põlwitawa wanamehe. Wiimane hakkas kildusid silmitsema läbi luubi. Siis pani ta luubi kõrwale ja waatas mõttes maha.

— Milline on teie otsus? nõudis Kwo.

— See portselan on hoopis uus. Ma ei wõi selle wanadust hinnata üle aasta.

Kwo tundis nagu oleks tal õhust puudus. Ta rind tõusis ja wajus raskelt. Kerge korin kostis ta pooleldi awatud suust.

— Nad on meid petnud, lausus ta ja tõstis üles mõlemad käed. — See ei ole mitte õige Budha!

Äkitselt tõmbas ta wöö wahelt pika noa.. Wanamees kattis hirmuga käega silmad, sest ta kartis, et wihane kloostriülem tungib talle kallale.

Kwo taganes mõne sammu ja heitis siis noa kogu jõust lauale. Wahe tera tungis sügawasse lauasse.

— See tähendab, sõnas ta, — et selle noaga lõigatakse süda rinnust.

Keegi toaswiibijaist ei suutnud mõista, mida ta sellega tahtis öelda.

*

Järgmise päewa õhtul pääle teele minekut jõudsid Fitz ja Chang-Mi mäenõlwakule oma kaaslastega, kuhu paistsid üle puude latwade „Tarkuse kloostri" lipud. Kõik mehed olid tugewasti wäsinud, sest nad olid teekonna wältel puhanud waid mõned tunnid.

— Meie peame einetama kiiresti, sõnas Chang-Mi wõttes kaljurahnul istet. Praegu juba hakkab ilm pimenema. Paari tunni pärast aga tõuseb täiskuu ja siis on wõimatu midagi ette wõtta.

— Arwate, et leiame kindlasti wärawa, mis asub müüris wastu jõe kallast.

— Seda ma loodan, sõnas Chang-Mi weenwalt.

Mehed neel[illegible] plalt sinki ja leiba. Karastanud end weiniga [illegible] nad liikuma mööda mäenõlwa alla.

Pea [illegible] neile widewikus silma kloostri tuled. Nad pidid liikuma nõlwakul wäga ettewaatlikult, sest kergesti wõisid komistada kiwidel. Laternaid aga nad algul ei süüdanud, sest laternatulede wilkumist wõidi märgata kloostrist.

Liikudes hääletult kui warjud jõudsid mehed põõsaste wahel põigeldes jõe kaldale. Chang-Mi tegi sosistades korralduse, et mehed sütaksid laternad ja seoksid laternate ümber kiirte tuhmistamiseks siidiriide.

Kahwatu walgus langes mustale weele.

— Siin peab leiduma lootsik, wäitis Chang-Mi. — Teie, Fitz liikuge pahemale ja silmitsege hoolikalt kallast.

Mõne minuti pärast märkas Fitz pinguli tõmmatud köit, mis oli seotud paju tüwe külge. Kummardudes üle kalda nägi ta tihedast puhmast warjatud wäikest lootsikut.

Ta teatas sellest Chang-Mile. Kolmekesi, Chang-Mi, Fitz ja Pang, sõudsid üle jõe. Kaks kaaslast jäeti ootama jõe kaldale.

Otse teisel kaldal kerkis kõrge kloostrimüür. Müüri kõrgus wõis olla umbes neli meetrit. Hall kiwisein näis nii sile ja järsk, et sellest üleronimine tundus wõimatuna.

— Uks peab olema samas lähikorras, sosistas Chang-Mi.

Nad wõtsid rewolwrid kätte ja tõmbasid kuulid rauda. Lükates kõrwale põõsaid walgustasid nad hoolikalt müüri.

Kibuwitsa põõsa warjus Pang märkas müüris ukse piirjooni. Massiiwne hall uks sulas pea täielikult ühte müüriga.

Käewiipega kutsus Pang kaaslased kohale. Fitz wõttis seljakotist wõtmekimbu ja katsus ust awada. Üks wõtmetest sobis luku awausse ja pea andis järele luku keel.

Enne kui nad awasid ust sõnas Chang-Mi Pangile. — Sa hoia walmis kaks tulepommi. Juhul kui märkame õuel inimesi, siis heida üks tulepommidest wastu seina. See pimestab nende silmad ja nad muutuwad teowõimetuks. Wahepääl wõime tungida neile kallale.

— Tähelepanu, sosistas Fitz. Ta surus õlaga kogu jõust wastu ust. Nagisedes andis raske uks järele.

Hoides käes laskewalmis rewolwreid astusid mehed läbi ukseawause. Nad leidsid endid madalast ruumist. Walgustades laternatega ruumi, leidsid, et ruumil on neli ust. Ühtki elawat hinge ei olnud näha.

Chang-Mi awas kõige wasakpoolsema ukse. See uks wiis akendeta ruumi, kus seisis tühje kaste. Järgmine uks wiis wõlwialusesse käiku. Käigu lõpul nad leidsid awatud ukse, mis wiis lossi õue.

— Minge üksi edasi, sosistas Chang-Mi Pangile. — Olge ettewaatlik ja heitke nöörredel üle

müüri, et meil oleks kloostriõuelt wäljapääs, kui meil suletakse see käik. Ma lähen Fitziga tagasi ja kinnitan nöörredeli põõsaste külge. Kui kedagi märkad, siis püüa sellest meile otsekohe teatada.

Pang kadus pimedale õuele. Chang-Mi ja Fitz aga pöördusid tagasi. Nad astusid müüri taha ning ootasid, mil Pang heidab üle müüri nöörredeli.

Mõne minuti pärast langes nöörredel sahisedes üle müüri. Fitz köitis ta otsa pajutüwe külge.

Chang-Mi ronis redelit mööda müürisertwale ja sosistas Pangile.

— Kas märkasid midagi õuel.

— Kõik on waikne.

— Hää, sa peida end kuhugi müürinurka ja oota meie märguannet.

Fitz ja Chang-Mi siirdusid tagasi eesruumi. Nad awasid nüüd ukse wõlwialuse käigu kõrwalt. Siirdusid akendeta ruumi. See ruum osutus suuremaks ja awaramaks samasest ruumist, mis asus wasakul. Seina ääres seisis puupakke, mis olid kinnitatud ahelatega seina külge.

Kui nad tähelepanelikult silmitsesid ruumi, kuulis Fitz kauget laulu. Kas laul kostis põrandaalt wõi mujalt, seda ei wõimaldunud tal algul kindlaks määrata.

— Kuulete, sosistas Fitz, — keegi naine laulab ingliskeeles. See on kindlasti tema.

— Et laulab mrs Marriman, see on kindel, kinnitas Chang-Mi: — Seinad on ruumil wäga paksud ja seetõttu wõimata öelda ,kust laul kostab.

— Kas ta kuuleb meid? Ma wilistades annan talle märku.

— Tee seda aga ettewaatlikult.

Tasa hakkas Fitz wilistama shlaagerit, mida wiimasel ajal laialt lauldi Ameerikas: „Kallim täna öösel, täna öösel kell pool kaks, siis ma külastan sind, armsam, oota sa mind.“

Kui ta oli lõpetanud, algas ta shlaagerit uuesti ja wilistas wiimast kolm korda. Tütarlaps oli lõpetanud laulmise. Arwatawasti oli ta kuulnud wilistamist ja muutus seetõttu tähelepanelikuks.

Mehed surusid kõrwad wastu seina ja kuulasid hinge kinni pidades. Uuesti kostis laul nende kõrwu. Sedakorda lauldi: „Täna öösel kell pool kaks? Täna öösel kell pool kaks? Külastad sa mind, mina ootan sind!“

— Kiiresti, sosistes Fitz. — Meie peame leidma tee ta juure.

Nad lahkusid ruumist ja püüdsid awada järgmist ust. See aga ei läinud nii libedasti. Fitz pidi proowima enne mitut wõtit ja muukraudu, enne kui suutis awada ukse.

Üle läwe astudes tundis Chang-Mi otsekohe, et see on kõigepühama paiga eesruum. Ta mõistis, et igafilmapilk wõib ilmuda waht. Ruumil oli mitu ust. Nad kuulatasid uste taga. Ühtki häält ei olnud aga kusagilt kuulda.

Kõigepühamasse paika wiis kõrge ja lai uks. Chang teadis, et see uks on wähemalt pool meetrit

paks. Fitz asus Chang-Mi märguande pääle ust lahti muukima. Chang-Mi seisis ta kõrwal, hoides pahemas käes laternat ja paremas laskewalmis rewolwerit.

19.

Sama päewa õhtupoolikul ärkas Jola pääle pikemat uinakut. Ta nägi, et teener oli wahepääl käinud ruumis ja toonud talle eineks sinki, leiba ja maiustusi. Aseme kõrwale oli asetatud waagen wärske weega.

Jolal puudus isu. Ta otsustas pesta nägu ja käsi. Hüpates asemelt andis ta kogemata waagnale tugewa hoobi, mille tõttu wiimane kaldus ümber. Wesi walgus mööda põrandat laiali. Seejuures Jola aga märkas, et wesi hakkas walguma läbi põranda.

Ta kummardus üle weeloigu ja nägi, et wesi nirises pragudesse, mis piirasid üht nelinurkset kiwi. Tükk aega ta waatles tähelepanelikult wee nirisemist. Siis wõttis ta kinga jalast ja koputas wastu kiwi.

Kiwi kõmises õõnsalt. Polnud kahtlust selles, et põranda all asus mingi ruum. Sellesse ruumi pääsemiseks nähtawasti oli kõrwaldatud kiwi.

Haarates kiwiserwast püüdis ta liigutada kiwi. See aga ei andnud järele. Mõne katse järele ta

weendus, et nõnda ei wõimaldu kiwi liigutada omalt kohalt.

Ta wõttis kahwli ja tahtis sellega kiwi paigast nihutada. Kahwel murdus ja ta pidi loobuma omast katsest.

Wäsinuna kugistas ta alla mõne pala. Tärkas mõte, et kas kuskil seinas ei leidu nupp, millele wajutades kiwi nihkub paigast. Ta waatles tähelepanelikult läbi seinad, kuid midagi sarnast ei puutunud talle silma.

Siis lõi ta enesele wastu rindu ja pomises: „Kui rumal ma olen. Siin higiwanas ehituses ei wõi ju leiduda sarnast moodsat seadeldist. Kiwi kõrwaldati nähtawasti kuidagi lihtsamal wiisil.

Ta laskus asemele ning hakkas mõtisklema, kuidas kohalt kiwi kõrwaldada. Waadates ükssilmi põrandale, sattus ideele tõsta kiwi paigast.

Kiiresti rebis ta paaril padjal riide ribadeks. Sõlmis need ühte ja keerutas köieks. Köie otsi peos hoides surus ta noa abil köie läbi prao.

Köieotsi keerutades ümber peo püüdis tõsta kiwi. Ootamatult kergesti andis kiwi nüüd järele.

Kiwitahwli asemel awanes pime käik, millest paistsid paar trepiastet. Ta astus trepist alla ja leidis enese kitsast ruumist. Ruum oli täidetud mitmesuguste raamatute ja paberitega.

Ta kandis paberid oma tuppa ja waatles neid õlilambi walgusel. Need olid hiinakeelsed käsikirjad, mida ta ei suutnud lugeda.

Käsikirju sorides puutus talle silma wihk inglis-

ja prantsuskeelseid kirju. Ta hakkas neid huwiga lugema, põlwitades omal asemel.

Lugedes lõid õhetama ta silmad. Ta käed hakkasid kergesti wärisema. Kirjades jutustati suure Hiina riigi asutamist, mille keisriks pidi saama, niipalju kui ta kirjadest taipas, kloostriülem Kwo. Selle suure Hiina riigi piirideks polnud ette nähtud mitte üksnes maaalad, kus hiinlased elawad. Uus riik pidi haarama ka Gobi kõrbe ja teisi kaugemaid maaalasid. Kobi kõrbes pidi luiduma nende dokumentide põhjal suuremal määral kulda, platinat, hõbedat ja teisi kallismetalle.

Põnewusega kirju lugedes hakkas ta tasakesi laulma tuntud schlaagerit: „Täna öösel kell pool kaks". Kogu wangis wiibimise aja polnud ta laulnud. Nüüd, mil paranes meeleolu, pääsesid lahti keelepaelad.

Korraga ta kuulis, kuis keegi hakkas wilistama sama schlaagerit, mida ta laulis. Ta kuulas tähelepanelikult. Wile jätkus. Ta kuulis selgesti iga sõna, mis anti edasi laultes ja wilistades.

— See on isa, läbistas Jolat mõte. Kuid samas kahtles, et on Fitz. Ta hüppas rõõmu pärast mööda ruumi. Sõi siis isununa sinki ja leiba, sest mõistis, et peab end walmistama pika ja raske teekonna wastu.

Nüüd ta kuulis, kuis hakati muukima luku kallal. Ta pidi põrutama wastu ust, kuid arwas, et waheft sellega ehmatab päästjad kõrwalruumist. Otsustas jääda ootele.

Fitzil ei õnnestunud ukse awamine. Ukse lukk osutus niiwõrt keeruliseks, et seda ei awanud ükski wõti ega muuk.

Pühkides higi otsalt sosistas ta Chang-Mile:

— Kas ta wiibib kindlasti selles ruumis.

Chang-Mi, kes tundis hästi wanade hiina klooster rite ehituswiisi, noogutas jaatawalt pääga.

— Kui ta ei asu mitte otsekohe esimeses ruumis, siis wähemalt ruumis, mis asuwad sellega ühenduses.

Kuna Fitz kuiwatas hetkeks higi näolt wõttis Chang-Mi temalt wõtmed ja muugid ning hakkas omakorda katsetama. Töötades tuli ta mõttele: Need ruumid on siin kõik ilma akendeta. Kui ta on wangistatud siia ruumi, siis peaks siin põlema õlilamp. Seda wõimalduks otsekohe näha, kui puurida uksesse auk.

Ta wõttis oma seljakotist puuri ja asus tööle. Puur tungis aeglaselt kindlasse puusse. Mõne minuti pärast ulatus puuri ots läbi ukse.

Tõmmates puuri tagasi märkas Chang-Mi ... augu ruumis walgust. Patjadel lebas ruumis noor daam, kes waatas üksisilmi ukse poole.

Ta puudutas Fitzi käewarrest ja andis wiimasele märku, et ta waataks läbi awause. Nähes lebamas patjadel Jolat, pidi Fitz karjatama rõõmust.

— Kirjutage talle kiri, sosistas Chang-Mi. — Ma puurin seniks suurema augu, mille kaudu meie wõime kirja pista ta ruumi.

Fitz asetas rewolwri käest põrandale ja kirjutas

märkmiku lehele: „Mrs Marriman, mina wiibin siin oma hiinlasest sõbraga. Olge üsna rahulik. Meie tahame ukse lahti murda ja sind päästa. Fitz".

Ta keeras kirja rulli. Warsti lõpetas Chang-Mi puurimise ja surus kirja läbi augu Jola ruumi. Läbi aukude nad nägid, kuis Jola kummardus kirja lugemiseks põrandalt. Mitu korda luges ta kirja läbi ja rõõmupisarad weeresid tal üle näo.

Mehed asusid uuesti muukima lukku. Kui jällegi ei sobinud ükski wõti ega muuk. Umbes poole-tunnilise asjatu töö järele Fitz kirjutas uue kirja ja surus selle Jola ruumi. Ta kirjutas sedakorda: „Meie ei suuda awada niipea lukku. Kas teil on teada, kuidas meie wõiksime pääseda teie ruumi. Olge walmis, et pääle ukse awamist otsekohe wõiksime põgeneda."

Paari minuti pärast saabus Jolalt wastus: „Mu ruumil peab olema weel teine wäljapääs, kuid ma usun, et see on küllalt keeruline. See käik wiib arwatawasti läbi nende ruumide, kus wiibiwad hiinlased. Ma olen wäga õnnelik! Jola."

Fitz töötas palawikult edasi. Ta jalgade ette kukkus teine sedel, mille Jola surus läbi awause. Ta kirjutas: „Ma leidsin ühe salajase ruumi, kus hoitakse tähtsaid dokumente, mis on meile wäga olulised. Tohin ma neid kaasa wõtta".

Fitz ulatas sedeli Chang-Mile. Chang-Mi wilistas kasa.

— See on enam kui ma lootsin. Neid pabereid

olen ma asjatult mitu aastat otsinud. Õnn on seda-korda täielikult meiega.

Ta liigutas muuki lukus edasi-tagasi. Korraga andis riiv ragisedes järele. Nad surusid ukse lahti ja järgmisel hetkel surus Fitz oma armsama kätt. Jola oli algul niivõrt liigutatud, et ta ei suutnud lausuda ühtki sõna.

Wana hiinlane waatas neid liigutatult. Siis ta astus nende juurde ja sõnas:

— Meie peame teotsema, sest olukord on sarnane. Teie lahkuge nüüd otsekohe ja sulgege enese järel hoolikalt kõik uksed. Kutsuge kaasa ka Pang ja wõtke müürilt maha nöörredel.

— Teie tahate jääda siia? küsis Fitz uskumatult.

— Ma otsisin seda dokumentide peidukohta, nagu tähendasin, juba aastaid ja nüüd tahan sellega põhjalikult tutwuda. Ma olen seda otsustanud ja siin ei aita teie kõnelused.

— See on wõimatu, seletas Fitz, — teie elu on kõigesuuremas hädaohus. Meie ei suuda jätta teid siia maha.

Wana hiinlane naeratas.

— Minu pärast ärge nii wäga kartke. Ma suudan ennast aidata igas olukorras ja päälegi ma saadan telegrammi Pangiga. Ta peab selle otsekohe toimetama lähemasse postkontorisse.

Ukse najale toetudes ribistas Chang-Mi mõned hiinakeelsed laused paberile ja ulatas selle Fitzile.

Jola kiiresti jutustas Chang-Mile dokumentide

peidukohast ja sellest, kuidas ta oli viimased avastanud. Siis surusid nad vana hiinlase kätt ja lahkusid.

Nad jõudsid takistamatult käikudest läbi. Fitz sulges hoolikalt kõik uksed, nagu Chang-Mi seda oli soovinud.

Kui Fitz oli Jola juhtinud lootsikusse jooksis ta kohale, kus Pang oli heitnud nöörredeli üle müüri. Ronides müüri serwale sosistas ta Pangile:

— Tule kiiresti. Kõik on korras.

Pang ronis üle müüri ja päästis redeli põõsaste küljest lahti. Hoides redelit käes küsis ta imestades lootsiku juure jõudes:

— Kus on härra?

— Chang-Mi soovib jääda kloostrisse, seletas talle Fitz. Tema tahab siin midagi uurida ja siis järgneda meile. Teile ta andis ühe telegrammi, mille peate otsekohe toimetama lähemasse postkontori.

Wana hiinlane märkas alles nüüd Jolat istumas lootsikus.

— Kõik hääd waimud on teie poolt preili. Kui Budha ei taha, siis ei suuda keegi kõrwetada teil ühtki juuksekarwa.

— Kas läheme tuldud teed tagasi? päris Fitz.

— Kui tahame anda telegrammi wõimalikult kiiresti posti, siis peame minema loomulikult teist teed. Wähemalt mina pean kasutama seda teed.

Fitz waatas küsiwalt Jolale otsa.

— Ka meie tuleme teiega kaaja, otsustas Jola.

Nad sõudsid teisele kaldale. Sääl seletas Fitz ootajatele, et nad wõiwad pöörduda laagrisse tagasi ja teatada sakslastele, et mrs. Marriman on päästetud.

Asudes uuesti lootsikusse istus Jola tüüri juure, kuna Fitz ja Pang kahekesi hakkasid sõudma. Fitz sõudis pingutades, sest ta tahtis kloostri piirkonnast saada wõimalikult pea kaugemale.

— Ettewaatlikumalt, manitses teda Pang, — siin kärestikus leidub weealuseid kiwisid ja seepärast peame sõudma tähelepanelikumalt.

Täiskuu oli tõusnud ligi kesktaewast ja walgustas ööd. Klooster jäi neile warsti silmapiiri taha. Maastik muutus tasasemaks ja jõewool rahulikumaks.

— Kaua meie sõuame jõge pidi? küsis Jola.

— Mitte enam wäga kaua, seletas Pang, — pea meie jõuame metsa serwale. Sääl lähikorras algab tee, mis wiib lähemasse postkontorisse.

*

Hagenauer jõi oma telgi ees teed Sternbergi, Weltini, Hedda, Brucki ja mõne filmioperaatori seltsis. Hagenauer näis wäsinuna. Wiimased päewad olid awaldanud talle rusuwat mõju. Ta silmade alla olid tekkinud tumedad warjud ja juukste toon oli muutunud weelgi hallimaks.

Bruck heitis käed ümber põlwede ja sõnas:

— Kas teie dr. Hagenauer, ei taha siiski meile

praegu öelda, mida meie peame tegema? Meie wiibime juba kolm kuud sellel neetud maal ja Budha sinisest kujust pole meie ikkagi weel leidnud ühtki jälge. Teie juba ise ka kahtlete, kas meie seda kuju üldse leiame. Meil maksab aga iga tund, mis meie siin wiibime, ränka raha. Kogu oma reisi kestwust meie arwestasime neljale kuule. Kui meie tahame lubatud ajaks Berliini tagasi jõuda, siis peame küll juba homme siit lahkuma.

— Teil on õigus mulle etteheiteid teha, sõnas Hagenauer waikselt.

— Meie ei tee teile etteheiteid, wäitis Sternberg. — Meie oleme kõik teile wäga tänulikud, et wõtsite meid kaasa oma kaewamistöid jälgima. Meil aga on wõimatu siia weel kauemaks ajaks paigale jääda. Meie peame Hiinast lahkuma kõige lähemal ajal, sest siinwiibimisega teeme filmiühingule waid asjata suuri kulusid. Enne lahkumist aga meie peame lawastama weel hiinlaste omapärast elu. Minu seisukoht on, et meie lahkuksime siit kas wõi homme. Päälegi on meie toidutagawara lõpukorral ja sellest ei jätku enam nädalapäewadekski.

Hagenauer laiutas käsi.

— Ma ei suuda seda öelda, milles wiga seisab. Ma olen kümme aastat neid dokumente uurinud ja minu arwates meie peaksime wiibima õigel kohal. Mina lihtsalt ei oska selle kohta midagi öelda.

— Olete siiski weel kindel ,et leiate kuju? küsis Bruck terawalt.

— Kui kogu lugu sinisest Budhast ei ole muinasjutt, siis loomulikult peaksime kuju leidma. On aga see tõesti muinasjutt, siis ei leia kuju keegi.

— Ükskõik, otsustas Sternberg, — on see asi nii wõi teisiti. Meie peame tulema mingisugusele kindlale otsusele.

— Mu härrad, sõnas Hagenauer, — minu jõud on otsas. Ma lihtsalt ei suuda enam. Ma palun otsustage teie see küsimus ja andke otsus mulle homme hommikul teada. Kui teie otsustate koju reisida, siis katkestame kohe homme kaewamistööd. Ja ma luban teile, et ma juhin teid Hiina omapärasemasse maakohta, kuhu senini ei ole saanud weel ühegi eurooplase jalg pääle minu.

Ta tõusis ja astus oma telki. Ka Bruck ja Sternberg lahkusid. Nad soowisid jalutades wahetada mõtteid olukorra üle. Neile järgnesid filmioperaatorid. Istuma jäi waid Hedda dr. Weltiniga.

Hedda küsis teed rüübates:

— Mäletate doktor, ma kunagi lubasin teile, et ma midagi ette ei wõta ilma sellest teile kõnelemata?

Weltin mõistis, et tütarlapsel on midagi pakitsemas südamel.

— Palun, kõnelege mis teil on südamel.

— Ma ei saa enesega olla rahul, seletas Hedda õhetawail filmil. — Mind waewab juba kauemat aega teadmine, et ma ei täida korralikult oma kohuseid. Mina lubasin oma lehele kirjutada oma

huwitawaid tähelepanekuid. Seda ma aga ei ole senini suutnud. Wiimastel nädalatel ma ei ole õieti midagi kirjutanud. Nii kaotan ma oma seisukoha lehe juures.

— Ma mõistan seda, pomises Weltin, — kuid Hagenauer ja meie kõik oleme püüdnud teha mis wõimalik. Meie oleme teile tänulikud, et teil on jätkunud senini kannatust. Wiimane käik Hagenaueril seisab ees. Aga ma kardan, et Hagenauer kaotab ka selle käigu.

Ta waatas tütarlapsele terawalt silma.

— Ühes Hagenaueriga aga kaotan ka mina. Kuid meie seisukorda wõiks keegi päästa.

Hedda punastas.

— Mida teie mõtlete? Mida kaotate teie?

— Kui Hagenaueril wõimalduks leida Budha kuju, siis ülistatakse teda taewani. Ei leia tema aga kuju mitte, siis tehakse temast hoopleja ja kelkija. Tema kui teadusemees on oma seisukoha kaotanud. Kuna aga ma olen wiimastel aastatel Hagenaueri lahutamatuks kaastööliseks, siis asetatakse ka mind ühte seisukorda Hagenaueriga. Ka mulle antakse hundipass.

Hedda raputas pääd.

— Teie näete wiirastusi sääl, kus neid ei ole. Ütleme, et Hagenauer ei leia kuju ja pöördume Euroopasse tagasi ilma kujuta. Hagenaueri ja teid wõetakse sääl wastu pilkega. Kuid küsime, mis on sellega katki? Ma pean ütlema, et mitte wähematki. Miljonid inimesed kannatawad pettumust,

kuid algawad tööd ikka jälle uue hoo ja energiaga.

Weltin naeratas.

— Ma mõistan, teie tahate mind julgustada. Kuid mul ei ole mitte üksnes kaalul töö, raha ja seisukoht, waid midagi hoopis tähtsamat.

— Midagi tähtsamat?

— Ja, üks naine, keda ma armastan.

Kerge puna libises üle Jola näo.

— Seepärast teie siis olete hoopis meeleheitel, küsis Hedda.

Noormees märkas ta hääles kerget wärinat ja püüdis ta käe.

— See on nii, seletas Weltin, — kuid waewalt teie saate siin minust aru. Kui ma pöördun kodumaale tagasi kui inimene, kes on kaotanud oma seisukoha, kel pole majanduslikke wäljawaateid, siis ei wõi ma pöörduda ka selle naise poole keda ma armastan. Ma ei wõi siis talle öelda: „Ma armastan sind, saage mu naiseks."

Hedda lõi käsi kokku. Ta naeris südamest.

— Ja sama asja pärast teie siis muretsete?

— Ma ütlesin teile juba warem, et teie mind ei mõista.

— Ma mõistan teid wäga hästi, protestis Hedda. — Teie peaksite õieti häbenema sarnast juttu ajada nagu nüüd seletasite. Nii halwasti ei tohi teie naistest mõelda. Kui leidub tõesti naine, kes peab neid põhjusi niiwõrt kaaluwaks, et kahtleb, kas abielluda wõi mitte . . .

— Mis siis?

— See naine ei wääri mehe armastust. Sarnane naine on ohtlik.

Hedda tõusis ja jalutas mõne sammu edasi ja tagasi. Weltin walas omale soodawett klaasi.

— Kas teie arwate siis, et suur ja ennastohwerdaw armastus ilmast on kadunud? küsis Hedda noormehe ette seisma jäädes. — Usun, et see oli armas tuse joowastus, mis sundis Fitzi oma elu kaalule pannes mrs. Marrimani päästma. Nii elab suur armastus weel tänapäewal ja elab alati.

— Mul on hää meel, wäitis Weltin katsudes anda jutule pööret, — et Harrings enne laagrist lahkus, kui poisid tagasi jõudsid mrs. Marrimani põgenemisteatega.

— Kuhu mr. Harrings pidi oma hiinlastega siirduma?

— Ma usun ta läks otsemat teed Si-ngani. Säält ta püüab pääseda kodumaale niipea kui wõimalik.

— Kas ta julgeb pöörduda enam tagasi Ameerikasse?

— Sarnane kelm oskab juba päästa oma nahka igal pool.

Weltin ulatas Heddale sigareti. Tütarlaps wõttis uuesti istet ta kõrwal.

— Kuigi ma ei ole enesega rahul, siiski on mul kahju siit lahkuda. Palju ilusaid mälestusi köidab mind selle kohaga.

Ta pea wajus kergelt noormehe õlale. Weltin surus käe ümber ta piha.

— Ma ei lahkukski siit, sosistas Weltin.

— Ja ka mina mitte.

20.

Kwo istus kitsas ruumis ümmarguse laua ääres. Ta wastu wõtsid istet Pao-hi-schen, ülemõpetaja Ta-hio-schi ja agent Wang-Chan. Nad olid mitu tundi arutanud küsimust, kes olid matnud wale Budha kuju siia. Kwo oli wähe joobnud. Ta armastas alati juua wiina, kui oli äritatud ja wihane.

— Ükskõik, otsustas Kwo, — kas matsid selle kuju siia walged kelmid wõi jälle nende abimehed Chang-Miga eesotsas, see pole lõppude lõpuks tähtis. Ma usun siiski, et kuju maeti Chang-Mi korraldusel. Walgetel waewalt oli taipu seda lasta korraldada. Kuju nad matsid siia selleks, et juhtida meie tähelepanu sakslaste tegewuselt. Olime lihtsalt juhid, et lasime endid sisse wedada. Wäga wõimalik, et sakslased wahepääl on teinud juba puhta töö.

— See ei tähenda midagi, lohutas kindral. — Meie wõime neid otsekohe wangistada ja paljaks röömida.

— Sellest wõib aga areneda rahwuswaheline skandaal, kahtles Wang-Chan.

— Midagi ei tule, otsustas Kwo. — Et asi välismaal laineid ei löö, selle eest hoolitsen juba mina.

Mehed waatasid küsiwalt Kwo otsa.

— Ameerika ja Inglise walitsusega olen ma sõlminud salajase lepingu ja see tagab, et meil nende maade poolt ei tarwitse karta kõige wähematki hädaohtu. Wenelastele meie wõime lubada õliallikate kasutamist ja ka nemad on rahuldatud. Ka Saksa walitsuse huwe suudame meie kindlasti rahuldada.

— Kas pean otsekohe wõtma sakslased wangi? päris kindral.

— Meie wõib olla tuleme ka teisiti toime. Tahtsin kuulda teie arwamist selles asjas. Ma tahan teada, kuidas suhtuwad meile kõige laiemad rahwahulgad?

— Hiina rahwas pooldab ja jumaldab seda, kes lubab talle leiba, raha ja tööd, seletas ülemõpetaja. — Ja meie oleme seda neile lubanud. Muidugi ei puudu Chang-Mil poolehidjaid üle kogu maa. Meil on wiimane aeg mõelda sellele, kuidas teha takistusi selle mehe tegewusele.

Chang-Mi on tark mees, wäitis kindral ja puhus õhku paksu suitsupilwe. — Ma leian, et meie peame selle mehega enam arwestama, kui me seda senini oleme teinud.

— Kui rebasel wõtta otsast pää, seletas Kwo, — siis ta palja sabaga ei tee midagi.

Kõiki huwitas küsimus, mida Kwo kawatseb ette wõtta, kuid keegi ei julgenud temalt seda küsida.

Mõne hetke jooksul Kwo waikides laual asuwaid pabereid.

— Mrs. Marrimani meie ei wabasta niipea, seletas ta silmi pilgutades oma kaaslastele otsa waadates.

Wang-Chan tõstis just kui wandeks üles oma mõlemad käed.

— Ma andsin sellele walgele mehele, kes toimetas tüdruku mu telki, lubaduse, et tüdrukuga ei juhtu midagi halba. Mrs. Marrimanil meie ei tohi kõwerdada ühtki juuksekarwa, sest ma pean pidama oma wannet.

— Meie laseme tütarlapse siis kohe wabaks, kui Chang-Mi annab meile lubaduse, et ta loobub sinise Budha kuju otsimisest. Samuti peab ta lubama, et ta kunagi ei teotse enam meie wastu.

— Seda ta ei tee kunagi, kinnitas Wang-Chan püsti tõustes. — Meie wõime wangistada, kas wõi sada walget naist, kuid sellepärast weel ei täida Chang-Mi ja ta walged sõbrad meie tingimusi.

— Kas meie ei saaks kasutada siin oma walgeid sõpru Pekingis ja Schanghais, osatas ülemõpetaja.

Kwo tegi nagu poleks ta kuulnudki ülemõpetaja sõnu. Tõstes üles oma parema käe sõnas:

— Meie peame wangistama Chang-Mi.

Kindral kehitas õlgu.

— Ilma põhjuseta tema wangistamine sünnitaks rahwa hulgas asjatult ärewat meeleolu. Mina soowitan seda teha waid siis, kui meie oleme selleks leidnud küllalt kaaluwa põhjuse.

— Kas ei anna ta wangistamiseks põhjust asjaolu, et Chang-Mi töötab koos walgetega Budha sinise kuju otsimisel. Sellega on ta haawanud hiinlaste usulist tunnet, wäitis hoogsalt Wang-Chan.

Kwo noogutas pääga.

— See on üks tee. Mul on tema wangistamiseks aga weel parem põhjendus. Meie wangistame Chang-Mi ja ütleme, et tema on rööwinud mrs. Marrimani. Walitsus karistab teda wähemalt aastase wangistusega, kui teda mitte otsekohe ei pooda üles.

Süüdates oma piibu jätkas Kwo:

— Meie peame mrs. Marrimani kloostrist toimetama Chang-Mi majja ja juhtima siis walitsuse ametnikud sinna. Mis edasi juhtub, see on juba walitsuswõimude asi.

Kõik leidsid Kwo plaani olewat wäga terawmeelse.

— Teie, Wang-Chan, lähete weel täna kloostrisse, pöördus Kwo agendi poole. — Teie toimetate mrs. Marriman otsekohe siia. Siduge tal silmad jällegi kinni, nii et ta ei tea, kus wiibib. Wahepääl aga kindral Pao-hi-schen wõi keegi tema ohwitseridest läheb sakslaste laagrisse ja wangistab Chang-Mi.

Ta asetas piibu oma põlwedele. See oli märgiks, et nõupidamine on lõppenud. Waikides tõusid mehed ja lahkusid kummardudes ruumist.

Ukse ees peatas Wang-Chan kindrali.

— Mis teie arwate, kas Kwo hindab wääriliselt

mu teeneid, kui ta kord on suure Hiina riigi keiser?

Kindral naeris.

— Mu poiss. Kwo on tark mees ja teab alati, mis ta teeb. Kui sul õnne on, siis rippud sa esimesel võimalusel võllas.

— See on häbematu nali.

— Ma mõtlen seda täiesti tõsiselt. Seejuures ärge arwake, et Kwo on tänamatu ja ei hinda teie teeneid. Kuid ta laseb teid üles puua, siis laseb ta teid ka würstlikult maha matta.

Wang-Chan muutus näost surnukahwatuks. Ta oli selge, et kindral kõneles tõtt. Wõimas wihapuhang täitis noore hiinlase rinda.

*

Pääle mrs. Marrimani ja Fitzi lahkumist waatas Chang-Mi uuriwalt ruumis ringi. Ta mõistis, et siia kõige pühamasse paika ei julge tulla ükski munk. Seepärast ta lootis segamatult töötada mõningaid päewi, kuna niipea polnud karta Kwo tagasipöördumist kloostrisse.

Asetades rewolwri dokumentide hoiuruumi trepile ja laterna selle kõrwale, hakkas ta lehitsema dokumente. Neid oli siin määratu hulk. Kogu selle materjaliga tutwumiseks arwas ta kuluwat wähemalt nädalapäewad.

Ligi 24 tundi töötas ta järjestikku. Ta kuulis kuis pime ja kurttumm teener awas ukse ja asetas lauale toidu ning wärske wee kruusiga. Täpselt 12 tunni pärast ta ilmus uuesti toiduga ja kadus kui waim kuulmatul sammul

Ta magas mõned tunnid ja algas jälle pingutawa tööga. Kolmandal päewal olid tal dokumendid läbi waadatud. Tähtsamad neist asetas ta kõrwale, kuna teised pani tagasi omale kohale.

Istudes wäsinuna trepi astmel tänas ta saatust, et see oli juhtinud ta siia. Tal oli nüüd selge ja ülewaatlik pilt Kwo organisatsioonist. Alles nüüd ta weendus, et selle organisatsiooni niidid wiisid kaugele üle Hiina piiride. Siia jooksid kokku miljonid niidid küll Hiinamaalt ja mujalt. Kwo oli oma wõimuhaaramise plaani töötanud wälja hoopis põhjalikumalt ja suurejoonelisemalt, kui ta seda warem oli uskunud. Wiimane aeg oli seda kuritahtliku plaani paljastada, mis oleks wiinud Hiina rahwa wastu asjatule werewalamisele ja kodusõjale.

Hoolikalt köitis pakki ta need dokumendid, mis oli asetanud kõrwale. Sõi isununa toitu, mida ta wiimastel päewadel polnud üldse puutunud. Asetas siis kiwi tagasi wõlwialuse ruumi awausele ja jäi ootama keskööd.

Minutit wenisid nüüd aeglaselt. Ligi tund aega enne keskööd ta köitis paki dokumentidega oma rinnale. Asetas rewolwri wöö wahele ja katsus awada ust.

Wõti sobis luku awausse, kuid luku keel ei andnud järele. Kaks tundi pingutas ta asjatult. Siis pidi ta loobuma ukse awamise katsest, kuna kostis tasane kongilöök.

Ta tõmbas wõtme lukust. Warem puuritud au-

gust ta waatas eesruumi. Sääl ta nägi seismas Wang-Chani, kes hoidis käes õlilampi.

Wang-Chan surus wõtme awausse. Hääletult andis luku keel järele ja mees surus lahti ukse.

— Mrs. Marriman, ärge kartke mind, sosistas Wang-Chan. — Ma tulin teile järele ja tahan teid wiia teie isa juurde.

Chang-Mi surus end ukse kõrwale nurka. Ukse rasked eesriided warjasid teda tuppaastuja eest.

Naeratades lähenes Wang-Chan asemele. Ta arwas, et mrs. Marriman magab. Kõrwaldades waiba tõstis ta üllatanuna käed, kuna ase oli tühi.

Samal hetkel kuulis ta ukse suunas kobinat. Pöörates end wälkkiirelt ümber nägi ta sääl seismas Chang-Mi laskewalmis rewolwer käes.

— Kui teie teete häält, sosistas Chang-Mi, — siis kustutan otsekohe teie eluküünla.

Wang-Chan tahtis haarata wöö wahelt noa.

— Jätke nuga rahule, wõi ma lasen.

Agent kuulas sõna. Ta tahtis end näidata wõimalikult külmawerelisena ja sõnas:

— Teie olete siin! Kus on mrs. Marriman?

— Mrs. Marriman on juba ammu siit ära. Ma usun, ta on juba teel oma kodumaale.

Wang-Chan tegi uuesti katset haarata noa järele.

— Ulatage nuga siia, käskis Chang-Mi.

Tõrkumata täitis noor hiinlane käsu.

— On teil weel sõjariistu?

—Mul on rewolwer.

— Andke ka see mulle.

Wang-Chan wõttis taskust rewolwri ja ulatas selle edasi. Ta mõistis, et wähemgi katse tarwitada relwa oleks maksnud ta elu.

— Nüüd istuge sinna nurka ja olge wagusi, käskis Chang-Mi. — Teie dokumentide hoiukoht on awastatud. Walitsuswõimud on teadlikud teie tegewusest. On ainult minutite küsimus, millal walitsuse wäeosa jõuab siia kohale. Üks neist, kel tuleb anda wastust olete ka teie.

Wang-Chani põlwed hakkasid hirmu pärast wärisema. Ta tõstis oma käed paluwalt Chang-Mi poole.

— Armuline härra, mina ei ole milleski süüdi. Ma tunnistan teile kõik awameelselt, mida ma tean. Ma tulin selleks siia, et mrs. Marrimani wabastada.

— Teie waletate.

— Ei, ei, kiunus Wang-Chan, — ma kõnelen tõtt oma esiwanemate nimel.

— Kus wiibib Kwo oma kaaslastega.

Ta on Sa-gu küla juures, kus awastati wale Budha kuju. Temal on kuratlikud plaanid. Ma jutustan teile neist kõigist, kui teie mind wabaks lasete.

Chang-Mi heiti stalle hoiatawa pilgu.

— Kui teie waletate, siis hoidke oma nahk. Iga sõna, mis ei wasta tõele, maksab teie elu. Ja nüüd tunnistage mulle, kes koos teiega tulid kloostrisse?

Mina tulin siia kolme sõduriga. Meie sõudsime

wäikesel parwel kloostri müüri alla, kus sõdurid mind ootasid.

— Tunnistage, mis oli teie sõidu eesmärk.

— Kwo saatis mu seks siia, et ma toimetaksin ta juurde mrs. Marrimani. Aga ma wannun, et ma seda mitte ei oleks teinud. Ma oleksin wiinud mrs. Marrimani ta isa juurde.

— Jällegi waletate, karjus Chang-Mi. Ta silmad loitsid ja wihast lõid õhetama tal paled.

Agent laskis põlwili.

— Ma wannun, et kõnelen tõtt. Ma oleksin wiinud mrs. Marrimani ta isa juurde, sest ma ei taha enam kuulda Kwost ega ta kurjadest kawatsustest.

— Mispärast käskis Kwo mrs. Marrimani tuua oma juurde?

— Kui teie mind lasete wabaks, siis ma kõnelen teile kõigist. Ma tean pääle selle weel mõndagi, mis teile tuleks suureks kasuks.

— Häda teile, kui waletate, sõnas Chang-Mi süngelt. — Kui teie aga kõnelete tõtt, siis ma lasen teid wabaks. Minu sõna selle pääle. Chang-Mi peab alati oma sõna. Aga teie peate kõnelema mulle kõigest, millest teate.

Kogeledes hakkas Wang-Chan jutustama sellest, mis ta teadis Kwo kawatsustest. Ta kirjeldas wiimast nõupidamist Kwo pool ja rõhutas, et nii Chang-Mid kui ka sakslasi ähwardab wangistamine. Salkkond sõdureid kindral Pao-hi-scheni juhatusel

pidid asuma teele kõige lähemal ajal saksiaste asukohta.

Chang-Mi mõtles hetke kõige selle üle järele, mida ta agendilt kuulis. Ta mõistis, et peab pääsema enne hiinlasi saksiaste laagrisse.

— Wang-Chan, pöördus ta agendi poole. — Ma usun, et teie kõnelesite tõtt. Teie peate tulema minuga kaasa saksiaste laagrisse. Ma tasun teile teie waewa kuninglikult. Minult saadud rahaga wõite põgeneda sinna kuhu soowite. Kui teie teete katset põgeneda, siis ma jutustan Kwole, et teie andsite teada mulle ta saladused. Ja see maksab teie pää. Kuidas praeguses olukorras talitada, see peaks teil olema sellega selge.

— Ma tulen teiega, kinnitas agent. — Ma ju ütlesin, et ma oleksin wiinud mrs. Marrimani ta isa juurde. Mul oli kindel kawatsus mitte kunagi enam pöörduda Kwo juurde tagasi.

— Meie peame ruttama, seletas Chang-Mi. — Kas pääseme kloostrist nii, et mungad meid ei märka?

— Praegu seisawad mõned mungad eesruumis.

— Saatke nad minema. Aga ma hoiatan teid. Kui püüate anda neile märku, siis kihutan kuuli teile otsekohe pähe.

Wang-Chan awas ukse. Eesruum oli pime. Sellest hoolimata märkas Chang-Mi seismas sääl nelja munka.

— Minge oma ruumi käskis agent.

Mungad lahkusid kummardudes. Chang-Mi las-

kis agenti astuda oma ees müürivärava juurde. Sääl ta sosistas agendile kõrva sisse:

— Ütelge oma sõdureile, et teie olete haigestunud ja ei sõida seepärast nendega kaasa. Nad aga lahkugu jalamaid.

Jõekaldal karjus Wang-Chan parvel ootavaile meestele.

— Sõitke otsekohe tagasi Sa-gusse. Teatage Kwole, et ma olen haigestunud ja tulen seepärast hiljem.

Soldatid karjusid kooris:

— Kuuleme, härra!

Pimedusest kostsid tugevad mõlalöögid. Kuuldus vandumist ja naeru. Aeglaselt kaugenes nende kisa.

Chang-Mi juhtis agendi lootsiku juurde. Jõel ta seletas mõne sõnaga, et otsekohe algavad matka sakslaste laagrisse. Wastaskaldal süütasid nad laternad, sest pimedikus oli võimata liikuda ilma tuleta kaljurahnude ja põõsaste vahel.

Teekond edenes visalt, sest tuli tõusta üles mäkke. Hommikuks olid nad kloostrist kõigest jõupingutustest hoolimata vaid 10 kilomeetrit eemal. Nad karastasid endid singi ja veiniga. Wang-Chan oleks veidi maganud, kuid Chang-Mi ei lubanud.

Lõunaks olid nad mõlemad täiesti väsinud. Pääle sööki nad magasid ühes orus puude varjus paar tundi. Siis jatkasid nad teekonda värske jõuga kuni päikese loojenemiseni.

Kartes hilineda otsustas Chang-Mi ka öösel jät-

kata teekonda. Laternatulede walgusel liikusid nad tühjas ja elutus maastikus kui kaks waimu.

Teisel [illegible] hakkas raugema Chang-Mi jõud, Sellest hoolimata ta ei tahtnud puhata enam, kui kulus aega eineks. Wang-Chanist toetuna ta jätkas teed.

Sakslaste laager hakkas paistma õhtu eel. Laagris märgati nende lähinemist. Weltin ja Jola ruttasid neile wastu ja abistasid surmani wäsinud mehi.

Hagenaueri telgis jutustas Chang-Mi mõne sõnaga, et Pao-hi-shen on lähinemas laagrile.

Kui ta oli tühjendanud weiniklaasi, sõnas?

— Andke otsekohe korraldus häireks. Meie peame otsekohe siit lahkuma. Otsekohe tulewad telgid kokku pakkida ja asuda teele.

Sakslased waatasid otsa talle kaheldes.

— Aga weel enne üks küsimus, seletas Chang-Mi. — Kas olete leidnud waheajal Budha sinist kuju?

Hagenauer laotas käsi.

— Ma usun, et seda kuju ei leia keegi. Jutt sinisest Budhast on kergesti ilus muinasjutt.

— Seda parem, otsustas Chang-Mi. — Siis teie ei tunne enam erilist kahju siit lahkumiseks.

Ta wiimased sõnad surid huulil. Silmad wajusid tal kinni ja käed langesid jõuetult kõrwale.

Weltin toetas teda. Jola walas klaasi täis weini ja tõstis selle wäsinu huulile. Mõne hetke pärast Chang-Mi awas uuesti silmad ja küsis:

— Teil siis ei ole wäga kahju siit otsekohe lahkuda? Ja nii ka on, siis pole sinna midagi parata. Saatke mulle otsekohe siia paar kõige ustawamat meest. Ma tahan neid kiirkäskjalgadena saata Singani. Ma kutsun abi ja teiseks peawad nad sinna toimetama tähtsad dokumendid, mis wõtsin kaasa kloostrist.

Ta wõttis oma rinnale peidetud paki ja asetas selle lauale. Kirjutas kiiresti paberile paar rida ja surus paberi ümbrikusse.

Kaks hiinlast astusid telki. Need olid mehed, keda Chang-Mi täielikult usaldas. Mõne sõnaga teatas ta meestele nende ülesande.

Hagenauer tegi korralduse häireks. Terawalt kõlasid õhtuses waikuses häirekella löögid. Paljud olid heitnud juba magama ja tõusid nüüd hirmununa woodist.

Laagri keskel asuwal platsil selgitas rahwale olukorda Weltin. Ta ütles, et hiljemalt poole tunni kestel tuleb asuda teele. Seks ajaks peab lõpule jõutama nii warustuse, kui ka telkide pakkimisega.

Algas palawlik ettewalmistamine reisiks. Filmirahwas, kes olid tüdinenud juba laagris wiibimisest, tundis ärasõidust nähtawat häädmeelt ja pakkisid oma asju suure kisa ja naeru saatel.

Weltin jäi juhtima ettewalmistusi ärasõiduks, kuna Chang-Mi Hagenaueri ja Jola saatel jalutas laagri piirile, kus jälgisid kustuwa eha walgel rahwa palawlikku askeldust.

— Millist teed pidi meie algame reisi? uuris Hagenauer.

— Algul meie siirdume lõunasse. Siis aga pöörame otse itta. Ligi Si-ngani meie lahkume suurelt teelt, mis wiib linna. Meie hoiame suuna enam lõunasse ja jõuame minu kodukoha Tsu-li-te piirkonda. Sääl oleme meie wäljaspool otsekohest hädaohtu.

— Kas aga kindral Pao-hi-sghen oma röövlitega ei jõua meile ette?

Chang-Mi waatas kaugusesse.

— Kindral suundub oma sõjawäega siia kindlasti ameeriklaste endise laagriplatsi kaudu. Ta teekonna pikkus on wähemalt 1000 miili. Teed raskendawad tunduwalt tal mäeahelikud.

— Millal nad jõuawad siia kohale?

— Minu arwates homme õhtul.

— Siis oleme neist kuni 24 tundi ette jõudnud.

— Sellest on siiski üksi wähe. Peame meeles pidama, et meie liigume täie warustusega. Nemad aga kihutawad siia ratsa.

Hagenaueri otsale ilmusid kortsud.

— Mitu päewa meie wiibime teel? Enne seitset päewa meie ei jõua kohale.

— Ma loodan, et oleme kohal wiie ja poole päewaga. Kuid see on siiski küllalt pikk aeg. Ma kardan tõsiselt, et nende ratsasalgad jõuawad meile järele. Nemad wõiwad siit jõuda Si-ngani kuni kolme päewaga. Kuid nende eelwägedega peaksime tulema toime. Maha nad meid ei julge tappa, sest

Kwo on andnud neile kindla käsu wõtta meid kõiki elawalt wangi. Seda kergem on meil nendega wõidelda.

Märgates Hagenaueri rusutud meeleolu puudutas Chang-Mi teda õlast.

— Seepärast ei maksa kaotada weel julgust. Ma loodan, et walitsuswäed tulewad meile wastu. Sel juhul oleme wäljaspool igasugust hädaohtu.

— On teil mõju Si-ngani walitsusele?

— Kaks aastat tagasi ma päästsin Si-ngani kuberneri elu. Sellepärast ta kindlasti ei jäta meid mitte maha.

Pakkimistega jõuti lõpule. Telgid olid kõik maha wõetud ja asetatud kärudele, mille ette kulid rakendasid härgi. Chang-Mile, Hagenauerile ja Jolale toodi nende ratsahobused kohale. Chang-Mi asus Hagenaueriga karawani etteotsa ja kulide kisa ning piitsaplaksutamise saatel algas teekond.

Neli päewa arenes reis ilma wahejuhtumisteta. Hagenauer laskis teha waid lühemaid puhkusi, et inimesed ja härjad wõisid koguda uut jõudu. Kõigile karawanist osawõtjatele oli selgeks tehtud neid ähwardaw hädaoht ja seepärast iga mees püüdis pingutada, et jõuda aga kiiremini edasi.

Neljandama päewa hommikul hakkas pihutama wihma. Pea algas wõimas äike. Mustast taewast sähwisid wälgud üksteise järele. Wihma kui walati taewast maha. Härjad ei liikunud enam paigast. Nad wärisesid hirmust. Kiiresti püstitati üksikud telgid, mille alla kogunesid inimesed wihmawarju.

Edasi liikuda wõimaldus alles lõuna paiku, mil jäi järele sadu. Kogu sawine maapind lainetas weest. Wankrid wajusid kuni rummuni wihmast pehmeks leotatud maapinda. Härjad sikutasid kogu jõust, kuna kulid armutult neid piitsutasid. Siiski wõimaldus pääseda edasi wäga aeglaselt.
Waewalt olid reisijad maganud paar tundi, mil
Waewalt olid reisijad maganud paar tundi, kui waht ilmus Hagenaueri telki ja teatas, et ta on kuulnud taktis lähinewate sammude müdinat, kui surunud kõrwa wastu maad.

Chang-Mi ruttas oma telgi ette. Ta surus kõrwa wastu maad. Kuulis taktis sammude müdinat.

— Lähenewad, sõnas ta wahile. — Raske on määrata kindlaks nende wäeosa suurust sammude müdina järele, kuid nende salk kindlasti wäga suur ei ole. Waewalt tõuseb nende wäeosa üle 200 mehe.

Waht puhus häirepasunat. Unistena ilmusid mehed telkide alt.

— Kiiresti teele asuda, kõlas Chang-Mi hääl öises pimeduses.

Hagenauer, Weltin ja Jola ruttasid Chang-Mi juure. Ta teatas neile, et röövlijõuk asub umbes wiietunnilise teekonna kaugusel.

Süüdati tõrwikud. Kiiresti pakiti telgid kokku ja asetati kärudele. Härjad rakendati kärude ette ja weerand tund pääle signaali hakkas karawan juba liikuma.

Teekond edenes aga sama wisalt kui eelmiselgi

päewal. Loomad wajusid pehmesse ja sitkesse sawisse. Kulide piitsad langesid heledalt plaksudes härgade turjale. Sellest kõigest oli aga wähe abi. Loomad suutsid kogu jõudu pingutades liikuda waid kolm kilomeetrit tunnis. Kulid kui ka statistid tõukasid kärusid järele, et seega loomade waewa kergendada.

Lõuna paiku aga muutus maapind kõwemaks. Nähtawasti oli sadu selles piirkonnas olnud nõrgem. Statistid asusid nüüd kärudele ja teekond arenes hoopis kiiremalt.

Wäikese oja kaldal tegi Chang-Mi korralduse lühikeseks puhkuseks. Näljased loomad jõid ahnelt karget wett. Kulid kandsid neile toitu ette. Sakslased samal ajal hakkasid kustutama oma nälga.

Lõunasöögi ajal jõudis kohale ratsanik, kes oli jäetud öisele laagriplatsile jälgima röömlisalkade lähinemist.

— Nad jõudsid meie öisele puhkepaigale seitse tundi pääle karawani teele asumist, teatas ratsanik.

— Siis nad öösel jõuawad meile paratamatult järele, otsustas Chang-Mi. — Meie peame walmistuma nende wastuwõtuks.

— Kas wõisite umbkaudu kindlaks määrata nende meeste arwu? uuris Hagenauer.

— Ma arwan, et nende salk on suur 100—120 meest.

Chang-Mi tõmbas taskust uuri. Kell oli mõne minuti eest neli.

— Wiie tunni pärast nad on meil järel, arutas

Chang-Mi. — Selleks ajaks peame olema nende wastuwõtuks walmis. Ma usun, et meil pole eriti raske tulla nendega toime, sest nad on pikast teekonnast wäsinud ja suudawad waewalt wõidelda.

Kulide kisa saatel hakkas karawan uuesti liikuma. Päikeseloojakul jäädi peatuma järsu kaljuserwa juure. See oli soodus koht röövlite ootamiseks. Kõrge kaljusein tegi röövlitel wõimatuks kallaletungi idast ja lõunast. Chang-Mi lasi loomad lahti rakendada. Kärudest moodustati kaitsewall põhja ja läände. Nõnda saadi tugewasti kindlustatud seisukoht, kus wõidi rahulikult jääda ootama röövlite kallaletungi.

Wahid asetati pool kilomeetrit ettepoole kindlustatud seisukohta. Weltin juhatas igale mehele kätte tema koha, kus ta pidi asuma, kui röövlid algawad tormijooksu. Kuni röövlite ilmumiseni wõis aga iga mees magada, et koguda wõitluseks uut jõudu.

Chang-Mi, Hagenauer ja Weltin seisid walwel oodates wahtidelt teateid röövjõugu ilmumise kohta. Nad otsustasid röövleid lasta lähineda kuni 200 meetri kauguseni ja siis awada neile tuli.

Kell näitas juba üle kesköö tunni, kuid röövlite ilmumisest ei toonud wahid ikkagi weel mingit teadet. Kell oli pool kolm, kui eelwahid ratsutasid laagrisse ja teatasid, et röövlid on jõudnud umbes kilomeetri kaugusele.

Weltin asetas kõik mehed kaitsele ettenähtud kohtadele. Keegi ei tohtinud enne tulistada, kui selleks oli antud käsklus..

Röövlite ratsamehed liginesid häälctult. Nende salga eesotsas ratsutasid mõningad mehed, kes kandsid tõrvikuid ja walgustasid sellega teistele teed.

Weltin laskis heita walgustuspomme. Röövlid peatasid üllatanult hobused ja haarasid püssid laskewalmis kätte.

Chang-Mi saatis kaks noort hiinlast röövlitele wastu. Poisid kandsid tõrwikuid ja walget lippu. Paar röövlit ratsutasid poistele wastu ja küsisid, mida nad soowiwad.

Chang-Mi saadikud teatasid, et nad tahawad kõneleda kindral Pac-hi-scheniga.

Sellepääle karjus keegi ohwitseri rõiwastuses mees neile:

— Mis teie tahate temast? Minul on kindral Pao-hi-schenilt käsk wõtta wangi kogu ekspeditsiooni. Mul on selle kohta kaasas kirjalik tõendus inglise ja hiina keeles.

Poisid seletasid nii, nagu neid oli kästud:

— Meid on siin 160 hästi relwastatud meest. Meie wõitleme wiimse weretilgani. Teie ei suuda wallutada meie seisukohti. Selleks osutub teie jõud liig wäikeseks. Pääle selle aga meie teatame Chang-Mi nimel, kelle nimi teile on hästi tuttaw, et kindral Pao-hi-schenil puudub õigus teha korraldusi ekspeditsiooni wangistamiseks. Sarnast asja ei jäta walitsuswõimud karistamata.

Ohwitser kortsutas kulme.

— Teie minge tagasi Chang-Mi juure ja öelge temale, et ma annan talle järelemõtlemiseks aega

kuni hommiku kella seitsmeni. Selleks ajaks teatagu ta meile oma otsus. Kui ta ei nõustu alla andma, siis meie algame [illegible] rünnakuga. Mul on lubatud tasuks 1000 taelsi, kui ma wiin Chang-Mi kaasa elawana wõi surnuna. Ja sellest summast ma ei taha jääda ilma mingil tingimusel.

Poisid tulid tagasi ja teatasid Chang-Mile, mida ohwitser oli öelnud. Iga mees asus walwele omale kohale. Aegajalt heideti walguspomme, et jälgida röövlite tegewust. Wiimased olid astunud sadulast maha ja saatnud hobused tahapoole. Moodustades poolringis riwi kaewasid nad sawisesse pinda laskurpesasid.

Ka Weltin lasi nähes röövlite ettewalmistusi, kaewata mehi laskurpesasid, et olla paremini kaitstud waenlase kuulide eest.

Pikkamisi wenis aeg. Kella wiie paiku hakkas koitma. Päike tõusis werewa kettana silmapiirile. Chang-Mi ja Hagenauer silmitsesid pikksilmaga waenlaste ahelikku ja nägid, et sääl wäga paljud mehed magasid.

Korraga kuuldus hommikuses waikuses pasunahääl. See heli kostis mitme kilomeetri tagant.

— Walitsuswäed lähenewad, hüüdis Chang-Mi. — Puhuge pasunat, et nad märkaks meie asukohta.

Kõigi silmad lõid rõõmust sädelema. Nüüd oli kindel, et röövlite jõuk lüüakse taganema. Kuid ka ohwitser taipas, kellelt kostsid pasunahelid. Ta tegi oma meestele korralduse taganemiseks. Mehed tõm-

busid orgu, kuhu warem oli toimetatud nende hobused.

Kaks ratsanikku saatis Weltin walitsuswägedele wastu, et nad wiimastele teataks rööwlijõugu asumisest lähikorras. Noor ohwitser, kes juhtis walitsuse wäesalka sellega aga nähtawasti ei arwestanud. Tuhatnelja ratsutas wäesalk kohale, nii et kollane tolmupilw mattis ümbruskonna. Meeste arwu walitsuse wäesalgas wõis arwata wähemalt kolmesajale.

— Org tuleb otsekohe ümber piirata, teatas Chang-Mi ohwitserile. — Muidu nad pääsewad meie käest.

Weltin andis ohwitserile lähemaid seletusi maastiku ja röövlite asukoha üle. Ahelikus läheneti nüüd orule. Kõrwu sõjameestega asusid ahelikku ka ekspeditsioonist osawõtjad.

Kui ahelik oli jõudnud orule umbes 100 meetri kaugusele, hüüdis ohwitser:

— Walitsuse nimel ma nõuan, et teie relwad maha panete ja endid otsekohe wangi annate. Kes seda ei tee, see ripub weel täna oksa küljes.

Alguses jäi kõik waikseks. Siis aga hüppasid orust wälja üksikud sõdurid. Nad hoidsid käed ülewal. Neile järgnesid teised. Ka ohwitser ilmus käsi ülewal hoides nähtawale. Ta nägi, et mõne ustawaks jäänud mehega pole mõtet wõidelda suures ülekaalus olewa walitsuse wäesalgaga.

Koos wangidega asuti nüüd teele. Lõuna paiku

aga ekspeditsiooni ja wäesalga teed hargnesid. Ohwitseriga südamlikult jumalaga jättes pööras Chang-Mi saatslastega teelt kõrwale, et siirduda oma kodukohta Tsu-li-tesse. Sõdurid aga wangidega jätkasid teekonda Si-ngani.

21.

Saades Kwoolt loa asuda sinise Budha leiukohale algas Peary filmimisega. Ta tahtis nüüd wiia töö lõpule nii kiiresti kui wõimalik. Esimesel paaril päewal arenes töö edukalt. Stseenid õnnestusid kõigiti hästi. Peary tundis omast tööst juba täielikku rahuldust.

Marriman kui kunstiajaloolane uuris kuju. Mida rohkem ta seda aga waatles, seda kindlamini tuli ta otsusele, et see kuju pole ehtne. See kuju wõis olla walmistatud mingis wabrikus kas Inglismaal wõi Saksamaal.

Kui ta oma mõtteid Pearyle awaldas puhkes wiimane suure häälega naerma.

— Oleks see tõesti nii, siis oleks seda ometi märganud hiinlased kõigepäält ise. Nemad on ometi oma jumalate kujude tundmises suuremad asjatundjad kui meie.

Kõik seletused ei awaldanud Pearyle mingit mõju. Ta jäi oma arwamise juure kindlaks. Marrimani jutt näis teda lõpuks pahandawat.

Kuid paari päewa pärast kadus artistide töö-

ind. Keegi paremaist näitlejatest seletas kolmanda päewa hommikul pääle töö alguist, et tema loobub. Kogu filmi sündmustik olewat naiiwne ja wäheusutaw. Sarnases filmis esinemisega tegewat ta lihtsalt halba oma häälе nimele.

Paljud teised statistid nõudsid, et korigeeritaks filmi käsikirja nii, et film muutuks elulähedasemaks. Praegu aga kujunewat film sarnaseks, et on üks igawene askeldamine ja sebimine sinise Budha kuju ümber ,mis waatlejale iseenesest wähe ütleb.

Kõigi sarnaste juttude ja seisukohtade mõjul langes näitlejate tööind täielikult. Nad täitsin masinlikult oma kohuseid, Peary wandus ja ähwardas. Ta lubas kõigile üles öelda nende teenistuslepingud. Kuid see ei andnud tulemusi. Keegi ei reageerinudki ta ähwardustele.

Samal ajal saabus telegramm Marrimanile Jolalt. Jola teatas, et ta on jõudnud Fitziga kindlasse kohta ja seisab praegu wäljaspool igasugust hädaohtu. Marriman oli telegrammist niiwõrt liigutatud, et nuttis rõõmu pärast.

Mitte wähem rõõmu ei tundnud ka Peary. Ta lootis, et Fitz tuleb nüüd tagasi ja asub oma tööle. Siis oleks kõik hästi. Fitz suudaks otsekohe rakendada kõiki waimustatult tööle. Ta leiaks ka uusi ideid, kuidas teha filmi huwitawaks ja köitwaks.

*

Teekond Jolal ja Fitzil wana Pangi saatel arenes kõigiti soodsalt. Hommikul, mil koitis, olid nad kloostrist juba ligi paarikümne kilomeetri kaugusel.

Lõuna ajal jõudsid nad teeni, mis wiis Si-ngani. Nad lasid lootsitu pärivett kanduda alla ja jätkasid jalgsi teekonda.

Pangil õnnestus osta lähemast külast käru ja paar härgi. Pang asus härgi juhtima, kuna Jola ja Fitz westlesid omawahel. Neil oli palju kõigest üksteisele kõneleda ja kumbki polnud end tunnud warem õnnelikumana kui nüüd.

Kolmandal päewal nad jõudsid Li-La-Pu külla. Selles külas oli Pangil tuttawaid ja wiimaste juures nad peatusid ligi päewa, et puhata reisiwäsimusest. Pang püüdis kohalikkude elanikkudega westeldes jõuda selgusele, mida wiimased teawad Kwoist ja ta abilistest. Nagu elanikud teadsid jutustada, pidi Kwo wiibima alles Sa-gus. Ta olewat halwas tujus ja ei wõtwat kedagi wastu pääle oma lähemate kaastööliste.

Ilma wahejuhtumisteta arenes reis edasi Si-ngani. Paaril korral tulid teel wastu kindral Pao-hi-scheni salgad, kuid nad jätsid reisijad rahule.

Si-nganis Fitz pöördus otsekohe kuberneri poole, kuna ta teadis, et wiimane on Chang-Mi sõber. Kuberneri aga ei olnud kodus. Kuberneri sekretär, sümpaatlik noormees, informeeris Fitzi wiimastest sündmustest. Sakslased olewat loobunud sinise Budha kuju otsimisest ähwardawa olukorra tõttu. Nad olewat õnnelikult jõudnud Chang-Mi kodukohta Tsu-li-te külla. Sinna olewat sõitnud eelmisel päewal ka kuberner, et külastada üle pikema waheaja oma wana sõpra Chang-Mid ja pidada te-

waga läbirääkimisi selle üle, kuidas panna piiri Kwo ohtlikule tegewusele.

Fitz ja Jola otsustasid otsekohe jätkata teekonda Tsu-li-te külla. Sekretär andis nende käsutusse ühe kuberneri autodest. Paari tunni pärast olid nad juba kohal. Chang-Mi oma külalistega wiibis parajasti õhtusöögil. Fitzi ja Jola ilmumine wõeti wastu mürisewate terwitushüüetega.

Peolauas pidid Fitz ja Jola jutustama oma üleelamustest. Kuberner tegi aegajalt kirjalikke märkeid. Ta nähtawasti tahtis kogu selle loo teha üksikasjalikult keskwalitsusele teatawaks.

Õhtul korraldati ilutulestik. Chang-Mi laialdane aed oma uhkete ehitiste ja ilupuudega andis kirewas ilutulestikus harulda[se] pildi. Jola, Fitz ja sakslased tundsid kui nõutud ringis.

Jola sobis wäga hästi Chang-Mi tütre Hsiga. Nad said otsekohe häädeks sõpradeks. Hsi jutustas Jolale huwitawalt ühte ja teist hiinlaste elust ja oma isiklikkudest rõõmudest ja muredest. Ta tahtwat lähemal ajal reisida Saksamaale, et sääl täiendada oma haridust.

Samal ajal, mil teised pidutsesid aias, Chang-Mi, kuberner ja Tung-Le istusid kabinetis ja arutasid olukorda. Üksmeelselt asusid nad seisukohal, et Kwo tegewusele on tarwis teha lõpp kõige lähemal ajal. Nad saatsid rea telegramme Pekingisse ja Shanghaisse. Alles hommiku wara nad lahkusid nõupidamiselt ja heitsid puhkama.

*

Kwo pidas nõu kindral Pao-hi-scheni ja ülemõpetaja Ta-hio-schiga. Nad olid istunud juba pikemat aega ja tuba oli täidetud paksu sinise suitsuga.

— Nagu teate, pöördus Kwo kaaslaste poole, — pole Wang-Chan senini pöördunud tagasi. Ta saatis mulle söduritega teate, et ta on haigestunud. Mulle tundub see asi siiski kahtlasena.

— On wahepääl midagi juhtunud? küsis ülemõpetaja.

— Wõib olla on juhtunud paljugi. Ma aiman, et hädaoht läheneb.

Süüdates uue sigari ta jätkas:

— Mul ei ole rahu, enne kui jõuan olukorra üle selgusele. Kergesti reisin ma weel täna kloostrisse tagasi.

Ruumis süwenes waikus. Kõlas gongilöök. Kindral ruttas eesruumi. Kuuldus, kuis keegi kõneles temaga sääl erutatud häälel.

Paari minuti pärast astus kindral tagasi ruumi ja teatas, et keegi mees soowib tungiwalt kõnelda Kwoga. Tal olewat teatada tähtsaid uudiseid.

Kwo käskis mehe paluda ruumi. Ruumi astus wana hallipäine mees sügawasti kummardudes. Ta oli Kwo salakuulaja Si-nganis.

— Wen-tschek, on juhtunud midagi tähtsat?

— Ma tulin siia wäga tungiwate asjaolude tõttu. Muidu ma ei oleks lahkunud Si-nganist, nagu see oli teie korraldus.

— Kõnelege, milles seisab asi.

— Chang-Mi saatis kubernerile mitu tele-

grammi. Mul ei õnnestunud neid telegramme lugeda. Ma tean ainult, et sakslased kaks päewa tagasi jõudsid Chang-Mi kodukohta. Nemad olid walitsuswägede kaasabil wangistanud 100 meest teie sõjawäest.

Kindral hüppas püsti.

— Mis? Nemad on wangistanud minu sõdureid. Ta punetas näost ja silmad sädelesid wihast.

Kwo wiipas kindrali käega, et wiimane jääks rahule. Ta pöördus uuesti wanamehe poole:

— Ja mida teie teate weel?

— Eile õhtul jõudis Chang-Mi majja keegi ameeriklane. Selle mehe nimi on Fitz.

— Kus teie teate seda?

— Ma saatsin Chang-Mi majja walwama ühe spiooni ja see teatas mulle seda. Ühtlasi sama mees teatas, et ameeriklasega olnud kaasas keegi noor daam mrs. Marriman.

Kõik waatasid sõnatult Wen-tscheki otsa. Kwo käid lõid kergelt wärisema. Ülemõpetaja näppis ärewuses oma mantli äärt.

— Ja, jutustas Wen-tschek edasi, — kõige imelikum on weel see, et Wang-Chan wiibib nende juures.

Kwo jõllitas. Ta silmad ähwardasid tungida wälja oma koopaist.

— Wang-Chan on äraandja, möirgas ta. Tema on wabastanud mrs. Marrimani. Ma luban tuhat taelsi sellele, kes ta toob elawalt wõi surnult.

Siis pöördus ta wärisewa wanamehe poole ja karjus:

— Kõnele, mis sa tead weel!

— Eile õhtul saabusid tähtsad teated Pekingist ja Shangaist. Tähtsad walitsuse ametnikud on teel meie prowintsi.

— Edasi!

— See on kõik mis ma tean. Sündmuste arengus tuleb meil arwestada sellega, et Chang-Mi on kuberneriga kõige parem sõber.

— Mikspärast teie ei teatanud sellest kõigest mulle kirja teel?

— Ma ei usaldanud neid teateid kellelegi. Mu agendid jälgiwad hoolikalt kõike seda, mis sünnib Si-nganis ja Tsu-te-lis. Nii minu eemalwiibimisega Si-nganist meie luuretegewus pole katkestatud. Päälegi ma reisin otsekohe tagasi.

Kwo naeratas rahuldatuna. Ta asetas oma käe raskelt Wen-tscheki õlale.

— Ma olen teiega wäga rahul. Teie olete täitnud oma ülesande suurejooneliselt. Ma lasen teile maksta tasuks tuhat taelsi.

Wana hiinlane lahkus sama sügawasti kummardudes ruumist nagu ta oli ilmunud.

Heites terawa pilgu kindralile sõnas Kwo:

— Pao, nüüd tuleb asuda teil tööle. Walmista end ette, sest läheb otsekohe lahti.

Ta plaksutas käsi. Ruumi astus teener.

— Minge otsekohe laagrisse ja paluge mr. Mar-

riman ja mr. Peary siia. Paluge neid ilmuda otsekohe.

Teener kadus kui wälk.

Kindral tahtis wõtta sõna. Kwo tõstis samal hetkel käe ja tähendas:

— Kuna Wang-Chan osutus äraandjaks, siis on meil oodata kõige halwemat. Sõjawägi peab olema wõitluswalmis. Kui walitsuse wäed astuwad meie wastu wälja, siis pole meil teist walikut, kui wõidelda wiimase meheni. Teie Pao-hi-schen peate tungima waenlase wäesalkadele kallale lagendikul kui need on teel siia. Samal ajal aga osa meie wäest peab ründama Si-ngani ja tungima selle järele walitsuswägedele selja tagant kallale.

Kindral ja ülemjuhataja noogutasid nõusolles pääd.

— Pääasi, meil tuleb teotseda kiirelt, — jätkas Kwo, — kui kõik areneb hästi, siis oleme juba kolme päewa parast selle prowintsi peremehed. Selle järele meie wõime wallutada kõik lähemad prowintsid ja tõusta kogu maa peremeesteks. On tõenäoline, et meil ei tarwitse teisi prowintse enam wallutada sõjalise jõuga, kui oleme omas prowintsis peremehed. Meie walged sõbrad Shangais ja Pekingis juba hoolitsewad, et wõim kogu maal langeb meie kätte. Meie wõime lubada ja anda neile suuremaid soodustusi, kui seda praegune walitsus.

Eesruumist kostis kongilöök. Teener astus ruumi ja teatas, et Marriman ja Peary on jõudnud kohale.

— Paluge esite mr. Marriman, teatas Kwo teenrile.

Marriman astus uudishimulikuna ruumi. Ta waatas pooleldi imestades Kwole otsa.

— Teie lasite mind kutsuda?

— Kas teie teate kus on teie tütar ,küsis Kwo ilma, et ükski joon ta näos oleks liikunud.

Marriman pidi teatama, et ta paar päewa tagasi sai tütrelt telegrammi. Jola oli teatanud oma päralejõudmisest Chang-Mi kodu. Waadates aga hiinlaste kawalatasse silmadesse, milles kiirgas wiha, otsustas ta waikida.

— Kus on teie tütar? kordas Kwo oma küsimust.

— Ma ei tea seda mitte.

— Teie waletate! karjus Kwo.

— Marrimani laubale tekkisid kortsud.

— Kuidas teie julgete mind nõnda kohelda? nõudis ta. — Ma pöördun otsekohe Ameerika konsuli poole.

— Kas teie ütlete kus on teie tütar? müristas Kwo kaswawa wihaga.

— Kui ma ka seda teaksin, siiski ma ei ütleks teile seda mitte.

— Hus, kui teie seisukoht on sarnane, siis ma lasen teid niikauaks puuri pista, kuni teie suuwärk asub tegewusse.

Kwo pöördus kindrali poole.

— Kutsuge Peary siia!

Nähes Marrimani seismas kahwatuna seina

ääres, asus raskuse tunne Peary rinda astudes üle läwe.

— Kus on Fitz? küsis Kwo järsult. — Aga ärge öelde meile mitte, et teie ei tea kus ta wiibib.

— Mis see läheb teile korda? tähendas Peary julgelt.

Kwo astus mõne sammu Pearyle lähemale.

— Teie ei pea mitte küsima, waid mulle wastama. Kus on Fitz?

Äkiline wihapuhang täitis Peary hinge. Ta meeleldi oleks tunginud hiinlastele käsitsi kallale. Kuid samas mõistis, et see oleks meeletus. Sellega ei wõidaks ta midagi. Targem on neid kollaseid kelme kohelda leplikult.

— Ma ei tea seda tõesti mitte, seletas ta ja püüdis oma häälele anda wõimalikult rahuliku kõla. Ma nägin teda wiimast korda laagris ja pääle seda pole ma saanud ta üle ühtki teadet.

— Nii, urises Kwo. — Teie ei tea siis tõesti mitte, kus tema wiibib? Kuid wahest olete nii lahke ja ütlete mulle, kus wiibib mrs. Marriman?

Peary heitis küsiwa pilgu Marrimanile. Ta mõistis, et Marriman polnud neile teatanud oma tütre asukohta.

— Ka seda ma ei tea. Mrs. Marriman peab wiibima kollaste kelmide wõimuses. Kus aga nimelt, seda ma ei tea.

— Waikige, müristas Kwo ja wehkles rusikatega, — kuidas minu inimeste üle kõneleda. Ma lasen teil kiskuda keele suust.

Ka kindral astus ähwardawalt lähedale. Peary taganes seina äärde. Ta surus oma käe taskule, kus leidus rewolwer.

— Ma nõuan, et mind ja mr. Marrimani koheldakse wiisakalt, nõudis ta. — Meie ei luba sarnast käitumist.

Hiinlased naersid toorelt.

— Ma lasen teid puuri pista, surus Kwo läbi hammaste. Teie jääte niikauaks lukustatud uste taha, kui teie õpite wastama mu küsimustele. Ma usun, et wanglas paraneb ka teie mälu. Teie mäletate sääl juba üsna selgesti, kus wiibib mrs Marriman ja Fitz. Kui aga siiski oma kangekaelsust jätkate, siis ei paista päike enam kunagi teie pääle.

Ta plaksutas käsi. Ruumi astuwale teenrile tegi ta ülesandeks kutsuda kohale mõned sõdurid. Sõdurid panid Marrimanil ja Pearyl käed raudu. Wiimased alistusid waikides, kuna polnud mõtet hakata wõitlema suures ülekaalus olewate hiinlastega.

Kui sõdurid olid lahkunud wangidega ruumist küsis kindral Kwolt:

— Mida meie teistega ette wõtame?

— Nad olgu kolme tunni jooksul kadunud.

Kindral naeratas kahjurõõmsalt. Ta täristas oma kannukseid ja lahkus sõjawäelasena au andes ruumist. Oues ta wõttis enesega kaasa rühma noori sõdureid ja ilmus nendega ameeriklaste laagrisse.

Ameeriklased waatasid imestades sõdurite ilmumist nende asukohale. Pao-hi-schen lasi puhuda

pasunat. Seepääle kogunesid ameeriklased sõdurite juure.

Pao-hi-schen tõstis käe üles. See oli märgiks, et kõik kuulaksid teda.

— Ma teen teile teatawaks korralduse, seletas ta, — mille alusel teil tuleb lahkuda siit kolme tunni kestel. Teie ei wõta enesega kaasa ei raha ega ka mingisugust warandust. Kõik jätate siia. Kes siit kolme tunni kestel ei ole lahkunud, selle peksawad minema minu sõdurid.

Sõdurid hakkasid käratsema. Sarnane korraldus tähendas neile suurt saaki. Nad mõistsid, et kogu ameeriklaste warandus langeb nüüd neile.

Keegi näitleja, suur ja tugew mees, astus kindrali ette ja nõudis, et teda wiidaks Kwo juurde. Pääle selle tahtis ta teada, kus wiibiwad Marriman ja Peary. Pao-hi-schen naeris näitleja nõudmise kohta üleolewalt. Ta lõi ratsapiitsaga wastu saapaid ja tähendas.

— Teie mõlemad juhid on wangistatud. Mis põhjusel, see on meie asi. Meie oleksime wõinud teid kõik üles puua ja oleme talitanud kõigiti suuremeelselt kinkides teile elu. Kui keegi tahab siit enesega kaasa wõtta raha wõi muud warandust, siis maksab see ta elu. Minu sõjamehed otsiwad teid teel läbi. Kelle juurest leitakse raha wõi warandust, see tapetakse armutult maha.

Ameeriklane kordas oma nõudmist. Ta tahtis haarata kinni kindrali hobuse waljastest. Pao-hi-schen andis talle piitsaga terawa löögi näkku. Näit-

leja pidi katma walu tõttu hetkeks kätega silmad. Kui ta tahtis järgmisel hetkel kindralile kallale tungida, leidis, et kõikjal sirutusid talle wastu sõdurite tääkid.

Wandudes taganes näitleja. Ameeriklased kogunesid nõupidamisele. Lühikese mõttewahetuse järele nad otsustasid täita kindrali nõudmise, sest polnud kahtlust, et muidu waewalt nad lahkuwad siit elusana.

22.

Chang-Mi seisis pikerguse laua ees. Ümber laua istusid kuberner Schen-Si, kaks kindrali, Tung-Le, Hagenauer, Fitz, Wang-Chan ja Mrs. Marriman. Chang-Mi oli andnud kindralitele kokkuwõtliku pildi nende dokumentide üle, mida ta oli leidnud kloostrist. Oma ettekande ta lõpetas järgmiste sõnadega:

— Nagu nu seletusest nägite ulatuwad „Punase Lipu" niidid kaugemale Hiinamaast. Walged kaupmehed Schanghais ja Pekingis toetawad seda liikumist. Nähtawasti on Kwo neile lubanud suuremaid soodustusi. Pole ka wõimatu, et niidid wiiwad otsekohe mõne wälisriigi walitsuse juure. Nii mõnigi wälisriik on huwitatud Hiina seesmisest käärimisest, sest sel juhul wõimaldub tal soodsamalt siin oma mõjuwõimu maksma panna. Seda kõike aga meie ei tohi lubada milgil tingi-

musel. Meie peame olema walwel selle eest, et Kwo omas wõimuahnitsemise tuhinas ei häwita Hiina rahwa wabadust. Meie peame päästma Hiina rahwa kodusõja ähwardawast keerisest.

Ta asetas mõningad dokumendid kuberneri ja kindrali ette.

— Need siin on tõendused selle kohta, et „Punase Lipu" juhtiwateest tegelastest on kindral Pao-hi-schen osa wõtnud Pekingis panga rööwimisest kolme aasta eest. Sääl teatawasti rööwiti pangast 12 miljonit taelsi. See raha rändas „Tarkuse kloostri" müüride wahele ja selle raha abil nad peawad ülal oma rööwjõuke.

Walades joodawett klaasi ta jätkas:

— Kuid neilt ei nõua kulusid mitte üksnes sõjawägi waid ka määratu spioonide kari. Kwo on ujutanud üle oma agentidega maa selle sõna tõsises mõttes. Minu andmete järele regutsewad ta agendid wähemalt 230 linnas ja külas. Selle tõttu on ta hästi informeeritud rahwa meeleoludest ja kõigest sellest, mis kuskil sünnib.

Tühjendades oma klaasi pöördus ta Wang-Chani poole.

— Teie, Wang-Chan, töötasite pikemat aega Kwo agendina. Teie wõite tõendada, et Kwo agendid asuwad ka Euroopa ja Ameerika suurlinnades. Ja wiimane on kõige halwem . Sääl nad püüawad maha sahkerdada meie isamaad.

Kõik waatasid Wang-Chanile. Wang-Chan tõusis istmelt ja kummardus igasse külge.

— Mu härrased, algas ta, — ma wõin seda waid tõendada, mida siin Chang-Mi juba wäitis. Kwol on wäga tihedad sidemed wälisriikidega ja wajaduse korral wõib ta loota nende abile. Tema ja ta lähemad kaastöölised pole ausad ja terawa südametunnistusega inimesed. „Punase Lipu" juhtiwate tegelaste hingel seisab palju röömimisi ja tapmisi. Seda waid ei ole keegi senini paljastanud. „Tarkuse kloostri" wana kuulsus ja aupaiste on mõjunud omalt poolt selleks kaasa, et walitsuswõimud pole pööranud nende tegewusele senini mingit tähelpanu.

Kindral Pa-kong tõstis käe. Ta tõusis aeglaselt oma istmelt ja waatas terawalt Chang-Mi otsa.

— Mida peab walitsus teie arwates ette wõtma?

— Walitsuswõimudel tuleb teotseda kiirelt, wastas Chang-Mi weendununa. — Iga hetke, mida meie kõheldes wiidame, on Kwole suureks kasuks. Tema ei kõhkle ega kaalu kunagi parajal ajal, waid selle wastu teotseb. Selletõttu ongi kaswanud rahwamassis arwamine, et Kwo suudab ja wõib kõik. Tema meeste wangistamine paneb ta igatahes kiiresti teotsema. See koer, kes tunneb hirmu, jookseb kiiresti. Ja seepärast ma rõhutan weel kord: Walitsus peaks otsekohe kõik tegema, mis wõimalik, ta tegewuse täielikuks likwideerimiseks.

Uksele koputati. Sõdur, kes seisis ukse taga walwel ulatas Chang-Mile telegrammi.

Chang-Mi rebis kiiresti telegrammi lahti. Ta näos ei liikunud ükski joon, kui ta telegrammi luges. Waikides ulatas ta selle siis kubernerile.

Kuberner heitis pilgu telegrammile ja luges siis waljusti:

— Miles Peary ja Edward Marriman on wangistatud. Ameeriklased käskis Kwo otsekohe nende laagrist minema kihutada. Neil tuli jätta raha ja kogu warandus maha. Praegu on nad teel Si-ngani kannatades nälga.

Telegrammile oli alla kirjutanud ameeriklaste ekspeditsiooni tehnik Robertson. Tal oli õnnestunud nähtawasti kellegi käsikjalga saata telegrammi Si-ngani postkontorisse.

Kõik seisid hetke waikides. Siis sõnas Chan-Mi:

Ameeriklased wajawat kiiret abi. Osa neist kindlasti ei suuda sarnases olukorras taluda teekonna raskusi ja hukkuwad. Walitsuswõimud peaks asuma otsekohe kahtlematult tegewusse.

Kuberner mängis närwilikult sulepääga. Ta kortsutas kulme ja sosistas mõne sõna kindral Pa-kongile. Wiimane noogutas nõusolles pääd.

— Ma annan täielikku wolituse teotsemiseks oma parema äranägemise järele kindral Pa-kongile. Ta asub oma wägedega otsekohe tegewusse.

Chang-Mi ja kõik teised lauas wiibijad surusid tänulikult kuberneri kätt.

— Pääle selle on mul teatada, wõttis kuberner uuesti sõna, — et ma määran 5000 taelsi waewa-

tasuks sellele, kes toob mu kätte Kwo elusalt või surnult.

Puhkes üldine aplaus.

— Ja mina, hüüdis Chang-Mi, annan 5000 taelsi sellele, kes wangistab kindral Pao-hi-scheni ja ülemõpetaja Ta-hio-schi.

Kuberner kirjutas paberile mõne rea ja ulatas selle kindral Pa-kongile.

— Siin on teile kirjalik wolitus tegutsemiseks oma parema äranägemise järele.

Chang-Mi astus kuberneri ette.

— Mul on siiski weel üks palwe, pöördus ta kuberneri poole. — Palun andke mulle wolitus, et ma wõin Kwo wangistada.

Kuberner täitis naeratades ta soowi.

*

Ameeriklased olid waewalt suutnud lahkuda omast laagrist, kui sinna ilmus Kwo oma kõrgemate ohwitseridega. Nad hakkasid jaotama saaki omawahel. Sõdurid waatasid seda päält näljaste silmadega. Ohwitserid murdsid lahti kõik kohwrid ja kotid. Raha ja wäärtasjad peitsid nad oma tasku. Pääle raha ja wäärtasjade wõtsid nad enesega kaasa weel rõiwaid, portfelle ja muud wäärtuslikku kraami. Filmiaparaadid nad jätsid puutumata, sest nendega ei osanud ohwitserid midagi pääle hakata.

Kui ohwitserid olid jaganud saagi omawahel, siis wõisid laagriplatsile tulla ka sõdurid. Need wõtsid siit omakorda kõike seda kaasa, millel nad arwasid olewat wähematki wäärtust. Paari tunni pärast

ei olnud laagriplatsilt enam muud leida, kui mõni purunenud kohwritükk wõi riideräbal.

Peary ja Marryman olid suletud kitsasse kongi. Nende ruumi keskele oli asetatud wäike laud. Muud mööblit toas ei leidunud. Marrimani meeleolu oli rõhutud, Peary selle wastu näitas end üpris rõõmsana ja püüdis lohutada ka oma kaaslast.

Õhtu eel tõi keegi sõdur neile kruusi wärske weega ja tüki kuiwanud leiba. See oli laiaõlaline mees, kelle silmad kawalalt jädelesid.

— Sööge kiiresti ,andis ta nõu, — sest warsti tuleb asuda teele.

— Teele? imestas Peary. — Kas meid wiiakse siit kaugemale. Kas asuwad ühes meiega teele ka mu kaaslased?

— Nemad on juba läinud. Nad kihutati minema, ilma et nad oleks tohtinud wõtta kaasa oma warandust.

Peary oleks meeleldi pärinud weel üht ja teist jutukalt sõdurilt, kuid mees wäljus toast. Ta nähtawasti kiirustas seetõttu, et ukse taga kuuldus kõnelemist.

Peary ja Marriman jätsid kuiwanud leiwatüki puutumata. Weekruusi aga nad tühjendasid, kuna neid mõlemaid piinas janu.

Aeglaselt oodates wenisid minutid. Kella kaheksa paiku õhtul tormasid tuppa neli sõdurit ja köitsid tugewasti Pearyl ja Marrimanil käed seljataha. Üks neist sõduritest oli sama mees, kes warem oli toonud neile einet.

Õuel nad nägid riwistatud sõdurite rühma. Mehed seisid täies reisiwarustuses. Üks ohwitseridest astus wangide juurde ja käskis neid wiia käru juurde, mille ette oli rakendatud punane härg.

Kõlas wile. Kindral Pao-hi-schon astus oma ohwitseridega ratsa sõdurite rühmade ette. Hakati minema kiirkäigul. Wangide käru liikus sõjawäe järel paksus kollases tolmupilwes. Peary ja Marrimani kõrwal istus ja juhtis härgi nende tuttaw laiaõlaline mees.

— Waheſt pääseme meie selle mehe abil põgenema, sosistas Peary Marrimanile. — Igatahes peame katsuma õnne.

Marriman noogutas waewalt märgatawalt pääga.

— Miks Kwo oma wäega siit lahkub? pöördus Peary sõduri poole. — Kas teekond wältab pikemat aega?

Hiinlane waatas umbusklikult Peary otsa. Peary tõukas teda küünarpäraga ja andis märku, et ta kingib sõrmuse omast sõrmest hiinlasele. Wiimase näo üle libises lai naeratus. Ta wõttis otsekohe sõrmuse Peary käest ja lasi libiseda selle oma mantli taskusse.

— Tuleb suur lahing, seletas sellepääle mees lahkesti. — Lahing algab arwatawasti juba öösel. Meie wäed tungiwad kallale walitsuswägedele.

— Kas teie usute, et Kwo suudab siis walitsuswägedele wastu panna?

— Kwo suudab kõik.

—Teie olete rumal, kui seda usute. Kwo kaotab kindlasti lahingu, sest walitsuse wäed on suures ülekaalus. Kwo ripub kindlasti kõige lähemal ajal wõllas. Ja ka teie käsi ei käi hästi, sest teie köitsite meie käed.

Hiinlane waatas uskumatult Pearyle otsa.

— Kui teie wabastate meie käed, kõneles Peary, siis anname teile palju raha. Meie omame Ameerikas nii palju raha, kui Kwo Hiinas. Teie oleksite sel juhul korraga rikas mees.

Uskumatult raputas mees pääd.

— Mina ei ole walgetele meestele midagi halba teinud. Mina tegin waid seda, mis mind kästi teha.

— Pange tähele ma seletan teile kõike lähemalt, algas Peary. — Muidu teie ei mõista küllalt selgesti, missuguse kasuliku ettepaneku ma teile tegin.

Kahtlewalt waatas mees ringi. Ta sõnas peaaegu sosistades:

— Kui sõdurid märkawad meie jutuajamist, siis nad löönwad mind ja samuti ka teid. Seepärast on targem waikida.

Üldises sammude müdinas nad ei kuule midagi, wäitis Peary. — Mul on taskus suur uur. See on täiesti kullast. Kui teie aitate, siis ma annan teile selle uuri ja tuhat taelsi raha.

— Tuhat taelsi?

Peary kinnitas oma sõnu päänoogutamisega.

— Kuid mul ei ole ju wõimalik teid nüüd wabastada. Seda wõidakse näha. Teid tabatakse ja poodakse ühes minuga lähema puu oksa külge.

— Teie olete rumal. Warsti saabub öö. Pimeduses ei märka keegi meie põgenemist.

— Ma olen nõus teid aitama, sosista shiinlane, — kui teie lubate mulle 2000 taelsi.

— Teie saate selle summa, lubas Peary. — Ja mu kullast uuri weel pääle selle.

— Minu poolt saate selle kirjatasku, mis lebab siin kärus kogu sääl leiduwa rahaga, sõnas Marriman.

— Teie saate ühe sõnaga rikkaks kui mandariin, püüdis Peary meest mõjutada.

— Hää küll, otsustas wähese kõhklemise järele sõdur, — ma olen nõus. Kuid teie peate wõtma mu kaasa. Juhul, kui tahate ära jooksta ilma minuta, siis ma tulistan teid.

Peary pani tähele, et nad liikusid põhja suunas. Tee oli wõrdlemisi sile. See tee oli nähtawasti wana karawanitee ja hoitud korras juba aastatuhandeid. Kaugemal silmapiiril paistis metsade wöö.

— Siis öösel algab lahing? uuris Peary.

— Ma ei tea seda kindlasti. Kuulsin, kui sõdurid nii kõnelesid. Kuid kõneldi ka, et Kwo tahab esmajoones minna „Sinisesse kindlusesse“ ja alata sõjategewust alles selle järele.

— Millal ta loodab jõuda sinna?

— Homme lõunaks, kui mitte warem.

Päikese loojenemisel nad jõudsid metsawahelisele teele. Pääsemislootuses hakkas Pearyl ja Marrimani kiiresti tuksuma süda.

Pool tundi pääle päikese loojenemist walitses

metsawahel tugew hämarus. Hiinlane lõikas waheda noaga wangide köidikud katki. Soodsal momendil nad hüppasid kärust metsa ja kadusid puude wahele.

Pimeduse tõttu oli metsa all liikuda raske. Peary ja Marriman pidid astuma wäga ettewaatlikult, et mitte põrgata wastu puud.

Aegajalt surus hiinlane kõrwa wastu maad. Ta tahtis weenduda selles, kas neid ei jälgita. Midagi aga polnud kuulda. Nähtawasti keegi ei olnud senini märkanud nende põgenemist.

Paaritunnilise käigu järele nad jõudsid kitsale teerajale. Nüüd kiirustasid nad käiku. Peaaegu sõnatult jätkasid teekonda hommikuni. Koidikuks nad jõudsid kesk metsa asuwale wäikesele lagendikule. Nad istusid wäsinutena puujuurtele. Hiinlane awas oma seljakoti ja ulatas sellest kaaslastele leiba ja sinki.

— Meie peame warsti metsast wälja jõudma, otsustas hiinlane. Wähemalt wiie tunni pärast peame olema metsaweerul.

— Tunnete teie hästi siinset ümbrust? päris Peary.

— Mõned aastad tagasi meie salk läbistas selle maakoha. Meie ei asu enam mitte wäga kaugel Singanist.

Hiinlasel oli õigus. Mõnetunnilise matka järele nad jõudsid metsa serwale. Lähikorras asuwal teel nad nägid marssimas walitsuswäge. Päikese paistel kiirgasid täägid nende püssside otsas.

Kui üks sõdurite rühmadest jõudis lähikorda, astusid metsast teele. Nad teatasid ohwitseridele, et on põgenenud Kwo wäesalga käest.

Noor ohwitser tunnistas mehi umbusklikult.

— Mul on käsk kiiresti edasi marssida. Ma annan teile paar meest kaasa, kes toimetawad teid staapi.

Staap asus wiis kilomeetrit eemal külas. Sääl nõudis Peary otsekohe, et tal wõimaldataks kõnelda staabiülemaga.

Staabiülem wõttis ameeriklased wastu wäikeses ruumis.

— Kwo on teel „Sinisesse kindlusesse" teatas Peary ilma pikema sissejuhatuseta. — Ta lootwat juba täna hommikul jõuda sinna.

— Sinisesse kindlusesse? küsis staabiülem üllatunult, — kus see asub?

— Ma uskusin, et teie seda teate.

— Ma pole seda nime warem kuulnud, wäitis staabiülem, — kuid ma püüan hankida otsekohe selle kohta andmeid.

*

Pääle nõupidamist Chang-Mi lahkus autol oma teenri Pangi saatel. Ta lubas otsekohe asuda Kwo jälgimisele. Si-nganist umbes 40 kilomeetrit lõunapool asuwas külas ta kuulis, et Kwo on lahkunud oma wäe juurest. Ta sõjawägi, mis alul jätkas teekonda otse põhja, oli pöördunud idasse, kuna Kwo ülemõpetaja Ta-hio-schi saatel jätkanud teekonda ida sihis. Ta reisu eesmärgiks olewat „Si-

nine kindlus" nagu kohalikud elanikud olid kuulnud küla läbistanud Kwo söduritelt.

Ta püüdis asjatult lähemalt hankida teateid salapärase „Sinise kindluse" kohta. Siis tal aga tärkas meele, et salapärane „Sinine kindlus" pole miski muu, kui ühel järwel asuw kaljusaar. Õhtuti päike loojenemisel wärwis weest kiirgaw kiirewihk kaljuseinad tumesiniseks. Seepärast ümbruskonna elanikud kutsusid saart „Siniseks saareks".

Saare suurus oli waid mõned hektarid. Järsu kaljuseina tõttu oli wõimatu pääseda elanikkudel saarele. Siiski mõnel korral olid ümbruskonna elanikud näinud saarelt tõusmas suitsu. Ebausklikkudena nad arwasid, et saarel elutsewad pahad waimud.

Chang-Mil oli selge, et „Sinises kindluses" tahab Kwo ära oodata sündmuste arenemist. Juhul, kui walitsuswäed murrawad ta wägede wastupanu, siis on tal sääl aega ja wõimalust märkamatult kaduda wäljaspoole Hiina piire.

Selle saare olemasolust oli Chang-Mi aastat kuus tagasi saanud juhuslikult teada. Tal olnud sel ajal teenriks noormees, kes toimetanud ta kätte ühe tähtsa dokumendi Kwo agentide käest. Selle tõttu kandnud Kwo noormehe pääle wiha ja Kwo agendid jälginud noormeest alatasa.

Kord saatnud ta noormehe salajaste ülesannete täitmiseks selle saare lähikorda. Sääl tunginud Kwo agendid noormehele kallale. Noormees oli tahtnud pääseda agentide eest saarele, kuid osutunud wõima-

tuks ronida üles mööda siledat kaljuserwa. Samas ta aga märganud weealust awawust. Sukeldudes weealla pääsenud ta wõlwialusesse käiku. Käik wiinud lagedale platsile, mis igast küljest oli piiratud järsu kaljuseinaga.

Kaljusse olid raiutud koopad, mis suletud tugewate ustega. Ühes koopas kuulnud noormees hoigeid ja karjeid, nagu oleks kedagi sääl hirmsasti piinatud. Ka tagaajajad tunginud wõlwialusesse. Sääl aga pimeduses wõimaldunud noormehel neist mööda hiilida ja pääseda eluga.

Ta saatis käskjala lähemasse külla, kus wiibisid walitsuse sõjawäe osad. Kuberneri nimel ta nõudis, et külast otsekohe saadetaks kohale wiis ohwitseri wähemalt 300 sõduriga.

Sõjawägi jõudis kohale õhtuks. Chang-Mi kutsus ohwitserid oma ruumi ja seletas neile lühidalt oma plaani. Ta ütles, et otsekohe tuleb alata teekonda „Sinisesse kindlusesse". Kwo tuleb wangistada otsekohe, sest wastasel korral põgeneb ja jätab oma ässitustööd wäljaspool Hiinamaa piire.

Chang-Mi plaani kohaselt pidid tema ja ohwitserid tungima kindlusesse. Sõdurid samal ajal aga oleks piiranud järwe, et põgenemine Kwole osutuks täiesti wõimatuks.

„Sinine kindlus" asus külast ligikorda 100 kilomeetri kaugusel. Nad asusid ratsa teele õhtuses widewikus ja jõudsid kohale enne koitu. Ohwitserid asetasid sõdurite ahelikku ümber järwe. Nad ise

Chang-Mi ja Pangiga sõudsid järwele kaldast leitud wana lootsikuga.

Chang-Mi arwates pidi awawus asuma saare idaküljel. Umbes meetri sügawusel sinises wees üks ohwitser märkaski jääl terawa kaljunurga juures awawuse. Nad kinnitasid lootsiku kaljuserwa külge ja heitsid suuremad riided lootsikusse. Kaasa wõtsin nad relwad ja sukeldusid üksteise järele wee alla.

*

Kwo istus ristijalu padjul. Ta waatas wäsinuna oma ette põrandale. Ta kõrwal istus ülemõpetaja Ta-hio-schi. Wiimane hoidis käes raamatut ja tegi sinna mitmesuguseid märkeid.

— Käskjalad ei ole jõudnud weel tagasi? küsis Kwo surutud häälel.

— Ei.

— Meie peame teadma, kuidas need walged kelmid leidsid kloostrid üle meie dokumentide peidupaiga. Ma saadan otsekohe uued mehed teele, kes peawad olema homme hommikuks tagasi.

— Ma usun, et see on hilja. Wang-Chan on oma kaaslastega kloostrist kõrwaldanud kõik tähtsamad dokumendid. Need on kindlasti juba edasi antud walitsuswõimudele.

— Mida meie peame siis tegema?

— Ootama siin, kuni sündmused arenewad. Millise pöörde asjade käik wõtab, seda meie näeme juba lähemal ajal. Kui meie wäed lüüakse taganema, siis meie siirdume Tientsi. Sääl wõtame pan-

saji välja oma raha, ning võime rahulikult asuda maapakku.

Kwo raputas pääd.

— See ei lähe. Seitse aastat oleme meie selleks töötanud, et haarata võimu. Meie oleme pühendanud oma ülesandele kogu oma energia. Mina leian, et meie jatkame võitlust viimase võimaluseni. Teisiti ei ole see mõeldav.

— Sellega aga paneme kaalule oma elu. Targem on põgeneda siis, kui on selleks veel võimalusi. Muidu võibolla riputatakse meid juba mõne päeva pärast otsa.

— See on tõsi, — kuuldus terav hüüe. Kwo hüppas püsti nagu ussist nõelatuna. Ta pöördus ukse poole, mille keegi oli kuulmatult avanud. Lävel seisis Chang-Mi ja tõstis hoiatavalt käe.

— Teie nähtavasti ei oodanud mind? küsis Chang-Mi kergelt naeratades. Kwo nägu värvus vihast veripunaseks. Käsi rusikasse surudes astus ta Chang-Mi'le mõne sammu lähemale.

— Teie armastate tungida majja, kui röövloom.

Chang-Mi viipas talle käega märgiks, et Kwo võtaks istet.

— Istuge oma kohale! — käskis ta. — Ukse taga seisavad viis ohvitseri ja järve piiravad 300 sõdurit. Teil ei ole kuhugi pääsu.

Kwo ja Ta-hio-schi käed hakkasid värisema. Ülemõpetaja pillas raamatu käest põrandale ja vaatastardunud pilgul Chang-Mi otsa.

— Kas teie usute weel, pöördus Chang-Mi Kwo poole, — et teie saate Hiina keisriks? Teie mäng on nüüd läbi. Hiina rahwas on pääsenud sellest hukatusest, millesse teie tahtsite teda tõugata.

Kwo puhkes naerma. Seejuures ta pilusilmad sulgesid pea täiesti.

— Teie tahate meid hirmutada, kugistas ta naerdes. Ma nõuan, et teie siit otsekohe lahkute. Juhul, kui teie seda ei tee, siis ma lasen surmata Peary ja Marrimani.

Ta pilgus hõõgus kahjurõõmu.

— Siis oma julgeolekn kindlustamiseks lasite wangistada need tublid ameeriklased? küsis Chang-Mi, kelle hinges kerkis tugew wihapuhang.

Kwo jõllitas talle wastu.

— Kuid ma ütlen teile armetu olewus, karjus Chang-Mi Kwole, — nii Peary kui ka Marriman on kindlas kohas. Nad põgenesid koos oma saatjaga. Nad on ühes teiste sakslaste ja ameeriklastega juba teel Shanghaisse.

Ülemõpetaja waatas kahwatuna Kwo otsa. Wiimane säilitas enesewalitsemist. Ta laubale olid tõmbunud waid mõned ütsikud sügawad kortsud.

— Kui teie siit kohe ei lahku, müristas Kwo, siis mõne tunni eest on teil siit lahkumine juba wõimatu. Kindral Pao-hi-schen ilmub kohale mõnetuhande mehega kõige lähemal ajal.

— Pao-hi-schen praegusel momendil wõib olla on juba wangistatud ja ripub oma ohwitseridega wõllas.

Ülemõpetaja oli märkamatult wõtnud mantli hõlma alt noa ja paiskas selle tugewa hooga wastu Chang-Mi rinda. Nuga kukkus kõlisedes põrandale.

Chang-Mi tõmbas rewolwri taskust. Ta sihtis õpetajale, kes tõusis põlwili ja tõstis paluwalt oma mõlemad käed.

— Teie kelmid ei ole seda wäärt, et wääriksite minu kuuli. Surra minu kuuli läbi oleks teil liiati suur õnn. Enne surma peate tundma neid wiletsusi ja piinu, mida teie olete lasknud walmistada teistele inimestele.

Ta wõttis oma põuetaskust sigaritoosi, mida wastu oli põrganud nuga. Toosil wõis märgata noa kriimustusi.

— Näete, et saatus ja kõik hääd waimud on minu poolt, sõnas ta toosi taskusse pistes. Seepärast peate leppima oma osaga kui paratamatusega.

Ta wilistas. Selle pääle astus üks ohwitseridest ruumi.

— Kas leidsite ahelaisse needitud wangid kätte?

— Nad on samas kõrwal asuwas kongis. Neid on wäga raskesti piinatud. Nad näewad wälja kui waimud. Nii nälginud ja kõhnad nad näewad wälja. Kogu nende keha on kaetud mädanewate haawadega. On otse jõle waadata, kui hirmsasti on piinatud neid inimesi.

Chang-Mi astus Kwole ähwardawalt mõne sammu lähemale.

— Kuulsite, karjus ta, — mis kõneldakse teie tegudest. Seda kõike aga peate tundma nüüd omal

nahal. Mina annan teid mõlemaid 24 tunniks nende inimeste wõimu alla. Nad wõiwad teile tasuda seda, mida teie lasite neile teha.

Need sõnad murdsid Kwo enesewalitsumise. Ta hakkas kergesti hoigama ja wajus kummargile padjale. Ülemõpetaja hakkas waljusti nutma kui wäike laps.

— Ma lasen keewa wett neid tilgutada teie huultele. Nad lõikawad puruks teie ihu ja riputawad sinepit haawadele. Weel enne surma teie siis mõistate seda, mis tähendab walmistada teistele piina.

Wang astus ruumi ja kandis käes pangi keewa weega. Üks ohwitseridest asetas Kwo ja ülemõpetaja ümber. Chang-Ma taganes ohwitseridega ruumist wälja ja lukustas enese järel ukse. Õuel nad kuulsid Kwo ja ülemõpetaja elajalikke karjeid. Nähtawasti mehed rahuldasid nende kallal omi kättetasumisiha.

Poole tunni pärast sõnas Chang-Mi ühele ohwitserile:

— Awa uks ja waata, mida mehed sääl teewad.

Kui ohwitser ukse awas tormasid wangid kui hullumeelsed hüpates õuele. Nad hoidsid käes Kwo ja ülemõpetaja äralõigatud liikmeid. Pildusid neid õhku ja naersid seejuures üksteise wõidu.

Ohwitser, kes oli heitnud pilgu üle uksu ruumi tähendas Chang-Mile:

— Mõlemad laibad on pea tundmatuseni purustatud. Nad on lõiganud neil ära ka nina ja kõrwad ning pistnud wälja silmad.

23.

Kindral Pao-hi-schen ja walitsuse eelwäed põrkasid kokku õhtu eel Su-pali külas. Lühema tulewahetuse järele Pao-hi-scheni salgad tõmbusid tagasi. Walitsusewäed ei jätnud nende tagaajamist, kuna taheti röövwäed öö kestel ümber piirata.

Kuuldes oma eelwägede lüüasaamisest, kutsus Pao-hi-schen omad ustawamad ohwitserid nõupidamisele.

— Meie hindame walitsuswägede suurust wähemalt 300.000 mehele, tähendas üks wanem ohwitser. Nad on paremini warustatud kui meie. Neil on kasutada korralik suurtükiwägi ja ei puudu isegi lennukid. Minu arwates selle pärast on kõige targem tõmmata wäeosad tagasi ja asuda raskelt ligipääsewale kiltmaale. Sääl walitsusewäed meid waewalt jälgiwad.

Ka teised ohwitserid awaldasid sama arwamist.

Kuid mis ütleb selle kohta Kwo? küsis Pao-hi-schen. — Teie teate, et tema maksab meile tasu.

Ohwitserid naersid üleolewalt.

— Kwo on argpüks, sõnas üks neist julgelt. — Ta põgenes juba oma kindlasse warjupaika. Temal on praegusel momendil waid tähtis, et ta pääseks eluga.

Pao-hi-schen puhus õhku raskeid suitsupilwi.

— Arwate siis tõesti, et peame taganema? küsis ta rõhutades.

Kõik ohwitserid jaatasid. Üks neist sõnas:

— Taganemisega suudaksime, päästa küll oma

elu, kuid meil puuduwad edaspidi igasugused wäljawaated. Asudes walitsuswägede eest tühjale kiltmaale ei saa meie enam toetust Kwolt. Kui aga meil ei ole wõimalust maksa sõduritele palka, siis nad ei kuula enam meie sõna. Algawad rahutused, kus seisab meie elu kaalul. Ma leian, et õigem on meil nüüd kaduda meie kätte usaldatud rahaga.

Tükil ajal ei lausunud keegi sõna.

— Teie nõu ei ole halb, arwas wiimaks Pao-hi-schen. — Kuid kas suudame sõduritest märkamatult laagrist lahkuda.

— Mehed on wäsinud ja magawad rasket und, tähendas wanem ohwitseridest.

Kindral lasi tuua rahalaeka ruumi keskele. Ta awas laeka. Poole sääl leiduwast rahast ja wäärtasjadest wõttis enesele, kuna poole jagasid ohwitserid oma wahel.

Kui hommikul laagris lewines teade Pao-hi-scheni ja ohwitseride põgenemise üle, siis sadas nende kohta lugematuid ähwardusi. Sõdurid otsustasid otsekohe jalga lasta. Nad heitsid relwad käest ja põgenesid enne ülepääkaela laiali, kui suutis walitsuswägi alata üldist rünnakut. Walitsuswägede kätte langes kogu warustus.

Tung-Le korraldas Shanghais sakslastele ja ameeriklastele lahkumispeo. Sellest peost ei olnud wõimalik Chang-Mil osa wõtta, kuna ta ei olnud jõudnud weel tagasi. Ta lootis siiski weel enne olla kohal, kui ta sõbrad asuwad laewale. Seda soowis ta eriti weel seetõttu, et ühes sakslastega pidi al-

gama oma teekonda Euroopasse ka wäike Hsi, et sääl täiendada oma haridust.

Pärast õhtusööki Hedda Holl ja Weltin tõmbusid üksildasse ruumi. Nad tahtsid wiibida kõigist segamatult.

— Kas sa oled weel pettunud siinsest tööst? küsis Hedda.

Weltin raputas pääd.

— Nüüd, mil tean, et teie mind armastate, olen ma üliõnnelik. Siin on täitunud mu elu ilusamad unistused. Ma ei suuda lihtsalt seletada, kui õnnelik ma olen.

Ta suudles tuliselt ja kaua Heddat. Hingeldades küsis ta siis:

— Sa lubad mulle, et sa loobud ajakirjaniku kutsest ja elad waid meie ühisele kodule ja õnnele.

— Muidugi luban. Kui aga sul ei ole midagi selle wastu, siis ma awaldaksin raamatu tänapäewa Hiina üle. Olen ju artikleid awaldanud wõrdlemisi kaktendlikult ja neist ei ole saanud eurooplased selget ja ülewaatlikku pilti tänapäewa Hiinast.

Lastes käe libiseda üle oma armsama juukste jätkas Hedda:

— Kuigi meie ei saawutanud sinist Budha kuju, siiski meie ekspeditsioonil on wäga suured teened. Pole kunagi kellelgi õnnestunud luua Hiina elust nii tõetruud ja elulähidast filmi kui meil. See film on üks wäärtuslikumaid kultuurfilme maailmas. Ma usun, et meile annetatakse selle filmi eest riiklik auhind.

Ta surus end kergesti wastu noormehe rinda.

Nende ruumi uksele koputati. Hsi astus ruumi ja palus neid saali.

Saalis puhkes üldine juubel[illegible]dus. Kõik soowisid õnnelikule noorpaarile õnne. Kõige enam aga oli liigutatud wana Marriman. Tal weeresid üle palge jämedad pisarad.

Õnnesoowide lõppedes wõttis Peary sõna:

Koosolejate meeleolu tõusis haripunktile. Nähes seismas Heddat ja Weltini üksteise kõrwal särawail silmil astus Hagenauer keik saali.

— Mul on au teatada ka midagi üllatawat, sõnas ta waadates Heddale ja Weltinile, — siin metsikul maal on leidnud ükstesise südamed Hedda ja dr. Weltin. Lubage, et mina neid kõige esite õnnitlen.

Hommikul [illegible] lõppu jõudis kohale ka Chang-Mi. Nii [illegible] ka ameeriklased tänasid teda liigutat[illegible] eest. Sellele wanale poliitikamehele, [illegible] elu oli ohwerdanud hiina rahwa hääks, [illegible] nad oma elu. Ilma Chang-Mi abita oleks hukkunud Pao-hi-scheni röövsalkade läbi nii sakslased kui ka ameeriklased.

Astudes lõuna paiku autosse, et sõita sadamasse, sosistas Jola Fitzile:

— Sinine Budha kuju tõi meile meie õnne. Oleme tänulikud hiina rahwale selle ilusa muinasjutu eest sinisest Budhast.

Lõpp.